

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL İÇ MEKAN OLARAK ALIŞVERİŞ MERKEZİ ORTAK
ALANLARININ KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra ÖZKUL
1600007145

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Program: İç Mimarlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Derya ADIGÜZEL ÖZBEK

HAZİRAN 2020

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL İÇ MEKAN OLARAK ALIŞVERİŞ MERKEZİ ORTAK
ALANLARININ KULLANIMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra ÖZKUL
1600007145

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Program: İç Mimarlık

Tez Danışmanı: Dr.Öğr. Üyesi Derya ADIGÜZEL ÖZBEK

Jüri Üyeleri: Prof.Dr. Gülay USTA

Doç.Dr. Özge CORDAN (İ.T.Ü)

HAZİRAN 2020

ÖNSÖZ

Tez çalışma süreci boyunca bilgi ve tecrübesiyle bana yol göstererek, desteğini ve ilgisini esirgemeyen, değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Derya Adıgüzel Özbek'e çok teşekkür ederim.

Tüm öğrenim hayatım boyunca yanımda olan, bana güvenerek, maddi ve manevi desteklerini eksik etmeyen babam Latif Nalbant, annem Sema Nalbant, kardeşlerim Burak Nalbant ve Esmâ Nalbant'a, yüksek lisans sürecinde yanımda olan sevgili eşim Abdullah M. Özkul'a ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen canım arkadaşım Sevde Turan'a yürekten teşekkür ederim.

Haziran, 2020

Büşra ÖZKUL
Mimar

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı.....	3
1.2. Araştırmanın Yöntemi.....	5
2. KENT MEKANI'NDAN İÇ MEKANA "KENTSEL İÇ MEKAN"	8
2.1. Kent Mekanına Bakış	8
2.1.1.Kent ve Mekan İlişkisi.....	8
2.1.2.Kentte Kamusal ve Özel Mekan Kesişiminde İç Mekanlar	11
2.2. Kentsel İç Mekan.....	16
2.2.1. Kentsel İç Mekan Kavramı	16
2.2.2. Kentsel İç Mekan Oluşturulma Biçimleri ve İlgili Çalışmalar.....	20
2.2.3. Kentsel İç Mekan Özellikleri	38
3. ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ'NDE KENTSEL İÇ MEKAN UYGULAMALARI	48
3.1. Alışveriş Merkezleri'nin Dünyada ve Türkiye'deki Tarihsel Süreci	48
3.2. Alışveriş Merkezlerinin Kent ve Kentli İlişkisi.....	54
3.2.1. Alışveriş Merkezi Etkinlikleri	57
3.3. AVM Etkinlik Mekanlarının Kentsel İç Mekan Potansiyellerinin Örnekler Üzerinden İncelenmesi	59
3.3.1. Büyükdere Aksı ve Araştırma Alanının Değerlendirilmesi.....	60
3.3.2. Kanyon Alışveriş Merkezi'nin Potansiyel Kentsel İç Mekanları	64
3.3.3. Özdilek Park İstanbul Alışveriş Merkezi'nin Potansiyel Kentsel İç Mekanları.....	80
3.3.4. Metrocity Alışveriş Merkezi'nin Potansiyel Kentsel İç Mekanları	95
3.4. Analiz Bulguları ve Değerlendirmeler	106
4. SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA.....	115

EKLER.....	125
ÖZGEÇMİŞ	129

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AVM	: Alışveriş Merkezi
bk.	: Bakınız
MUID	: Master in Urban Interior Design
QR	: Quick Response
RMIT	: Royal Melbourne Institute of Technology University
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 : Kanyon AVM Etkinlik Analizi.....	68
Tablo 3.2 : Organik Kanyon Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi.....	70
Tablo 3.3 : Yılbaşı Hediye Pazarı Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	71
Tablo 3.4 : Flora 2017 Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	72
Tablo 3.5 : Sokak Lezzetleri Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	73
Tablo 3.6 : Atölyeler/Kanyon Lounge Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	74
Tablo 3.7 : IGLO Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	75
Tablo 3.8 : Fujifilm PrintLife Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	76
Tablo 3.9 : Dark Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	77
Tablo 3.10 : Yılbaşı Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi.....	78
Tablo 3.11 : Özdilek Park AVM-Etkinlik Analizi	84
Tablo 3.12 : Özdilek'te Dans Zamanı Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	85
Tablo 3.13 : Sahne Sensin Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	86
Tablo 3.14 : Ramazan Bayramı Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi.....	87
Tablo 3.15 : Arı Maya Çocuklarla Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	88
Tablo 3.16 : Dino Lab Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	89
Tablo 3.17 : Sinemanın Divaları Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	90
Tablo 3.18 : Mini Golf Turnuvası Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	91
Tablo 3.19 : Özdilek 5. Yıl Kutlamaları Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	92
Tablo 3.20 : Yeni Yıl Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	93
Tablo 3.21 : Metrocity AVM-Etkinlik Analizi	98
Tablo 3.22 : Ramazan Gösterileri Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi.....	99
Tablo 3.23 : Yogayla Sağlık Haftası Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	100
Tablo 3.24 : Metrocity Yaz Okulu Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	101
Tablo 3.25 : Sanat ve Tasarım Atölyeleri Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	102
Tablo 3.26 : Söyleşi Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	103
Tablo 3.27 : Sweat Box Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi	104

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1 : Tez Kapsamında Ele Alınan Kavramlar Arası İlişkiler Ağı	6
Şekil 2.1 : Kent ve İç Mekan Bağlamında Kentsel İç Mekan	17
Şekil 2.2 : Kentsel İç Mekan Sistemi	18
Şekil 2.3 : Kentsel İç Mekan, Rue de Rivoli Caddesi, Paris (URL-1).....	21
Şekil 2.4 : Potansiyel Kentsel İç Mekan'lar, Berlin, Almanya (Hinkel, 2011, s.94).....	22
Şekil 2.5 : Kentsel İç Mekan Örneği, REAL Estate, Bat-YAM, İsrail (URL-2)	23
Şekil 2.6 : Kentsel İç Mekan, Tramvay Duvarı Projesi, Urban Room, Melbourne, Avustralya (Attiwill, 2011, s. 18-19)	24
Şekil 2.7 : Kentsel İç Mekan Örneği, 'Please be seated', Londra Tasarım Festivali 2019 (URL-3).....	25
Şekil 2.8 : Kentsel İç Mekan, QrioCity, Melbourne, Avustralya (Church, 2011, s. 36-39)	26
Şekil 2.9 : Kentsel İç Mekan Örneği, Turistik Çözümler İçin Mimari Senaryolar, Girona, İspanya (Fava & Vergara, 2014).....	27
Şekil 2.10 : Kentsel İç Mekan Örneği, Paprocany Gölü Düzenlemesi, Polonya (URL-4)	28
Şekil 2.11 : Kentsel İç Mekan, Avlu ve Teras, Mardin (URL-5)	29
Şekil 2.12 : Kentsel İç Mekan Örneği, Sokak Düşünü (URL-6)	30
Şekil 2.13 : Kentsel İç Mekan, IBM Plaza Ortak Alanlar, New York (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44-46)	30
Şekil 2.14 : Kentsel İç Mekan, Piano City, MUID-II, Milano (Rebaglio, Di Prete, & Lonardo, 2019)	31
Şekil 2.15 : Kentsel İç Mekan Örneği, St. Stephen Katedrali, Fransa (URL-7)	32
Şekil 2.16 : Kentsel İç Mekan, Genk Halk Kütüphanesi, Belçika (URL-8) (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 51)	33
Şekil 2.17 : Kentsel İç Mekan, Sokak Satıcısı, Urban Room 2009, Melbourne, Avustralya (Attiwill, 2011, s. 217-224)	33
Şekil 2.18 : Kentsel İç Mekan, Sokak Satıcıları, Taipei, Singapur (Attiwill, 2011, s. 217-224)	34
Şekil 2.19 : Kentsel İç Mekan Örneği, Sokak Satıcısı, İstanbul (Can, 2011, s. 155).....	35

Şekil 2.20 : Kentsel İç Mekan Örneği, Seyyar Satıcı, Kanyon AVM, İstanbul (B.Özkul Arşiv).	35
Şekil 2.21 : Kentsel İç Mekan, Mobil Mutfak (Attiwill, 2011, s. 217-224)	36
Şekil 2.22 : Kentsel İç Mekan, W-11 Treni, Pakistan (Douglas, 2011, s. 50-53)	36
Şekil 2.23 : Kentsel İç Mekan Örneği, FSMU İç Mimarlık Mezuniyet Projesi, "Gezici Tiyatro", (URL-9)	37
Şekil 2.24 : Kentsel İç Mekan Özellikleri ve Ara Kavramlarına Dair İlişkiler Ağı	46
Şekil 3.1 : Southdale Alışveriş Merkezi (Gruen & Smith, 1967, s. 170).....	53
Şekil 3.2 : Büyükdere Caddesi'nin ana arterler ve metro hattı ile ilişkisi	60
Şekil 3.3 : Araştırma alanında mevcut bölgelerin kullanım analizi.....	62
Şekil 3.4 : Araştırma alanında kentsel iç mekan potansiyeli taşıyan mevcut kamusal mekanların analizi	63
Şekil 3.5 : Kanyon AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeler	66
Şekil 3.6 : Kanyon AVM, Kentsel İç Mekan Çözümlemeleri	79
Şekil 3.7 : Özdilek Park İstanbul AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeleri.....	82
Şekil 3.8 : Özdilek Park İstanbul AVM, Kentsel İç Mekan Çözümlemeleri	94
Şekil 3.9 : Metrocity AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeleri	96
Şekil 3.10 : Metrocity AVM, Kentsel İç Mekan Çözümlemeleri.....	104
Şekil 3.11 : Kentsel İç Mekan Çözümlemeleri	107

Enstitüsü	:	Lisansüstü Eğitim
Anabilim Dalı	:	İç Mimarlık Çevre Tasarımı
Programı	:	İç Mimarlık
Tez Danışmanı	:	Dr. Derya ADIGÜZEL ÖZBEK
Tez Türü ve Tarihi	:	Yüksek Lisans – Haziran 2020

ÖZET

KENTSEL İÇ MEKAN OLARAK ALIŞVERİŞ MERKEZİ ORTAK ALANLARININ KULLANIMI

Büşra Özkul

Günümüz kentlerinde birey ve topluma yönelik yaşamsal faaliyetlerin hız kazanması ile bu faaliyetleri karşılayabilecek mekanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda kentlileri bir araya getirerek, toplumsal paylaşıma imkan tanıyacak tesadüfi karşılaşma alanlarının da önemi artmaktadır. Bu doğrultuda kentlerde, kısa süreli işlevlere alan tanımlayacak kentsel iç mekan (urban interior) düzenlemeleri oluşturulmaktadır. Kentsel iç mekan, kentlerde toplumsal ilişkiler odağında kurgulanan yeni bir tasarım anlayışını karşılamaktadır.

Kentsel iç mekan üzerine devam eden yaklaşım ve uygulamalar, bir çok tasarım disiplininin etkilenmektedir. Multidisipliner yapı ile şekillenen kentsel iç mekan kavramı, farklı mekan özellikleri ile açıklanmaktadır. Bu nedenle kentsel iç mekan özellikleri ve bu özelliklerin uygulama da nasıl karşılık bulduğunun sorgulanması, önemli görülmektedir. Ayrıca, kentsel iç mekan olarak tanımlanabilecek alanların varlığı ile bu alanların keşfi ve niteliklerinin saptanmasının gerekli kılındığı düşünülmektedir. Tez çalışmasında; kentsel iç mekan konu alınarak, tasarım ve araştırmalarda nasıl bir yol izlendiği ve tasarıma yön verecek hangi etkenlerden yararlanıldığı incelenmektedir. Bu doğrultu da araştırma gelecekte yapılacak kentsel iç mekan tasarımları için bir stratejiler ağı ve kentsel iç mekan özelliklerinin analizi adına geliştirilecek, araştırma yöntem önerisi üzerine kurulmuştur.

Araştırmada, kentsel iç mekana ait yaklaşım ve uygulamalar; kent mekanı-iç mekan, kamusal-özel, birey-toplum bağlamında değerlendirilmektedir. Literatür araştırmaları ile kentsel iç mekanı nitelendiren, geçici, deneyime dayalı, işlev kazandıran, bağlama özgü, ulaşılabilir, bireysel ve toplu kullanım olmak üzere altı farklı mekan özelliğine ulaşılmıştır. Araştırmanın bu yönde derinleştirilmesiyle kentsel iç mekanı niteleyen mekan özelliklerini destekleyerek, birbiriyle ilişkilendiren ara kavramlar tespit edilmiştir. Ara kavramlar ile kentsel iç mekanlar; dinamik, süreli kullanım, çoklu işlev, sosyal ulaşılabilirlik, fiziksel ulaşılabilirlik, bireysel deneyim, toplu deneyim, aidiyet, esnek planlama ve ihtiyaca yönelik çözüm nitelikleri ile tanımlanabilir. Kentsel iç mekan özelliklerinin saptanması ile varılan bir diğer sonuç ise kentsel iç mekanların geleneksel kamusal alanlarda, yarı kamusal alanlarda veya herhangi bir yere ait olmadan, kente eklenilerek üç farklı şekilde bağlamın kurulduğudur. Günümüz kentlerinde yarı kamusal alanların önemi her geçen gün arttığı göz önünde bulundurularak, tez çalışmasında, bu bağlamdaki kentsel iç mekan düzenlemeleri üzerinden ilerlemektedir. Kentsel iç mekan tanımladığı öngörülen ve toplumsal paylaşıma imkan sağlayan, alışveriş merkezi ortak alan düzenlemeleri araştırma kapsamında incelenmektedir.

Alışveriş merkezi ortak alanlarında, geçici oluşumlar ile deneyime dayalı işlevleri karşılayan etkinlik mekan düzenlemeleri, önemli görülerek, araştırma bu yönde sürdürülmüştür. Hedefler doğrultusunda, AVM etkinlik mekanları, kentsel iç mekan özellikleri üzerinden analiz edilmiştir. Araştırma, İstanbul'un en yoğun bölgesi olan, birbirinden farklı sosyal ve ekonomik sınıfın bir arada bulunduğu, Büyükdere-Maslak aksında yer alan Kanyon Alışveriş Merkezi, Özdilek Park İstanbul Alışveriş Merkezi ve Metrocity Alışveriş Merkezi ile sınırlandırılmaktadır. İncelemeye dahil edilen alışveriş merkezleri, günlük rutin yaşantıda kentlilerin sıkça uğradığı ortak alanlara, ana ulaşım aksına ve toplu taşımaya yakınlık nedenleri ile belirlenmiştir. Bahsi geçen AVM'lerin etkinlik düzenlemelerinin kentsel iç mekan özellikleri ve ara kavramlarına dayalı analiz ve potansiyel çözümlemeleri yapılmaktadır. Araştırma sonucunda; alışveriş merkezlerinde düzenlenen etkinlik mekanlarının; konumu, yer alma süresi, çevre ve kullanıcı bağlamının kentsel iç mekan potansiyeli ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmada, alışveriş merkezi ortak alan düzenlemeleri gibi potansiyel kentsel iç mekanların tespiti ile mekansal niteliklerinin artırılmasına yönelik; düzenleme, tasarım ve uygulamalar için analiz yaklaşımı önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kentsel İç Mekan, Alışveriş Merkezi, Kanyon AVM, Özdilek Park İstanbul AVM, Metrocity AVM.

University : **Istanbul Kültür University**
Institute : **Institute of Graduate Studies**
Department : **Interior Architecture and Environmental Design**
Programme : **Interior Architecture**
Literature Supervisor : **Dr. Derya ADIGÜZEL ÖZBEK**
Degree Awarded and Date : **MA - June 2020**

ABSTRACT

USE OF COMMON AREAS OF SHOPPING CENTERS AS URBAN INTERIORS

Büşra Özkul

In today's cities, there is a need for places that can supply activities with the acceleration of vital activities for individuals and society. At the same time, by bringing together the city dwellers, the importance of the incidental encounters that will enable social sharing are also increasing. Accordingly, urban interior arrangements are created in cities that will define places for short-term functions. Urban interiors supply a new design concept built in the focus of social relations in the cities.

Ongoing approaches and practices on urban interiors are influenced by many design disciplines. The concept of urban interiors which are shaped by a multidisciplinary structure, is explained with different space features. For this reason, it is considered important to question the urban interior features and how these features correspond in practice. In addition, it is thought that the existence of areas that can be defined as urban interiors and the discovery and qualifications of these areas are required. In the thesis study, it is examined how the urban interior is followed and what factors are used in design and research and what factors are used to direct the design. In this respect, the research is based on a research network, which will be developed for the analysis of urban interior features and a network of strategies for urban interior design in the future.

In the research, approaches and applications of urban interiors are evaluated within the context of urban space-interior space, public-private, individual-society. With the literature researches, six different space features have been reached which characterize the urban interior; temporary, experience-based, functional, context-specific, accessible, individual and collective use. By deepening the research in this direction, supporting the space features characterizing the urban interior space, interconnecting secondary concepts were identified. Urban interiors with secondary concepts; it can be defined by dynamic, timed use, multi-function, social accessibility, physical accessibility, individual experience, collective experience, belonging, flexible planning and need-oriented solution. Another conclusion reached by the determination of urban interior features is that urban interiors are connected to the city in traditional public spaces, semi-public spaces or anywhere and the context is established in three different ways. Considering that the importance of semi-public spaces is increasing day by day in today's cities, the thesis is progressing through urban interior arrangements in this context. Shopping center common area arrangements, which are predicted to define urban interiors and enable social sharing, are examined within the scope of the research.

In the common areas of the shopping center, the activity space arrangements, which meet the functions based on temporary formations and experience, were considered important and the research was continued in this direction. In line with the objectives, shopping mall event space were analyzed based on urban interior features. The research is limited to Kanyon Shopping Center, Özdilek Park İstanbul Shopping Center and Metrocity Shopping Center, located on Büyükdere-Maslak axis, where different social and economic classes are located together, which is the busiest region of İstanbul. The shopping centers included in the study were determined due to the proximity to the common areas, which are frequented by the citizens in the daily routine life, to the main transportation axis and to public transportation. Aforementioned potential analysis of event arrangements based on urban interior features and secondary concepts are made. As a result of the research, it is seen that the location of the event spaces organized in the shopping centers, the duration of partaking, the environmental and the user context are directly related to the urban interior potential. Accordingly, in order to identify potential urban interiors such as shopping mall event spaces, and to increase their spatial qualities; analysis approach is recommended for editing, design and applications.

Key Words: Urban Interior, Shopping Center, Kanyon Shopping Center, Özdilek Park İstanbul Shopping Center, Metrocity Shopping Center.

1. GİRİŞ

Kentlilerin hızla değişim gösteren günlük rutininde kamusal mekanlar; birbirinden bağımsız, kalıplaşmış, tekdüze ve işlevsiz kalmaktadır. Bu nedenle, kentte ihtiyaçlara cevap verebilmek adına; aktif, değişken, devingen ve geçici mekanlar düzenlenmektedir. Fakat bu mekanlar, kamusal alanın içinde veya dışında konumlanmasına rağmen, bulunduğu bağlama özgü niteliklerden bağımsız tasarlandığında kentli ile ilişkisi kurulamamaktadır. Bu durum düzenlenen geçici mekanın, deneyimlenerek kentte yer bulmasına engel olmaktadır. Bu nedenle, mekanın yer aldığı kenti ve kentliyi kapsayacak tasarım stratejilerini göz önünde bulunduran yaklaşımlar gerekli görülmektedir.

Kamusal mekanların toplumu hedef alarak ortaya koyulmasıyla; bireyin, mekan ile ilişkisi göz ardı edilmektedir. Birey-mekan bağlamının önem kazandığı kent yaşantısında, bu ilişkiyi güçlendirecek düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda kullanıcı-mekan ilişkisinin en önemli etken olduğu iç mimarlık disiplini, kamusal mekanların tasarım ve düzenlenmesinde yer etmeye başlamaktadır. Kent mekanı ve iç mekanın, mikrodan makro ölçeğe kadar mekanın tüm yönleri ile ele alındığı multidisipliner bir çalışma alanı olarak kentsel iç mekan kavramı ortaya çıkmaktadır. Kentsel iç mekanlar (urban interior), kamusal ve özel olan ile aynı oranda ilgilenen geçiş veya katılım bölgesi olarak ifade edilebilir. Kentsel iç mekan uygulamaları adına, mimarlık ve iç mimarlık alanında geliştirilen çalışmalar; birey ve toplum ekseninde oluşturulan mekânsal düzenlemeleri kapsamaktadır. Meydan, sokak, pazar alanı, şenlik alanları, kamu ve özel sektöre ait yapıların ortak alanları gibi toplumsal karşılaşmalara imkan veren alanlar, kentsel iç mekan kapsamında değerlendirilmektedir. Attiwill, kentsel iç mekanı; kamusal-özel, mekan-insan kavramlarının tümü ile ilişkili, kent mekanı ve iç mekanın kesiştiği alanları kentlinin gereksinimleri ile ele alan bir disiplin olarak tanımlamaktadır (Attiwill, 2011, s. 11-15). Kentsel iç mekanların kent mekanı ve iç mekan ile kurduğu bağlam, her iki mekanı da sürekli olarak deneyimleyen kentli sayesinde kentli sayesindedir. Kentlilerin mekanlar arasında ki dolaşımı, tüm kent mekanlarını birbiri ile ilişkilendirmektedir. Bu nedenle yeni bir araştırma alanı olan kentsel iç mekan ile ilgili her tasarım düşüncesi ve gerçekleştirilen her uygulama, diğer disiplinler ile olan bağlamını genişletmektedir.

Kentsel iç mekan üzerine yapılan inceleme ve uygulamalar ülkemizde ve dünyada önem kazanmaya başlamıştır. Kamusal mekanlarda kentsel iç mekan çalışmalarının gelişimine katkı sağlayacak, alanında uzmanlaşma gayretinde olan tasarımcılar gün geçtikçe artmaktadır. Cordan ve Çolak'a göre; kentsel iç mekanların ilgili disiplinler ile kurduğu çok yönlü ilişki; tanım, analiz ve uygulamalarını da çeşitli kılmaktadır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Bu çeşitlilik ile kentsel iç mekan kapsamı, her yeni yaklaşımla birlikte gelişebilecek dinamik bir yapı barındırmaktadır.

Kentsel iç mekanlar, kamusal alanda yeni bir düzende oluşturulacağı gibi; kentin mevcut yapısında, bu düzenlemelere yer veren veya potansiyel bir alan tanımlayan mekanlar da bulunmaktadır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Bu mekanlar kentin farklı noktalarında farklı amaçlar doğrultusunda kurgulanmış, kentsel iç mekan potansiyeline sahip alanlardır. Kentsel iç mekan niteliği taşıyan alanların tespit edilmesinin, geliştirilmesi adına önem arz ettiği düşünülmektedir.

Araştırmada, kentsel iç mekan niteliği taşıyan alanların incelenmesi ile gelecek uygulamalara yön gösterebilecek tasarım stratejileri ve bu konuda yapılacak çalışmalar için bir analiz yöntem önerisi geliştirmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, modern kentlerde kamusal ve özel kesişiminde kentsel iç mekan potansiyeli açısından önem taşıyan alışveriş merkezleri (AVM), ele alınmaktadır. AVM ortak alanları olarak nitelendirilen mekanlar; rekreasyon birimleri ve geçici olarak düzenlenen çeşitli alanlar ile oluşturulmaktadır. AVM ortak alanlarının sahip olduğu kamusal nitelik; kullanımını, işlevini, kent ve kentli ile olan ilişkisini de önemli kılmaktadır. Bu kapsamda, AVM ortak alanlarındaki kentsel iç mekanların niteliklerinin tespit edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Kentsel iç mekan kapsamında değerlendirilebilecek AVM ortak alan düzenlemelerinin incelenmesi, niteliklerinin artırılması adına yapılacak çalışmalar açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırma, AVM ortak alanlarının kentsel iç mekan özelliklerinin saptanması ile bu özelliklerin geliştirilmesi adına önerilecek tasarım stratejilerine dayandırılmaktadır. AVM'ler de kentlileri bir araya getirmek amacıyla kamusal-özel, iç-dış bağlamında düzenlenen her mekan, kentsel iç mekan kapsamında değerlendirilmeye açıktır. Dolayısıyla kentsel iç mekanların tespit edilmesine yönelik geliştirilecek sistematik yaklaşımların bu alanlarının gelişimine katkı sağlayarak, kentlilerin kaliteli zaman geçirmesine imkan vereceği ön görülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Yukarıda aktarıldığı üzere kentte, kentsel iç mekan potansiyeli taşıyan alanların tespiti, incelenmesi ve niteliklerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda araştırma iki soru üzerine kurgulanmıştır;

- Birincisi; kentsel iç mekan araştırmaları ve tasarımları için disiplinlerarası yaklaşım ve uygulamalar göz önünde bulundurularak bir analiz yöntemi geliştirilebilir mi?
- İkincisi; yarı kamusal olan AVM ortak alanlarında, kentsel iç mekan nitelikleri taşıdığı öngörülen düzenlemelerin değerlendirilmesi ve bu mekanların belirli stratejiler ile mekânsal niteliklerinin artırılmasının, kente ve kentliye kazanımları nelerdir?

Bu doğrultu da tezin amaçları şunlardır;

- Kentsel iç mekana ilişkin disiplinlerarası yaklaşımlar irdelenerek, bu konuda yapılan çalışmalar ve uygulamalar üzerinden kentsel iç mekanların öne çıkan özelliklerinin tespit edilmesi,
- AVM'ler de ortak kullanım alanlarının, kent ve kentli ile olan ilişkisinin kentsel iç mekan bağlamında sorgulanması,
- AVM gibi kamusal ve özel mekan kesişiminde bulunan alanlardaki kentsel iç mekan uygulamalarının değerlendirilmesi,
- Kentsel iç mekan tasarımına yön gösterici olması ve bu doğrultuda yapılacak araştırmalarda kullanılması için bir analiz yöntemi geliştirilmesi.

Araştırma kapsamında ilk olarak; araştırma konusu açıklanarak, hipotezler ve amaçlar ortaya konulmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın kapsam ve sınırlıkları açıklanarak araştırmada izlenen yöntem ile ilgili bilgiler verilmektedir.

İkinci bölümde; kentsel iç mekana ilişkin kavramsal arka plan üzerinde durulmaktadır. Kent mekanı, iç mekan ve bu kavramların bağlı olduğu alt başlıklar incelenmektedir. Kamusal mekanların günümüz kentlerinde nasıl ele alındığını ve hangi mekanların kamusal mekan olarak nitelendirildiği açıklanmaktadır. Sonrasında, kentsel iç mekan kavramına dair tanımlamalar ve yaklaşımlar ele alınmaktadır. Kentin farklı alanlarında konumlanan kentsel iç mekan örnekleri incelenmektedir. Kentsel iç mekan düzenlemelerine etki eden faktörler ve oluşturulma stratejileri örnekler üzerinden açıklanmaktadır. İncelenen örnekler, kentsel iç mekanı farklı bakış açılarıyla değerlendirebilmek adına literatürde yer alan kentsel iç mekanlar ve kentsel

iç mekan potansiyeli taşıyan tasarımlardan oluşmaktadır. Kent mekanında, potansiyel kentsel iç mekanların varlığı, bu mekanların tespit edilmesini ve buna bağlı niteliklerinin arttırılmasını gerekli kılmaktadır. Kentsel iç mekanların nitelik tespitine dair sistematik bir analiz yönteminin olmaması ile araştırmanın bu yönde geliştirilmesi hedeflenmektedir. Yapılan incelemeler sonucu, kentsel iç mekana dair yaklaşım ve uygulamalarda bir takım mekan özelliklerinin öne çıktığı görülmektedir. Öne çıkan kentsel iç mekan özelliklerinin, bir mekanın kentsel iç mekan potansiyelini belirlemede önemli bir yer tuttuğu düşünülmektedir. Aynı zamanda kentsel iç mekan özelliklerinin birbiriyle ilişkisinden, bu özellikleri birbirine bağlayan ara kavramlara ulaşılmaktadır. Bu bağlamda kentsel iç mekan özellikleri ve ara kavramlarına dair ilişkiler ağı oluşturulmaktadır. İlgili çalışmaların incelenmesi sonucu kentsel iç mekanların; geleneksel kamusal alanlarda, yarı kamusal alanlarda, kente eklemlenen ve herhangi bir yere ait olmadan üç farklı şekilde konumlandırıldığı tespit edilmektedir. Kentsel iç mekanların yarı kamusal alanlarda oluşturulma potansiyeli ile bu alanların toplumu bir araya getirmede önem arz ettiğinin öngörülmesi doğrultusunda araştırma bu yönde sürdürülmüştür.

Üçüncü bölümde; kentsel iç mekanların kentte konumlanmasına dair yapılan saptamalar neticesinde, yarı kamusal mekanlar üzerine bir çalışma yürütülmüştür. Bu kapsama dahil olan, ortak alanların varlığıyla birlikte toplumsal karşılaşmaların sıkça yaşandığı AVM'ler ele alınmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak; Dünyada ve Türkiye'de, AVM'lerin tarihsel süreçte geçirdiği mekânsal ve toplumsal değişimler açıklanmaktadır. Sonrasında kentsel iç mekanların, AVM ortak alanlarında yer bulmalarına ilişkin neden-sonuç ilişkisini kurmak adına, AVM'lerin, kent ve kentli ilişkisi değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeler ile geçici ve deneyime dayalı olarak düzenlenen etkinlik mekanlarının, kent ve kentli bağlamı üzerinde durulmaktadır. AVM ortak alanlarında düzenlenen etkinlik mekanlarının, kentsel iç mekan niteliklerini ne ölçüde karşıladığı sorgulanmaktadır. Bu düzenlemelerin, kentsel iç mekan özellikleri üzerinden analizi, mekânsal niteliklerinin arttırılması adına önemli görülmektedir.

Etkinlik mekan düzenlemelerinin incelenmesi için İstanbul kentinde ticari mekanlara ihtiyacın fazla olduğu ve AVM'lerin yoğun olarak yer aldığı Büyükdere aksı ele alınmaktadır. Büyükdere Caddesi tarih boyunca geçirdiği değişim ile ulaşım, mekan kullanımı ve kamusal mekanlarla kurduğu ilişkiler bağlamında incelenmektedir. Bu incelemelerin, AVM mekanlarının kamusal yönünün değerlendirilmesinde gerekli bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. Araştırma etkinlik mekanlarının kentsel iç mekan özelliklerinin saptanması adına; Kanyon AVM, Özdilek

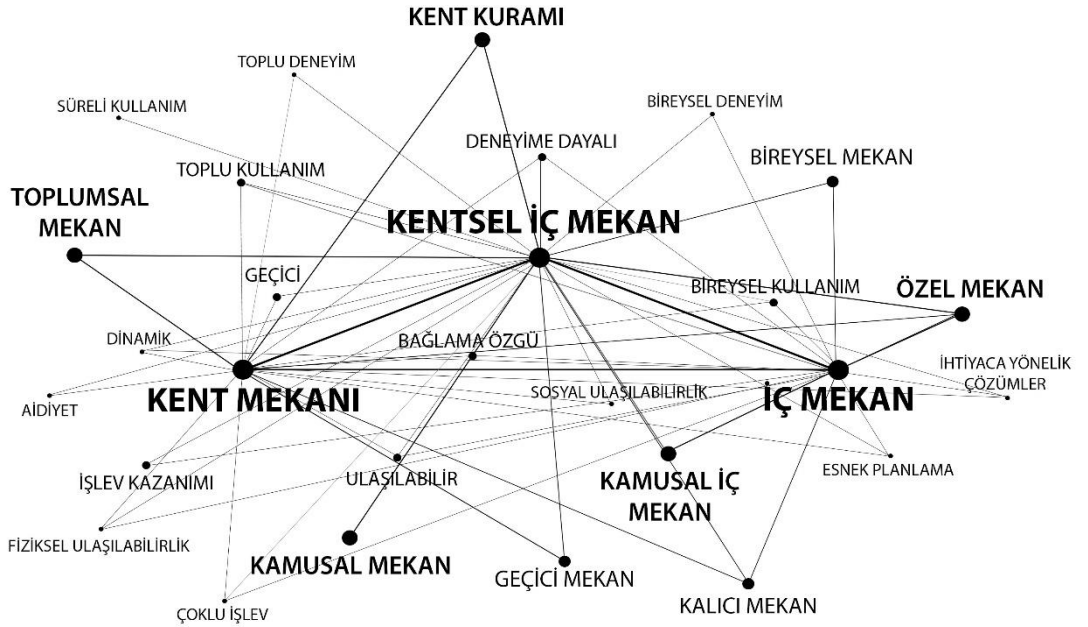
Park İstanbul AVM, ve Metrocity AVM ile sınırlandırılmıştır. Belirtilen AVM'lerin araştırmaya dahil edilmesinin nedeni; bölgede yer alan geleneksel kamusal alanların düzensiz planlanması ile AVM ortak alan kullanımlarının önem kazanmasıdır. Aynı zamanda AVM'lerin, yan yana konumlanmasına rağmen farklı kullanıcı profiline hitap etmeleri, farklı tasarım yaklaşımları ile üretilmiş olmaları ve etkinlik mekan düzenlemelerinin nicel ve nitel çeşitliliği AVM seçiminde belirleyici kriterler olmaktadır.

AVM etkinlik mekan düzenlemelerinin incelenmesi adına ilk olarak; AVM'lerin genel özellikleri açıklanarak, tasarımında hedeflenen amaçlar üzerinde durulmaktadır. Sonrasında etkinliklerin düzenlendiği katlar tespit edilerek, mevcutta yer alan yatay ve düşey sirkülasyon öğeleri referans alınmasıyla, etkinlik mekanı erişim şemaları oluşturulmaktadır. Ortak alan ve etkinlik mekanlarının AVM birimleri ile kurduğu ilişkiler çözümlenmektedir. Araştırma kapsamında analiz edilecek etkinlik mekanları; mekan donatılarına ihtiyaç duyularak oluşturulan, her yıl sürekli olarak tekrar eden veya son 3 yıl içerisinde gerçekleşen etkinlikler ile sınırlandırılmaktadır. Sonrasında etkinlik mekan düzenlemeleri, kentsel iç mekan özellikleri ve ara kavramlar üzerinden değerlendirilmektedir. Böylelikle gerçekleştirilen analizler ile mekanda öne çıkan her bir mekan özelliğinin karşıladığı kentsel iç mekan potansiyelleri çözümlenmektedir. Bu doğrultuda, ortaya çıkan kentsel iç mekan çözümlerinin karşılaştırılmasına dayalı bir yöntem geliştirilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde ise; araştırmada elde edilen sonuçlar ve öneriler ortaya koyulmaktadır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada hedeflenen amaçlar doğrultusunda; öncelikli olarak literatür taraması yapılmaktadır. Kentsel iç mekana ilişkin yaklaşımların değerlendirilmesi ve karşılaştırılması adına, kentsel iç mekana yönelik yapılan çalışmalar ve kentsel iç mekan niteliği taşıyan örnekler üzerinde durulmaktadır. Literatür taramasında, RMIT(Royal Melbourne Institute of Technology University) Üniversitesi'nin "Urban Interior" (Kentin İçi) isimli araştırma ekibinin yaptığı çalışmalar incelenmiştir. Aynı şekilde Politecnico di Milano Üniversitesi'nin bünyesinde olan "Master in Urban Interior Design" (Kentsel İç Mekan Yüksek Lisans Programı) (MUID) kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar araştırılmıştır. Portsmouth Üniversitesi'nde gerçekleştirilen "Urban Room" (Kent Odası) isimli lisans projesi incelemeye dahil edilmiştir. Değişim öğrencisi olarak katılan; Girona Üniversitesi'nde gerçekleştirilen ve Avrupa Birliği tarafından yürütülen "Lifelong Learning Programme" (Hayatboyu Öğrenme Programı) kapsamında, "Touristic European Maritime Coast" (Turistik Çözümler için Mimari

Senaryolar) isimli atölye çalışmaları araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nde 2018-2019 bahar yarıyılı bitirme projesi "Gezici Tiyatro" kapsamında ortaya koyulan öğrenci projeleri, kentsel iç mekan olarak ele alınmıştır. Örnekler değerlendirilirken; mekanların düzenlenme nedenleri, oluşturulma biçimleri ve bunların kullanıma etkisi incelenmektedir. Bölüm sonucunda, kentsel iç mekan özellikleri ve bağlantı noktaları oluşturan ara-kavramlara; kentsel iç mekan yaklaşımları ve ilgili çalışmaların incelenmesi ile ulaşılmıştır. Literatür değerlendirmelerine yer verilen ikinci bölümde; tez kapsamında incelenen kentsel iç mekan kavramının, kent mekanıyla ilişkisini oluşturan, açıklayan ve nitelendiren tüm diğer kavramlar Şekil 1.1'de ki gibidir. Tez kapsamında ele alınan kavramlar arası ilişkiler ağı; kent mekanı, iç mekan ve kentsel iç mekanın bağlamını güçlendiren tüm kavramların, sistematik çözümlemesini ifade etmektedir.

Şekil 1.1: Tez Kapsamında Ele Alınan Kavramlar Arası İlişkiler Ağı

Üçüncü bölümde AVM'lerin ortak alan kullanımı üzerinden incelemeler yürütülmüştür. Araştırma alanı ve Büyükdere aksında yapılan analizler, Google Haritalardan alınan taslak ve bölgenin halihazır vaziyet planı üzerinden yapılmıştır. Araştırma Kanyon AVM, Özdilek Park İstanbul AVM ve Metrocity AVM ile sınırlandırılmıştır. İncelenen 3 AVM'ye ilişkin yapılan analizler için üretilen kat planları ve şemalar, tasarım ve uygulamasını üstlenen firmaların dijital ve analog kaynaklardan yaptığı yayınların referans alınmasıyla oluşturulmuştur. Analiz edilen etkinlikler; etkinlik adı, etkinlik türü, etkinlik tarihi, etkinlik alanı ve etkinlik tanımı olarak

5 başlık altında değerlendirilmektedir. Etkinlik türleri; Alexander ve Akehurst'un ortaya koyduğu etkinlik türlerine göre (fiyat-kampanya tabanlı tanıtım etkinlikleri, eğlence tabanlı tanıtım etkinlikleri, eğitsel tanıtım etkinlikleri ve toplumsal tanıtım etkinlikleri, daha detaylı olarak bk. 3.2.1) analiz edilmektedir (Alexander & Akehurst, 1999, s. 12-13). Etkinlik tarihi; etkinliklerin başlangıç ve bitiş zamanını, tekrar eden etkinliklerin ise kaç yıldır gerçekleştiği belirtilmektedir. Etkinlik alanı; her AVM için farklılık gösteren, etkinliklerin düzenlendiği mekanı karşılamaktadır. Etkinlik tanımı ise; gerçekleşen etkinliğin hangi konsepte ele alındığı, ne amaçla gerçekleştirildiği, hangi katılımcılara açık olduğunu ifade eden açıklamalardır. AVM'ler de düzenlenen etkinlik mekanlarının analizi; ilgili tanıtım afişleri, AVM sosyal medya hesapları ve AVM'lerin internet sitesi üzerinden etkinliklere ait yayınlanan fotoğraf ve videolar incelenerek gerçekleştirilmiştir¹. Tezin amacı; kentte yer alan mekanların kentsel iç mekan özelliklerinin çözümlenmesi adına bir analiz yöntemi geliştirilmesidir. Bu doğrultuda kentsel iç mekan çözümlemesine yönelik tablolar; kentsel iç mekana ait ara kavramların, bu kavramları karşılayan kentsel iç mekan özellikleriyle eşleştirilmesi ile oluşturulmaktadır. Araştırmanın sonucunda; kentsel iç mekan analiz yöntemi ve buna bağlı olarak planlama stratejilerinin geliştirilmesine yönelik önerilere ulaşılmıştır. Bu kapsamda tez çalışmasının, kentsel iç mekana yönelik yapılan multidisipliner çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

¹ Ekte detaylı olarak yer verilmiştir (bk. Ek A, Ek B, Ek C).

2. KENT MEKANI'NDAN İÇ MEKANA "KENTSEL İÇ MEKAN"

Bu bölümde ilk olarak; kentsel iç mekanın kavramsal arka planı, bağlı olduğu disiplinler tarafından ortaya koyulan yaklaşımlar ile açıklanacaktır. Kent ve mekan kavramları tanımlanarak, birbirleri ile olan bağlamı üzerinde durulacaktır. Sonrasında kent-mekan diyalektiğinin ortaya koyduğu, kamusal ve özel mekan kavramları açıklanarak, tüm bu ilişkiler ağının kentsel iç mekan ile kesişimi irdelenecektir. Kentsel iç mekan üzerine yapılan çalışmalar örnekler üzerinden ele alınacaktır. Kentsel iç mekan tespitine, analizine ve düzenlemesine etki eden faktörler değerlendirilecektir. Devamında kentsel iç mekan özellikleri ve ara kavramları açıklanarak, özellik ve ara kavramlara dayalı kurulacak sistematik ilişki ortaya koyulacaktır.

2.1. Kent Mekanına Bakış

2.1.1. Kent ve Mekan İlişkisi

Canlılar varoluşlarının ilk anından itibaren kendilerini güvende hissedecek bir alan arayışına girmişlerdir. Kimi zaman insanlar için mağaralar, balıklar için kayalıkların arası, yavru kanguru için anne kangurunun kesesi; saklanma ve kendini güvende hissetme ihtiyacı, yaşamını sürdürme içgüdüsüne sahip olan canlılar için bir gereklilik olmaktadır. İnsanların kendi türleri ile etkileşime geçmesi ve paylaşımda bulunması, kendi türleri içinde bir yaşamsal döngüyü meydana getirmiş ve dış güçlere karşı bir arada hareket etmesi gerekmiştir. Bu sebeple insanların varoluşu ile başlayan ve günümüze kadar gelen alanlar, çeşitli terimler ile açıklanmaktadır. Barınma, dinlenme, aktivite, alış-veriş vb. eylemlerin gerçekleşmesi için ortaya koyulan fiziksel alan, mekan tanımlamaktadır (Hubbard & Kitchin, 2018, s. 199-201). Mekanı, sadece fiziksel bir hacim karşılamının ötesine taşıyan; kullanıcılarının anlık eylemler ile mekana kazandırdığı devingenlik sayesinde gerçekleşir. Mekan kavramının, tarihsel süreç boyunca birçok şekilde tanımlanmasının nedeni de insan ve toplum etkeniyle değerlendirilmesidir. Mekan, toplumsal ve özel olarak ayrıışmaktadır (Lefebvre, 2016, s. 52-62). Bu ayrıışmanın gerekliliği ise farklı aktivite ve mahremiyet isteğiyle ortaya çıkmıştır. Toplumsal mekan; insanın varoluşundan itibaren varlığını sürdüren bir düzendir. Toplum ise, belirli bir konumda yaşayan ve ortak çıkarlar doğrultusunda hareket eden birlikteliktir (Hubbard & Kitchin, 2018, s. 199-201). Mekan, çevresinde yer alan canlılar tarafından belirli nitelik ve niceliklere göre şekillenerek, toplum ile bir araya gelmektedir (Karakaş, 2019, s. 136-142).

Lefebvre'ye göre toplumsal mekan; *"şeyler arasında bir şey, ürünler arasında bir ürün değildir, onların ortak-varlıkları ve eş zamanlılıkları içindeki ilişkilerini, yani (nispi) düzeni ve/veya (nispi) düzensizliği kaplamaktadır"* (Lefebvre, 2016, s. 99). Dolayısıyla mekanın fiziksel boyutlarının dışında, toplumsal değerlerin ön planda tutulması ile toplumsal mekan var olur. Toplumsal mekanın birçok bireyin etkisinde oluşması, o topluluğun kültürünü, yaşayış biçimini etkilediği gibi bu unsurların da var olmasını sağlamaktadır (Hubbard & Kitchin, 2018, s. 477-485).

Birey ve topluma yönelik farklı eylemler için üretilen çeşitli mekanların tümünü kapsayan mekan birliği, kent olarak tanımlanmaktadır. Kentler, çeşitli ihtiyaçlar nedeni ile farklı disiplinlerin etkisinde yenilenmiştir (Lefebvre, 2017, s. 47-50). Ortaya çıkan günümüz kent kavramında, gerçekleşen tüm eylemler ile kent devingen bir hal almıştır. Kentler, bir toplumu anlamada ve yorumlamada önemli bir ölçüttür (Karaaş, 2019, s. 15-16). Bir toplumun geçmişi, şimdiki yaşantısı ve gelecek kaygısı; kent algısının oluşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Kent ve toplum, tarih boyunca birbirinden etkilenecek birbirini şekillendirmiştir (Erdönmez & Çelik, 2016, s. 147). Yenilenerek; değişen, dönüşen, dinamikleşen, devingen kentler, insanları bir araya getirerek toplumsal paylaşımların gerçekleşmesini sağlamaktadır. Kentte yer eden her oluşum çevresi ile ilişkilidir, bu sayede kentliler tarafından algılanarak deneyimlenmektedir (Özkul & Adıgüzel Özbek, 2019, s. 6).

Toplumların var olduğu bu alanlar büyük ölçekli değerlendirildiğinde kent mekanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent mekanları fiziksel varoluşu ile birlikte, toplumsal ve sosyolojik değerleri de gözeterek günlük eylemlerin gerçekleşeceği alanları karşılamaktadır. Kent mekanı; toplumsal karşılaşmaların ve paylaşımların yapıldığı, kentlilerin belleğinde o kent içerisinde yer etmiş mekanlardan meydana gelmektedir. (Aytaç, 2013, s. 139-141). Kent mekanları, tarihsel süreçte birçok farklı strateji ile planlanmıştır. Tek merkezli kent modelinden günümüz metropol kentlerine kadar geçen süreçte; günlük eylemler, teknolojik gelişmeler, ideolojik kaygılar ve kapitalist düzende gerçekleşen değişimler ile kentler sürekli olarak bir değişim göstermiştir.

Konuk'a (1979) göre kentsel sistemde mekan, *"yapıların oluşturduğu, kentlilerin algılandığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütün, ya da çevrenin yaşayan algılardan çok boyutlu bir görünümüdür"* (Erdönmez & Çelik, 2016, s. 147). Bu nedenle kent mekanları, tek başına var olduğu gibi aynı zamanda ilişkili olduğu diğer mekanlar ile de bir aradadır. Tarih boyunca, kent mekanlarının sürekli kendini değiştiren ve yenileyen devingen hali; farklı disiplin ve bakış açılarıyla birlikte, kent

kuramlarını ortaya koymaktadır. Kevin Lynch, kent mekanlarını ele alırken; tarihi kentleri referans almıştır (Lynch, 1973, s. 51-54). Lynch, kent belleğini ve bu belleğin oluşmasına etki eden faktörleri ortaya koymaktadır. Kent belleğinin oluşmasını sağlayan kent imgesi, kentin algılanan fiziksel özelliklerinin bilince yansıyan benzeri, görüntüsünü karşılamaktadır. Lynch'e göre her kentlinin farklı bir kent imgesi vardır, fakat aynı niteliklere sahip kişi ve toplumların kent imgeleri benzerlik gösterebilmektedir (Lynch, 1973, s. 7). Lynch ortak kent imgesini oluşturacak öğeleri; yollar, kenarlar, bölgeler, işaret öğeleri ve düğüm-odak noktaları olarak beş başlık altında incelemiştir (Lynch, 1973, s. 51-52). Bir diğer kent kuramcısı Hillier, kent mekanlarını akslar ve konveks mekanlar olmak üzere iki farklı şekilde analiz etmiştir. Hillier'in analizleri, insan hareketleri ve bu hareketlerin kentte bıraktığı izler ile ilişkilendirilmektedir (Köseoğlu, 2011, s. 98-101). Hillier, kenti fiziksel oluşumunun yanında sosyolojik olarak inceleyerek kent kuramlarını ortaya koymuştur. Kent kuramında bahsedilen akslar ve konveks mekanlar, kullanıcılar ile birlikte kimi zaman kesişmekte kimi zaman ise iç içe geçmektedir. Bu nedenle Hillier, kent mekanlarının oluşumu ve analizini kullanıcısı olan kentli ile ilişkilendirmiştir. Tüm kent mekanlarını birbiri ile ilişkilendiren Krier ise; kent meydanlarını işaret ögesi kabul ederek, meydana bağlanan sokakları ve sokakların çevresinde bulunan yapıları analiz etmiştir (Köseoğlu, 2011, s. 101-105). Krier, sokakların ve yapıların birbiri ile olan ilişkisini fiziksel olarak ele almaktadır. Sokakların ve yapıların ilişkisinde ortaya çıkan kesişim bölgeleri, karşılaşmalara imkan vererek, bireyin kent algısında yer etmektedir (İnceoğlu & Aytuğ, 2009, s. 131-132). Farklı disiplinlerde çalışmalar gösteren kent kuramcılarının, kent mekanlarına dair ortaya koyduğu analizler; kent mekanlarının farklı disiplinlerle ilişkisini yansıtmaktadır.

Kentlilerin günlük yaşantısında ihtiyaç duydukları kent mekanları, son yıllarda fiziksel çevre ve toplumsal içerikten bağımsız tasarlanmaktadır (Aytaç, 2013, s. 139-140). Kent mekanlarında yaşanan çelişkili planlama, mekanlar arası bağlantıyı zedelemekte, kullanıcıların mekanlar arası kurmaya çalıştığı ilişkiyi zorlaştırmaktadır. Bu sebeple toplumu bir araya getirebilmek için yere ait şekilde, mekan-insan etkeni ile tasarlanan mekanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Kent mekanlarında, kentlilere ait olan ve ortak kullanım alanını tarifleyen dış mekanların dışında kalan alanlarda da özel ve kamusal olarak inşa edilen yapılar yer almaktadır (Gürallar, 2009). Kent mekanında gerçekleştirilen aktivite ve etkinliklerin bireysel ve toplu kullanımı bir arada karşılayacak nitelikte olmaması, bu eylemlerin yapı içine taşınmasına neden olmuştur. Aynı şekilde iç mekanda gerçekleştirilen eylemler de dış mekan ile kesişmeye başlamıştır (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44-50). Ortaya çıkan bu

bağlamı açıklamak adına; iç-dış mekan ve kamusal-özel mekan ilişkisini incelemek önem arz etmektedir.

2.1.2. Kentte Kamusal ve Özel Mekan Kesişiminde İç Mekanlar

İç mekan; çeşitli eylemlerin sürdürülmesine elverişli olan ve çevreden belirli ölçüde ayrılarak kişi veya kişilerin kullanımına açık mekanlardır (Dodsworth, 2009, s. 8-11). Beden-mekan ilişkisinin ön planda tutulduğu iç mekanlar, planlı ve sistematik şekilde tasarlanan ve kullanılan mekanlardır. Belirtilen işlevin gerekliliklerine göre düzenlenerek, kullanım süreleri, kullanım sıklığı, kullanım yoğunluğu gibi etkenlerin etkisi ile meydana getirilmektedir (Dodsworth, 2009, s. 8-9). İç mekan; katılımcı sayısı, mekan türü ve mekan gereksinimine göre farklılaşmaktadır. Konut iç mekanında; yemek yeme, uyuma, dinlenme gibi eylemler için mekanlar oluşturulurken; toplu yaşam alanları olan kültürel yapılar, sağlık yapıları, eğitim yapıları vb. mekanlarda farklı eylem ve gereksinimlere göre farklı şekilde düzenlenmektedir (Stone & Brooker, 2011, s. 8-13).

İç mimar Lois Weinthal antolojisinde, iç mekanlarda mikrodan makro ölçeğe kadar değişen sekiz katmandan bahsetmektedir. Bunlar; beden ve algı, kabuk ve kimlik, mobilya ve nesneler, yüzeyler ve renk, iç mekan haritalaması, özel odalar, halka açık gösteriler (performanslar), iç ve dış mekanın kesişimidir (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 50-51). İç mekana katmanlı bir yapı olarak yaklaşmak, iç mimarlığın diğer disiplinler arasında ortak bir söylem geliştirmesini sağlamaktadır. Her katman, kendi içerisinde bir planlama stratejisine sahip olarak ve bir araya gelerek iç mekanı oluşturmaktadır.

İç mimarlık disiplini öncelikli olarak yapıların iç kısmı ile ilgilenmektedir. Fakat, günümüz kentlerinde iç mekanların, kentten bağımsız tasarlanması ile mekanlar arası süreklilik kesintiye uğramıştır (Attiwill, 2011, s. 217-220). Aynı zamanda sosyalleşme, yeme-içme, alışveriş gibi günlük aktivitelerin gerçekleştirildiği iç mekanlar yetersiz kalmaya başladığından, kent mekanına yönelim gerçekleşmektedir. İç mimarlık alanında boşluklara odaklanmada; yapı çevreleri, atmosfer, hacimsel gruplaşma ve alt yapı birlikte düşünülmesi önemlidir (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 50). Bu nedenle iç mimarlık disiplini, özel alan tasarımının yanında iç mekan ve kent mekanı arasındaki ilişkiyle ilgilenerek, farklı etkenler ile birlikte ele alınmaktadır. Birey-toplum, kavramı ile değerlendirilen iç mekanların kent ile ilişkilendirilmesi Attiwill'e göre; *"iç mekanın yalnızca seçili bir dış mekan ve dış mekanın yansıtılmış bir iç mekanı karşılaşması ile gerçekleşmektedir"* (Attiwill, 2011, s. 24). Tasarlanan bir yapının, çevresiyle olan ilişkisi ne kadar güçlü olursa, o yapının kent içindeki önemi de o kadar

artmaktadır. Kurulacak güçlü bağ ancak iç ve dış mekanın birbiriyle ilişkilendirilmesi ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle iç mekan yapı çevresi ile ele alınmalı ve kentsel ölçeği de göz ardı etmemelidir (Attiwill, 2011, s. 217-220). İç mekan tasarım potansiyellerinin kentsel alanlarda bir uygulama olarak konumlanması ile iç mekan, kent mekanıyla ilişkilendirilmiştir. Bu doğrultuda iç mekan tasarımı, kullanıcı faktörüyle meydana gelen olaylarla ilgilenecek şekilde dış mekanlarla kesişerek genişlemiştir (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44-50).

Kentin sahip olduğu iç-dış mekan ayrımının yanında, kamusal ve özel mekan ayrımı da tarih boyunca çeşitli şekillerde değerlendirilmiştir. Kamusal mekan; toplumda var olan bireyler arasında paylaşımların gerçekleştirildiği, toplumsal kimliğin ve toplum kültürünün oluşmasını sağlayan bölgelerdir (Taşçı, 2014, s. 80-81). Bu nedenle kamusal mekanlar, toplumsal mekan ile bağdaştırılarak var olduğu yerin insanı ve toplumsal değerleri ile şekillenmektedir. Kamusal mekanlar; belirli kurallar doğrultusunda düzenlenen, kullanıma açık alanlardır (Gökgür, 2017, s. 13-17). Kamu terimi, kişiye özel olan dışında, ortak bir yaşam alanını ifade etmektedir (Uzun, 2006, s. 14). Bu ortak dünyada (aland) yaşayış biçimleri, kültürel getiriler ve gelecek ile ilgili istekler, ortak payda da buluşarak kamusal mekanı oluşturmaktadır. Kamusal mekanlar, açıklık ve paylaşımın bulunduğu, ayırım gözetilmeden tüm kentlilerin kullanabildiği yerlerdir. Özel mekan ise kişi ve kişilere ait, herkese açık olmayan gizli ve mahrem kelimeleri ile tanımlanmaktadır. Özel mekan daha çok aile ile özdeşleştirilirken, kamusal mekan toplumla ilişkilendirilmiştir (Gürallar, 2009). Sennett'e göre; 18. Yüzyıl'da özellikle İngiltere, Fransa, Kuzey İtalya ve Kuzeydoğu Amerika'da ortaya çıkan özel-kamusal mekan ayrımı, doğal ve kültürel olarak adlandırılmıştır. Özel olan aile yaşamı doğal olan ile, kamusal olan toplum yaşamı kültür ile özdeşleştirilmiştir (Sennett, 2010, s. 127-129). Bu ayırım ayrıca iki mekan arasında bir ilişkininde var olduğuna vurgu yapmaktadır. Sennett; kamusal alanın insan yaratımı, özel alanın ise insanlık durumu olduğunu savunmuştur (Sennett, 2010, s. 138). Kamusal ve özel mekan ayrımına açıklık getiren Arendt; kent devletlerinin var olmaya başladığı andan itibaren bu ayrımın ortaya çıktığını açıklamaktadır (Olgun, 2017, s. 48-49). Oluşan toplum ve devlet düzeninin her biri ile özel ve kamusal mekan ayrımı da farklılık göstermiştir. Fakat genel anlamda özel mekan ev ile ilişkilendirilerek, mülkiyet sahipliği bu ilişkiyi pekiştirmektedir. Arendt; kamusal ve özel mekan ayrımının zaman ve topluma göre yaşadığı değişimde, kimi zaman kamusal ve özel olanın iç içe geçtiğini de savunmaktadır (Olgun, 2017, s. 50).

İçinde barındırdığı her milleti, her kültürü, her etnik kökeni çevreleyen kamusal mekan; tarihte ilk olarak Antik Çağ'da Yunan sitelerinde ortaya çıkmıştır. Burada ev

hayatı özele, polis adı verilen şehir hayatı ise kamusala denk düşmektedir (Akyol, Çiğdem & Düzenli, 2017, s. 549). Geç Yunan döneminde stoalar, alışverişi ve yanında toplumsal birlikteliği sağlayan kamu yapılarıdır. Roma döneminde adli işlemlerin yürütüldüğü bazilikalar, hamamlar, kentin çekirdeğini oluşturan forumlar, kamusal yaşantının sürdüğü mekanlardır (Roth, 2014, s. 271-317). Ortaçağ kentlerinde, hızlı nüfus artışı ve kent yaşantısındaki değişimler ile sokak, cadde ve meydanlar önem kazanarak kamusal alanlar, kent yaşamının vazgeçilmez mekanları olmuştur (Gökgür, 2017, s. 29).

19. Yüzyılda yayılım gösteren kentler; geniş meydanlar, caddeler ile oluşturulmuş, çeşitli kent donatıları önem kazanmıştır (Akyol, Çiğdem & Düzenli, 2017, s. 551-552). Kamusal alanlar sadece dış çevreyle sınırlandırılmadan, iç mekanlarda da ticaret, kültürel faaliyetler gibi toplumsal aktiviteler gerçekleşmeye başlamıştır. Kamusal alanların iç mekanlara taşınması ile yeni bir döneme geçilmiş, bu alanların düzenlenmesi ve kentte konumlanması ile ilgili yeni fikirler gündeme gelmiştir (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44).

I. Dünya Savaşı'ndan sonra, kamusal alanlar farklılaşma göstererek, kendiliğinden gelişen ilişkiler alanına dönüşmüştür (Gökgür, 2017, s. 30). Bu farklılaşmaya, savaşın etkisi ile toplum düzeninde meydana gelen değişimler neden olmuştur. Kentliler kamusal alanlardan uzaklaşmaya başlayarak, özel mekanlara yönelmiştir. Bu durum kent yaşantısını kişisel hale getirdiğinden, toplumda içe dönüş yaşanmıştır (Gürallar, 2009). Aynı zamanda, konut ve işyerlerinin kamusal alan ile olan yakınlığı ve ilişkisi önemini kaybetmiştir. Kent düzeninde mekanlar arası ilişkilerde meydana gelen parçalanmalar nedeniyle, kamusal mekanların da kent ile ilişkisi zayıflamıştır. Bu nedenle kamusal mekanlar yerini tüketim mekanlarına bırakmıştır (Akyol, Çiğdem & Düzenli, 2017, s. 550).

Değişim gösteren kent yaşantısında geleneksel kamusal alanların yetersiz kalmasıyla iyileştirmeler yapılmıştır. Bu nedenle ilk olarak; sokaklar, meydanlar ve parklar gibi geleneksel alanlara odaklanarak çözüm arayışına gidilmiştir. Sosyal ve toplumsal ölçütleri değerlendiren beşeri bilimler ile daha fazla ilgilenilerek, kamusal alanlar için kentli ilişkisini düzenlemeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Dış mekanlarda yetersiz kalan kamusal alanlar, iç mekanlarda da oluşturulmuştur. Mimar Manuel de Sola Morales kamuya ait iç mekanların önemini vurgulayan ilk tasarımcılardan biridir. (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44; Sola-Morales, 1992, s. 3-8). Bu bağlamda kamusal mekanların araştırma ve iyileştirilmesinde yeni bir disiplin ortaya çıkmıştır. "Public Interior" kavramı dilimize "Kamusal İç Mekan" olarak geçen ve kamuya ait

olarak yaşanan çevrelenmiş mekanı tarif etmektedir. Kütüphane, hastane, alışveriş merkezi, çarşılar, geçit ve avlular gibi yapılar kamusal iç mekanı karşılamaktadır (Poot, Van Acker, & De Vos, s. 47). Bunun yanı sıra toplu kullanıma açık otobüs durakları, metro istasyonları gibi mekanlarda kamusal iç mekanlara örnek olarak gösterilmektedir. Kamusal iç mekanlar, kamusal alan türü olarak modern kent araştırmalarında yenilikçi ve önemli bir yere sahiptir.

Kamusal iç mekanlar, mimar Kristiaan Borret'in "İkincil (yarı) Kamusal Mekan" (Secondary Public Space) olarak tanımladığı alanlardır. Borret, geleneksel olan sokak, meydan, pazar gibi kamusal alanları birincil kamusal alan olarak nitelendirmekte, bunun dışında kalan ve özel ile kamusal alanı bir arada barındıran mekanların kamusallık seviyesini ikincil olarak tanımlamaktadır (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 49). Yarı kamusal alanlar, kent mekanı ve iç mekanda aynı anda var olan kamusal mekanların; tekrar ele alınarak her iki mekan türünün gerekliliklerine göre düzenlenmesi ile kentlilerin kullanımına aktif hale getirilmektedir. Yarı kamusal alanlarda, bir yapının iç mekanı ile ilişkili olarak kurgulanan mekanlar yapının tanınırlığını ve ulaşılabilirliğini de arttırmaktadır. Terkedilmiş veya önemini kaybetmiş kamusal yapıların dış mekan ile ilişkili olduğu bölgelerde; bu tür deneyime dayalı mekanların oluşturulması, yapıların aktif hale gelmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda ticari olarak düzenlenen ve öncelikli hedefi kazanç sağlama üzerine olan eğlence merkezi, alışveriş merkezi, mevsimlik olarak düzenlenen spor merkezleri (kayak, yüzme, paten, golf vb.) gibi mekanlar, toplumu bir araya getirerek kentlilere geçici, deneyime dayalı alanlar sunmaktadır (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 49). Bu mekanlar da Kristiaan Borret'in bahsettiği yarı kamusal alanlara dahil olmaktadır. Bu sebeple ticari öncelikleri dışında, bireylerin sosyal ve toplumsal paylaşımını sağlamaktadırlar.

İkincil kamusal alanlar genellikle ticari olan yapılardır. Bu nedenle ticari öncelikler mekanların işleyişine etki eder ve birincil kamusal alanlara göre daha az halka açık olarak düzenlenmektedirler. İkincil kamusal olan kamusal iç mekanlar, modern bir kamusal alan türü olarak, kentsel planlama ve tasarım disiplinleri içinde açık bir araştırma alanıdır (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44). Maurice Harteveld, çağdaş kent tasarımını kamusal iç mekanlarla ilgili olarak incelemek için kenti, iç ve dış mekanın ötesinde bir bütün olarak ele alınması gerektiği savunmuştur (Hartveld & Scott Brown, 2007, s. 65). Bu bağlamda kamusal iç mekanlar; iç ve dış mekanın içerisinde aynı anda var olabilecek fakat her durumda halkın kullanımına açık olarak düzenlenecek mekanlardan oluşmaktadır. Kentin bütününde birincil ve ikincil kamusal alan ayrımı her zaman belirli olmadığı gibi bir arada da veya bağımsız

olarak var olabilmektedirler (Hartveld & Scott Brown, 2007, s. 66-67). Bu durum birincil ve ikincil kamusal ayrımının oluşması ile zaman içerisinde bir takım problemler yol açmıştır (Hartveld & Scott Brown, 2007, s. 70). Özel sektörün çeşitli çıkarları doğrultusunda özelleşmeye başlayan kamusal mekanlarda, iç ve dış mekanın birbirinden kopuk şekilde tasarlanması ile kentte bölünmeler gerçekleşmiştir. Mekana karşı aidiyet duygusunun hissedilmemesi ile bireysellik ön plana çıkmıştır (Sola-Morales, 1992, s. 7-8). Kısacası; özel mekanlar ile birlikte tasarlanan kamusal mekanlar giderek kamusal olma yönünü kaybetmeye başlamıştır ve geleneksel olan kamusal mekanlardan ayrılmıştır. Bununla birlikte kamusal iç mekanlar planlanırken birbirinden bağımsız şekilde konumlanması, kamusal alanlarda ki sürekliliği de kısıtlamıştır.

Kentlinin günlük yaşam içerisinde kamusal-özel ve iç-dış mekanı aynı anda kullanarak deneyimlemesi mekanlar arasında bir döngünün oluşması sağlamaktadır. Dış mekanda oluşan düzenlemeler, kentlinin oluşturduğu hareket aksı ile iç mekanla iletişim halindedir ve içten dışa, dıştan içe bir döngü içerisinde (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Bu nedenle kentsel tasarım, zaman içerisinde durağan halini yitirerek dinamik bir hal almaya başlamıştır. Bu dinamik hal tıpkı bir enzim gibi çalışarak sabit düzeni farklılaştırmaktadır (Attiwill, 2011, s. 16). Gerçekleşen değişimler ile kent mekanında, bu dinamizme uyum sağlayacak alanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Kentliler, refah duygusunu geliştirebilecekleri, günlük yaşamlarını paylaşabilecekleri ve diğer kent sakinleriyle iletişim kurabilecekleri alanları talep etmektedir.

Özetlenecek olursa; iç mekanın ve kent mekanının kullanıcılarının isteklerinde yetersiz kalması, iki disiplinde birbiri ile ilişkisini güçlendirmiştir. Kurulan bu bağ ile bir arada düşünölmeye başlanan iç mekan ve dış mekan, ilgili disiplinlerden de beslenerek kentteki ihtiyaçları karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmeye başlanmıştır. İç mekan tasarım potansiyelinin kentsel alanlarda da bir uygulama olarak konumlanması, kent mekanlarında ortaya çıkan istekleri de karşılayacak yeni bir tasarım disiplini olan kentsel iç mekanı gündeme getirmiştir. Kentsel iç mekanlar, birincil ve ikincil kamusal alanlar (kamusal iç mekanlar) da geçici deneyim odağında kurgulanan düzenlemelerdir. Bu çalışmanın esas problematiği olan kentsel iç mekan kavramı, sonraki başlıklarda daha detaylı açıklanacaktır.

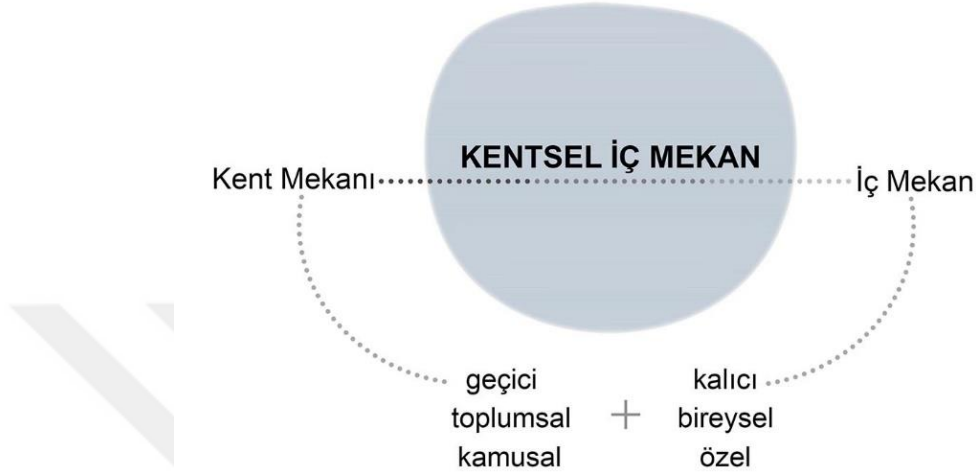
2.2. Kentsel İç Mekan

2.2.1. Kentsel İç Mekan Kavramı

Kent mekanlarının statik ve durağan hali yeni modern yaşantıya uyum sağlayamamaktadır. Bu nedenle kentlerde o anki ihtiyaçlara cevap verebilecek, şekilde kurgulanan, kentlinin kent hafızasında yer edecek, fakat kentte sürekli olarak yer almayacak mekanlar gerekmektedir. Modern kentlerde var olan yapıların veya işlevini kaybetmiş kamusal alanların geçici farkındalıklar ile tekrar kentliye kazandırmak multidisipliner bir yaklaşımdan geçmektedir (Attiwill, 2011, s. 217-219). Mourice Hartevelde'e göre ise *“son yıllarda kentsel boşlukların, yapıların iç mekanları ile olan oran durumu önem kazanmaya ve büyük iç mekanlar ile dış yaya aksı bir düzen çerçevesinde şekillenmeye başlamıştır”* (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 45). Gerçekleştirilen değişimler ile, farklı disiplinlerin bir arada olduğu çeşitli düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple iç mekan ve kent mekanı ortak noktası olan ve birbirinden beslenen, birbiri ile ilişkili olan kentsel iç mekan kavramı ortaya çıkmaktadır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73; Özkul & Adıgüzel Özbek, 2019, s. 4). Kent(urban) ve iç mekan(interior) kavramlarının bir araya gelmesi ile oluşan kentsel iç mekan kavramı; toplumsal ilişkilerin tanımlandığı, geçici aktivite alanlarının tasarımına karşılık gelmektedir. Literatürdeki “Urban Interior” kavramının dilimizdeki karşılığı olarak geçen kentsel iç mekan, iç mimarlık disiplini, kent ile kesişimine genişleten bir kavramdır.

Kamusal alan sadece fiziksel bir ortam olarak değil, aynı zamanda kişisel izlenimlerin ve paylaşılan deneyimlerin geniş bir koleksiyonu olarak var olur. Kentsel iç mekanlar da, kamusal mekanlarda ki aittik, kendini temsil edebilme ve ilişkilere dayalı toplumsal kimliğin yeniden kente kazandırılması gayretindedir (Church, 2011, s. 27). Bu kazanım kentsel iç mekanın bulunduğu mekana, mekanın yer aldığı çevreye ve kullanıcı olan kentliye karşı kurduğu ilişki ile mümkün olmaktadır. Devam eden tasarım araştırmalarının çoğunun amacı da; toplumun en köklü bağının keşfedilmesi yoluyla kamusal olanı, yaşanabilir hale getirebilen çözümlere ulaşarak, verimli bir sentez elde etmektir (Prete, 2017, s. 156-157). Bir kentin yaşanabilir olması; kamusal ve özel mekanın, kentlinin toplumsal ve kültürel değerlerinin göz önünde bulundurularak tasarlanması ile mümkün olmaktadır. Kamusal ve bireye ait olan alan arasında ki ikilik, şehir bağlamında incelendiğinde; sokak, meydan, pazar alanları vb. alanlardan farklı olarak kentsel iç mekanlar, kamusal ve özel olan ile aynı oranda ilgilenen bir disiplindir (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Ortaya çıkan kentsel iç mekan kavramı; kamusal ve özel alanlar arasında ki diyalektik ilişkiyle ilgilenecek, bu mekanlar arası erişilebilirliği sağlamaktadır. Bu erişilebilirlik, kentsel iç mekanın, iç

mekan ve kent mekanının kesiştiği üçüncü bir bölgeye karşılık gelmesi ile mümkündür. Üçüncü bölge dediğimiz alan, kent mekanı ve iç mekanı içinde barındıran, sürekli bu mekanlar ile ilişkili olan ve onları etkileyen bir oluşumdur (Şekil 2.1).

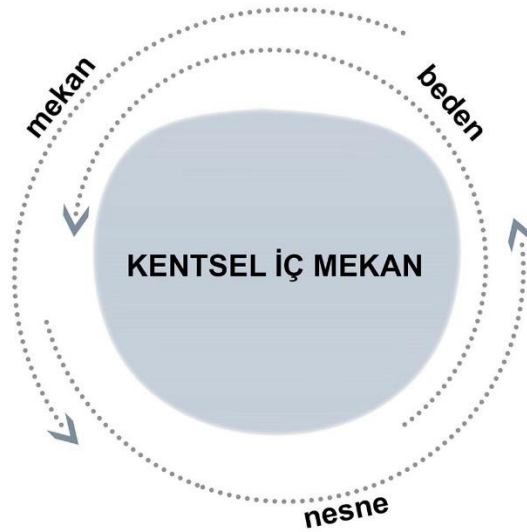
Şekil 2.1: Kent ve İç Mekan Bağlamında Kentsel İç Mekan

Kentsel iç mekanların tasarımı ilk başlarda; bir alana odaklanarak o alanın tasarlanması gibi görülsede zamanla iç ve dış mekan arasındaki ilişkiyle bağdaştırılmıştır (Özkul & Adıgüzel Özbek, 2019, s. 6). Kentsel iç mekan tasarımı; kendini pozitivist kentçiliğin geleneksel vizyonundan kurtararak, genellikle makroyu yeniden düşünmek için değil, mikro boyutta düşünerek bu ölçeğin gereklilikleri ile oluşturulmaktadır (Prete, 2017, s. 157). Bu nedenle kentsel iç mekanlara; mekan ölçeğinde yaklaşarak, toplu kullanıma açık şekilde nasıl tasarlanacağı üzerinde durulmaktadır.

Kentsel iç mekanlar; kent içerisinde ihtiyaçlar doğrultusunda veya farkındalık oluşturmak için kent ve iç mekan bağlamında ki çeşitli alanlarda konumlandırılmaktadır (Attiwill, 2011, s. 11-26). Kentsel iç mekanlara en çok ihtiyaç duyan kent mekanları, geleneksel kamusal mekanlardır. Geleneksel kamusal mekanların en önemli alanını karşılayan meydan, cadde ve sokaklarda kentsel iç mekan uygulamalarına çokça yer verilmektedir (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Metropol kentlerinde kamusal mekanların farklı bölgelerde, farklı tasarım anlayışlarına göre oluşması, bu mekanlarda düzenlenen kentsel iç mekanları çeşitli hale getirmektedir. Bu mekanlar, kimi zaman bir kamu yapısının giriş bölgesi olacağı gibi kimi zaman konutların yer aldığı kapalı sitelerde ki ortak alanlardır (Attiwill, 2011,

s. 11-14). Geleneksel mahallelerde eğlence, düğün, kutlama vb. amaçlarla toplanılan, simge haline gelmiş yapı veya nesneler, kentsel iç mekanı karşılamaktadır. Kent içerisinde birçok farklı kentsel iç mekan uygulamasının yer alması, kentsel iç mekanların çeşitliliğini ortaya koymaktadır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Bu çeşitlilik beraberinde kentsel iç mekanların farklı disiplinler ile tasarlanmasını gerekli kılmaktadır.

Attiwill, İtalyan tasarımcı Elena Giunta'nın kullanıcı etkileşimiyle geçici yerleşim fikrine hitap ettiğini belirtmektedir. Giunta'ya göre kentsel iç mekan; bedenlerden (sosyal bileşen-bireyler ve topluluklar), nesnelerden (cansız aktörler) ve mekanlardan oluşan çevresel bir sistemdir (Attiwill, 2011, s. 18; Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Sisteme etki eden birleşenler, sistemin şekillenmesini de sağlamaktadır (Şekil 2.2). Sosyal bileşen, birey ve toplumun mekanlar arasındaki nesneler ile ilişkili olarak dolaşımı, bu sistemi meydana getirmektedir. Her biri, birbiri ile bağlantılı ve ilişkili olan bu sistemin bileşenleri, mevcut alan ile etkileşime girerek kentsel iç mekanları sürekli olarak yeniden aktive etmektedir (Giunta, 2009, s. 59).

Şekil 2.2: Kentsel İç Mekan Sistemi

Fransız şair, denemeci ve eleştirmen Charles Baudelaire'in mekanlar arası ortaya çıkan ilişkinin başrolünü oluşturan bireyi; "gezgin" (flaneur) olarak tanımlamaktadır. Baudelaire için gezgin; *"kentte yaşanan olayları uzaktan gözleyerek değerlendiren, düşünen, farklı yaklaşımlar ile olayları yorumlayan kentteki gezgin kişidir"* (Bal, 2012). Edebiyat düşünürü Walter Benjamin; gezginin bina cepheleri arasında kendini evindeymiş gibi duyumsadığını belirtir (Bal, 2012). Bu durum kent

mekanında ve iç mekanda nesnelerin, bireyler ile kurduğu bağ ile gerçekleşmektedir. 19. yüzyılda ortaya çıkan pasajlarda, ilk gaz lambalarının kullanılması ve bu lambaların önceleri yıldızlar ile aydınlanan sokaklara yerleştirilmesi ile gezgin için sokak bir iç mekana dönüşmektedir (Church, 2011, s. 40-41). Sokağın gezgin için iç mekana dönüşmesini Walter Benjamin, kentlerde iç ve dış mekanın iç içe geçmesiyle mümkün olacağını savunmaktadır. Bu düşünce kentsel iç mekan kavramının iki mekan ile birlikte ele alınmasına açıklık getirmektedir (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73).

Modern kentlerde ortaya çıkan bir başka söylem ise “samimi metropol” (intimate metropolis) deyimidir. Kentin, kişinin imtiyazlı olduğu içten içe bir yaklaşımla tasarlanmasıdır (Attiwill, 2011, s. 12-13). Samimi metropol, bireylerin kent içerisinde ki üstünlüğünü tanıyan ve bireyin kendi düşünce ve duygularının önemini kabul eden bir yaklaşımdır. Kentsel iç mekan kavramının özünde olan beden-nesne-mekan ilişkisi ile bağlantılı olan samimi metropol yaklaşımı, fiziksel ve zihinsel koşullara hitap edecek tasarım anlayışıdır (Church, 2011, s. 27-30). İç mimarlar için bir başkasının öznel deneyimlerine mekan tasarlamak ve bu mekanı dış mekan ile birlikte kurgulamak kent ve bireyler ile birebir etkileşim halinde olmayı gerektirir. İç mimarlık disiplini, kişilerin bireysellik koşullarını eleştirel olarak ele alma gayretinde olduğundan samimi metropollerin oluşmasında önemli yere sahiptir (Attiwill, 2011, s. 217-224).

Mimar Manuel de Sola-Morales'e göre; “*çağdaş bir kentin toplumsal, mimari, kentsel ve morfolojik zenginlikleri, kamusal ya da özel olmayan, her ikisinde de eş zamanlı olarak var olan kolektif alanlarda bulunur. Bunlar özel faaliyetler için kullanılan kamusal alanlar veya toplu kullanıma izin veren özel alanlardır*” (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 49). Kentsel iç mekan tasarımının kentteki yeni rolü; kamusal ve kolektif alanların yeniden tanımlanmasını ve yeniden tahsis edilmesini sağlayarak, tüm kent katmanlarına bağlı kent planlamasına katkıda bulunmaktadır (Giunta, 2009, s. 56-57). Kentsel iç mekanların özel ve kamusal alanı iç içe barındırması Sola-Morales'in bahsettiği kolektif alanlara örnek teşkil etmektedir.

Kentsel iç mekan üzerine yapılan çalışmalar, ilgili disiplinlerin bilinen tanımsal sınırlarını aşan, kentsel alandaki keşifler, müdahaleler ve işgalleri de konu edinmektedir (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Bu durum kentsel iç mekanların tespit ve uygulamalarına yönelik farklı bakış açıları kazandırmaktadır. Kentsel iç mekan kavramı, kentsel iç mekan üzerine devam eden çalışmaların her biri ile dönüşüme ve gelişime açık hale gelmektedir.

2.2.2. Kentsel İç Mekan Oluşturulma Biçimleri ve İlgili Çalışmalar

Kent mekanı ile ilgili çeşitli kuramlar ortaya koyan Krier'e göre; *“sokaklar bir iletişim ve ulaşım ağının parçalarıdır ve bu parçalar doğrusal düzlemde birleşerek meydana sonlanır”* (Köseoğlu, 2011, s. 102). Yapılara ulaşımı sağlayan sokakların birleşerek tanımladığı meydanlar; kentlilerin bir araya geldiği, iç mekan ile bağlantıda olan kamusal alanlardır. Modern kent yaşantısında meydanların toplumsal karşılaşmada ve paylaşımda giderek yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu nedenle meydana ve meydana bağlantısı olan caddelerde gerçekleştirilecek geçici ve deneyime dayalı aktiviteler, kentlinin ulaşabileceği ve yaralanabileceği bir konumdur. Paris kentinin en işlek caddelerden biri olan Rue de Rivoli'de iklime bağlı olarak çeşitli geçici deneyimsel alanlar kurulmaktadır. Cadde birçok kamusal alan ve yapıdan yürüme mesafesindedir ve kolayca görülebilecek konumdur. Aynı zamanda canlı bir alışveriş ağını kapsayan cadde, Rönesans yapılarının ortasında ulaşım için kullanılan alanda yer almaktadır. Buna bağlı olarak; mevsim değişikliklerine göre düzenlenen geçici, deneyimsel mekanlar oluşturularak caddenin önemine dikkat çekilmek istenmiştir. Kentlilerin her ziyaretinde farklı bir sürpriz ile karşılaştığı mekan; ailelerin, çocukların, yerli ve yabancı turistlerin bir arada kullanım sağladığı bölgede yer almaktadır. Dinlenme, yeme-içme, paten, voleybol gibi aktiviteler, herkesin kullanımına açık şekilde düzenlenmektedir. Şekil 2.3'te görülen; yılın farklı zamanlarında deneyime dayalı, geçici, devingen ve işlevsel mekanlar sunan düzenlemeler, kentlileri yeniden unutulmuş bölgelerde bir araya getiren kentsel iç mekan örneği niteliğindedir (URL-1).

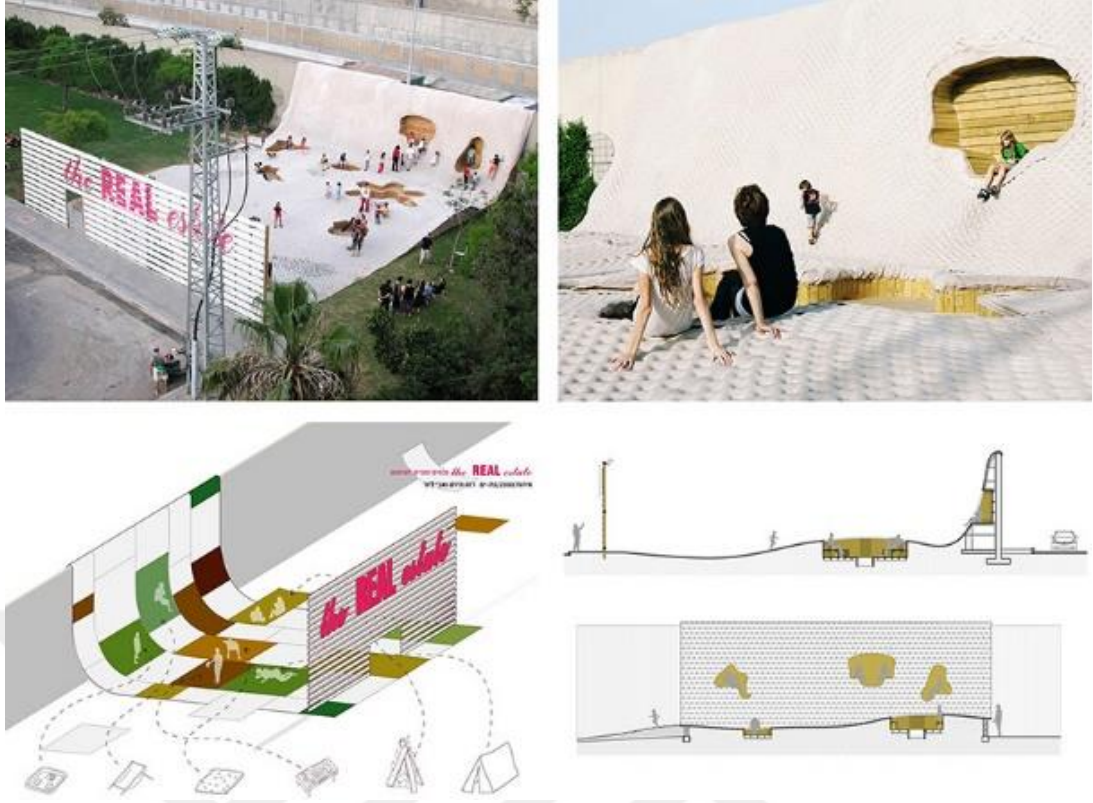
Şekil 2.3: Kentsel İç Mekan, Rue de Rivoli Caddesi, Paris (URL-1)

Kent mekanlarında yapıları birbirine bağlayan sokaklar; iç ve dış mekanı çevreleyen ve direkt olarak iki mekan ile de bağlantıda olan kent parçaları olması nedeniyle kentsel iç mekan potansiyeli taşımaktadır. Sokakların yapı ile kesişiminde kenar alanları ortaya çıkmaktadır. Lynch'in kent kuramında kenarlar; *"sokaklar gibi algılanamayan doğrusal unsurlardır ve genellikle iki tür alanı birbirinden ayırırlar"* (Lynch, 1973, s. 69). Kent mekanlarında kenarlar genellikle yapıların dış çevre ile kesişiminde ortaya çıkmaktadır. Berlin Mimari Tasarım İnovasyon Programı kapsamında; gizli ve unutilan kamusal alanların tespit edilmesine yönelik çalışmalarda potansiyel kentsel iç mekan alanları, kentin mevcut konumunda yer alan alanların incelenerek deneyimlenmesi yolu ile keşfedilmeye çalışılmıştır. Kent mekanını büyük ölçekli projelerle değil küçük müdahalelerle kentliye kazandırılması hedeflenen inceleme de araştırmacılar tarafından yapı çevresi, potansiyel alan olarak tespit edilmiştir. Yapıların sokak ile kesişiminde, girinti, çıkıntı, köşe, kenar oluşturacak alanlar günlük işlevlerde kullanılacağı sonucuna varılarak, bu alanların potansiyel kentsel iç mekan oldukları saptanmıştır (Şekil 2.4) (Hinkel, 2011, s. 88-95).

Şekil 2.4: Potansiyel Kentsel İç Mekan'lar, Berlin, Almanya (Hinkel, 2011, s. 94)

Al/Arch tarafından tasarlanan “REAL Estate”, İsrail'in Bat-Yam şehrinde otoyol kenarında düzenlenen geçici bir mekan tanımlamaktadır. Proje, otoyolda akustik bariyer görevi gören büyük bir beton duvar ile birlikte düşünülmüş olarak oluşturulmuştur (Pagnotta, 2012). Yol kenarında yer alan bu tür önemsiz alanların kentliye kazandırılması için oluşturulan mekan, deneyime dayalı günlük aktiviteleri gerçekleştirecek bölümleri içermektedir (Şekil 2.5). Yeme-içme, dinlenme, kısa süreli barınma gibi işlevlerin gerçekleşmesi için proje, canlandırıcı bir deneyime açılan yeni geçirgen bir duvar ile bölgenin potansiyelini değerlendirmektedir. Kentin terk edilmiş bu alanının kullanıma açılması ile kent sakinleri tarafından toplanılan, vakit geçirilen ve sosyal paylaşımlarda bulunulan bir mekana dönüşmüştür. Tüm bunlar gerçekleşirken kullanıcıya göre şekillenen deneyimsel bir mekanı karşıladığından, kentsel iç mekan örneği olarak araştırmaya konu edilmektedir.

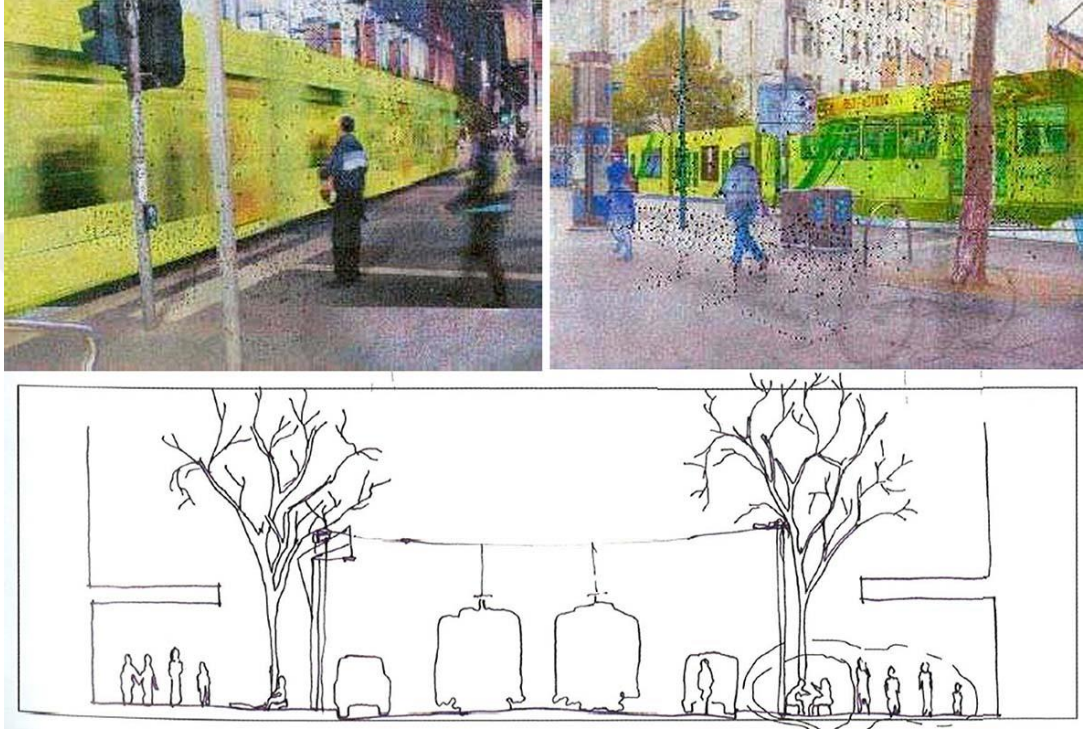

Şekil 2.5: Kentsel İç Mekan Örneği, REAL Estate, Bat-YAM, İsrail (URL-2)

İtalyan tasarımcı Elena Giunta, iç mekan pratiği ve kentsel dönüşüm araçları ile kentsel iç mekan konseptini ele almaktadır. Giunta'ya göre, *“her kentsel alan öncelikle potansiyel eylem alanı olarak görülür”* (Attiwill, 2011, s. 18-19). “Urban Room” (Kent Odası) adlı proje; kentsel iç mekanın uygulama ve teknikler açısından potansiyelini düşünmenin bir yolu olarak Portsmouth Üniversitesi'nde, bir iç tasarım lisans çalışması için gerçekleştirilmiştir. Urban Room, kentsel alanda ki mekânsal ve zamansal koşullar ile iç tasarım pratiklerinin şekillendirdiği bir tasarım sürecini meydana getirmektedir (Attiwill, 2011, s. 18). Stüdyonun ilk bölümünde, kent içerisinde iç mekanların nasıl yer bulacağına odaklanarak, mevcut durum analiz edilmiştir. Kamusal ve özel alanda; aydınlatma ve ışık koşulları, malzeme, hareket ve akışlar, dolaşım, davranış, ses, kent karakteri gibi durumlar incelenerek, çeşitli haritalar üretilmiştir (Attiwill, 2011, s. 219). Bu doğrultuda kentin mevcut dokusu kalıp gibi düşünülerek, bu kalıbın etrafında şekillenecek yeni mekanlar için etki eden faktörler ele alınmıştır. Stüdyonun ikinci bölümünde ise, bu faktörlerin etkisinde Melbourne kentinin sivil omurgası içinde yer alacak kent odaları düzenlenmiştir.

Urban Room projesi için Sarah Jamieson tarafından tasarlanan “Tramvay Duvarı” projesi için ise; termal koşullara sahip bir kent odası üretilmektedir (Attiwill, 2011, s. 18-19). Proje; şehrin önemli bir kavşağında, yaya-taşıt ve tramvayın bir arada bulunduğu bir bölgede tasarlanmıştır. İnsanların tramvayın etrafında durakladıkları,

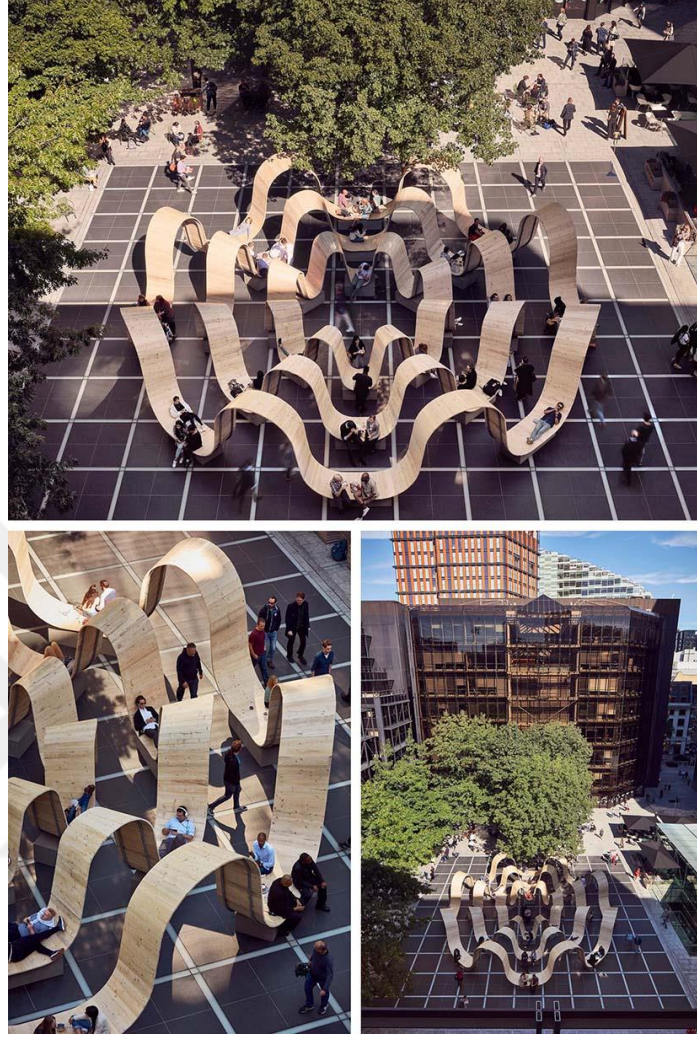
oturdukları, dinlendikleri ve karşılaştıkları alanda hareketlere bağlı olarak ısıdan enerji üretilmiştir. Bu enerji tramvayların hareketine yardımcı olmaktadır ve tramvayın çalışmadığı saatlerde bu alanlar kentliler için işlevini sürdürerek kullanılmaya devam etmektedir (Şekil 2.6). Urban Room projesi sonucunda, Melbourne'un içinde yer alan kent odaları için bir teklif koleksiyonu ortaya koyulmuştur. Attiwill'e göre durum analizine dayalı bu proje; geleneksel kentin yapıli dokusunun, kentsel iç mekan oluşturmada bir ölçüt olduğunu göstermektedir (Attiwill, 2011, s. 18-19).

Şekil 2.6: Kentsel İç Mekan, Tramvay Duvarı Projesi, Urban Room, Melbourne, Avustralya (Attiwill, 2011, s. 18-19)

2019 Londra Tasarım Festivali için tasarımcı Paul Cooksedge ve iç mimarlık şirketi olan White&White iş birliği ile “please be seated” isimli, kentlinin kullanıma açık bir enstalasyon ortaya koyulmuştur. Tasarlanan ürün, Londra'nın en büyük yaya aksı olan Broadgate'de ki Finsbury cadde meydanında konumlandırılmıştır. Toplumun dinamik ritminden yola çıkarak hazırlanan geçici mekan, dolaşıma engel olmadan oturma, toplanma, duraklama gibi eylemleri gerçekleştirmek adına tasarlanmıştır. Proje; bulunduğu alanında keşfedilmesini sağlayarak, pratik ve eğlenceli bir deneyim sunmaktadır. Yüksek ve alçak olarak oluşturulan ahşap kavisler; oturlan, yaslanan, üzerine çıkılan, altında gezinilen veya gölgede kalarak dinlenecek şekildedir (URL-3). Oluşturulan mimari ürün, alanına konumlandırıldıktan sonra kentliler tarafından günün her saatinde kullanılan işlevsel bir mekana dönüşmüştür. Projenin bulunduğu

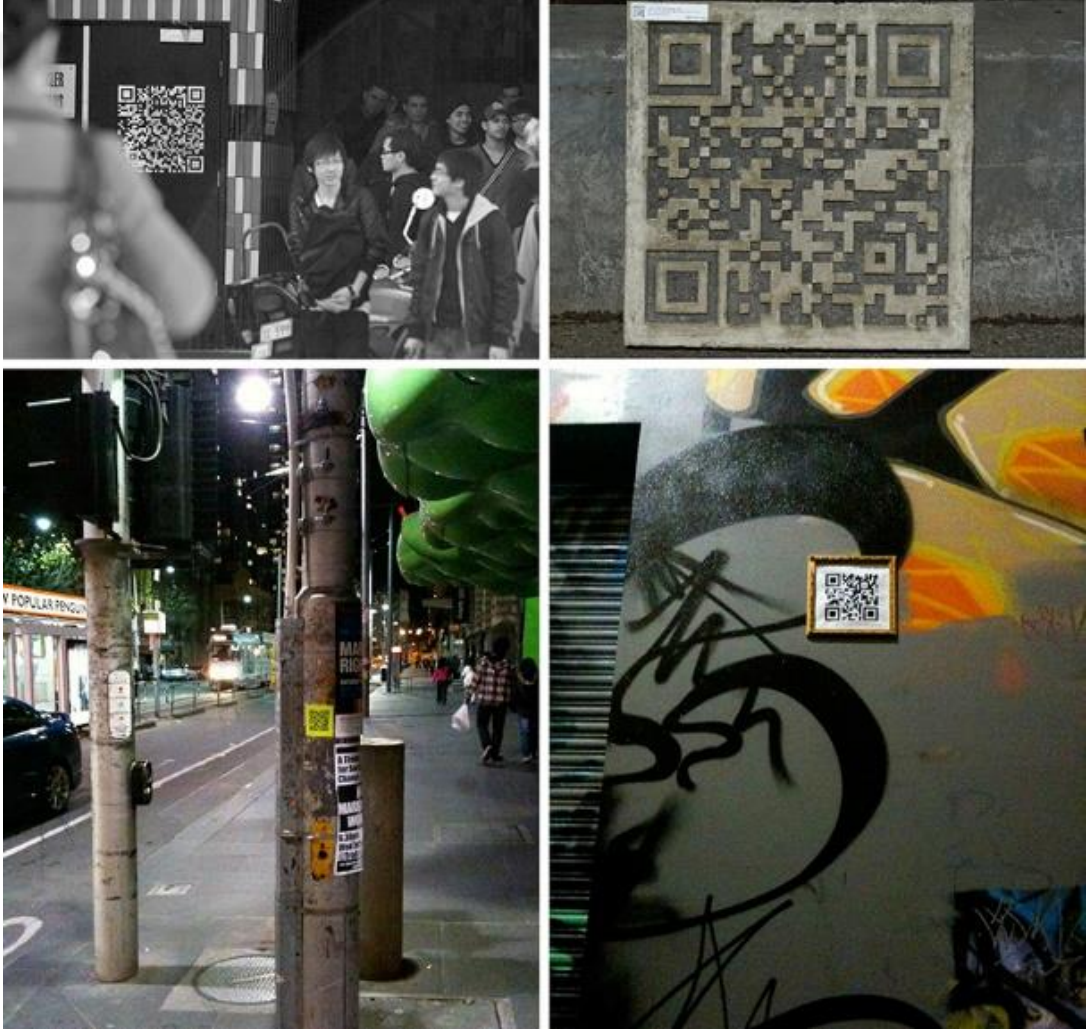
caddenin de sirkülasyonunu arttıran mekan, insanlar tarafından zaman geçirmek istenen ve geçici olarak kullanılan bir kentsel iç mekana dönüşmektedir.

Şekil 2.7: Kentsel İç Mekan Örneği, “Please be seated”, Londra Tasarım Festivali 2019 (URL-3)

Geleneksel kamusal mekanda kullanıcı ile şekil alan bir başka kentsel iç mekan örneği ise; Melbourne kentinde gerçekleştirilen “QrioCity”dir. Katılımcıları QR kodlar ile yol boyunca karşılaştıkları bilgi ve nesneler yoluyla şehri aktif olarak gezmeleri için gerçekleştirilmiş bir projedir. Barkodlardan daha kullanışlı olan QR kodlar, metin, resim ve grafik gibi bilgilere, mobil telefon yardımı ile erişebilmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu bilgilerin, bilgi çağında var olduğu ancak standart bir kodun arkasına gizlenmiş olması, içeriden bir bilgi sahibi olma hissini ortaya koymaktadır (Church, 2011, s. 36-39). Proje ortak QR kodunu, keşif ve araştırma bilgisi ile birleştirip yan yana getirerek daha da ilerletmeyi amaçlamıştır. Bu da kentte beklenmedik olayları gerçekleştirerek, çeşitli karşılaşmaları ve kentliler arasında etkileşimi arttırmaktadır. Karşılaşmalar beraberinde kentliler arasında ki iletişimi

güçlendirmiştir ve QR kodların bulunduğu bölgeler bir toplanma alanına dönüşmüştür. Kodlar ve kodlanmış nesneler aracılığıyla yaratılan çok sayıda anlatım, bilgiler ve kurdukları yeni bağlantılar şehrin hiyerarşisini de değiştirmiştir (Church, 2011, s. 36-39). Projeye ilgili her istasyon gözlem durumu gerektirdiğinden, bilenen mekanlara da farklı bakış açıları getirmiştir. Günlük yaşantıda yanından geçilen bir çıkış kapısının veya kaldırımda bulunan bir elektrik direğinin; QR kod istasyonu olarak düzenlenmesi, kentliler arası etkileşimi artırarak kent belleğinde yer etmelerini sağlamıştır (Şekil 2.8). Kentin ara sokak duvarında bulunan bir graffitiye yerleştirilen QR kod ise, kentin kendine özgü alanlarının farkındalığını arttırmaktadır. Church'e göre bu alanlar; kentliyi bir araya getirme işlevini gerçekleştirildiğinden deneyime dayalı kentsel iç mekanlara örnek oluşturmaktadır (Church, 2011, s. 36-39).

Şekil 2.8: Kentsel İç Mekan, QrioCity, Melbourne, Avustralya (Church, 2011, s. 36-39)

Geçici deneyim aracılığıyla kullanılmayan alanların kente geri kazandırılmasıyla araştırma kapsamında kentsel iç mekan çalışması olarak

değerlendirilen bir başka proje ise Girona Üniversitesi'nde gerçekleşen bir atölyedir. İspanya-Girona kentinin, Costa Brava kasabasında gerçekleştirilen atölyenin amacı; turistik sorunlara geçici çözümler üretebilmektir. Şehir kıyı kesimlerinde bulunan turistik alanlar, yazın verimli olarak kullanılmakta fakat kışın terkedilmektedir. Projenin asıl amacı; geçici-kalıcı yerleşimler planlayarak konaklamada ki sürekliliği sağlamaktır. Sonrasında ise, bölge turizmi içinde katkı sağlayacak çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bağlamda, sahilde ve iç kesimlerde mevsimsel değişikliklere bağlı olarak düzenlenecek mekanların oluşturulması hedeflenmiştir (Fava & Vergara, 2014, s. 97-183). Hedeflenen tasarım; Şekil 2.9'da görüldüğü gibi sahil kesiminde yazın turistik amaca yönelik, geçici-çok yönlü-esnek konaklama alanları oluşturmaktır. Bu konaklama mekanlarının kışın ise bölge halkına faydalı mekanlara dönüşmesi sağlanmıştır. Bir çok farklı öğrenci grubunun ortaya çıkardığı turistik çözüm senaryoları; geçici mekan oluşturarak, kentli ve kent ziyaretçileri ile birlikte var olması ile araştırmada konu edilen kentsel iç mekanlara örnek oluşturacak niteliktedir.

Şekil 2.9: Kentsel İç Mekan Örneği, Turistik Çözümler İçin Mimari Senaryolar, Girona, İspanya (Fava & Vergara, 2014)

Polonya'nın Tychy kentinde Paprocany Gölü kenarında, rekreasyon alanının yeniden yapılandırılması adına bir proje geliştirilmiştir. Proje konsepti, kıyı boyunca uzanan, ahşap yürüyüş yolu üzerinde çeşitli noktalardan farklı algılanan ve kentli tarafından aktif olarak kullanılacak bir mekan tasarlamaktır (URL-4). Yürüyüş yolu, yayalar ve bisikletliler tarafından kullanılmaktadır ve suyun üzerine örülen ağlarda, dinlenme alanları düzenlenmiştir. Gölde düzenlenen çok sayıda su sporu etkinliklerinin de seyredildiği oturma birimleri tribün işlevi görmektedir. Alan; yapılan düzenleme öncesinde sadece balıkçılar tarafından kullanılarak atıl bir durumdayken, yapılan düzenleme ile kente dahil edilerek, kullanıcılar tarafından deneyimlenen bir kentsel iç mekan örneğini oluşturmaktadır.

Şekil 2.10: Kentsel İç Mekan Örneği, Paprocany Gölü Düzenlemesi, Polonya (URL-4)

İç Mimar Tine Poot'a göre; “*cadde, meydan, sokak, park alanları gibi kent hacimleri geleneksel olan kamusal mekanlardır*” (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44-56). Geleneksel kamusal mekanlar, kentlilerin karşılaştığı deneyime açık, çok

yönlü ve sınırları belirsiz olan kent hacimleridir. Bu nedenle geleneksel kamusal alanlarda düzenlenen kentsel iç mekanlar, yer aldığı alanda önceden var olduğu gibi, mevcut mekanla kompozisyon oluşturacak bir ek olarak da ortaya koyulmaktadır (Çolak, 2012, s. 73). Geleneksel kentsel iç mekan kavramını Türkiye’de avlulu tipolojilerin çoğunlukla görüldüğü kültürlerde mekânsal ve sosyo-kültürel bir bileşen olarak, avlu ve teraslar da görmek mümkündür. Özel ve kamusal alanın birbiri ile etkileşime girdiği avlu ve teras alanları, kentsel iç mekan olarak değerlendirilebilmektedir (Şekil 2.11) (Cordan & Çolak, 2015, s. 72).

Şekil 2.11: Kentsel İç Mekan, Avlu ve Teras, Mardin (URL-5)

Türkiye’de geleneksel olarak devam eden bir başka kültür ise, sokak düğünleridir. Sokak düğünleri mahalle sakinlerinin tümünün katıldığı, eğlencelerin düzenlendiği geçici olarak kurgulanan mekanlardır (Şekil 2.12). Mahalleden her kesimin toplandığı, sosyalleştiği düğünler; mekan tanımlamaktan öte toplumsal değerlerin yansıtıldığı bir kentsel iç mekan örneğini karşılamaktadır.

Şekil 2.12: Kentsel İç Mekan Örneği, Sokak Düğünü (URL-6)

New York'ta özel sektöre ait birçok mekanın, 1961 yılında serbest bırakılması ile birlikte alanlar kamuya açılmıştır. En iyi bilinen örneklerinden biri olan IBM Plaza, büyük hacmine rağmen çevresinde sessiz ve huzurlu bir sığınak olarak kullanılan, cam kaplı bir yaya alanıdır (Şekil 2.13). Ofis yapıları gibi özel mekanlardan oluşan IBM Plaza'nın giriş katı, özel mülk konumunda iken kentlilerin de kullanabileceği bir kamusal iç mekana dönüşmüştür. Yer verilen geçici enstalasyonlar ile de kentsel iç mekan adına potansiyel bir alan tanımlamaktadır. Kentliler, oturup dinlenebilecekleri sosyalleşebilecekleri ve yeme-içme gibi aktivitelerde bulanabilecekleri bir mekana sahip olmuştur (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44-46).

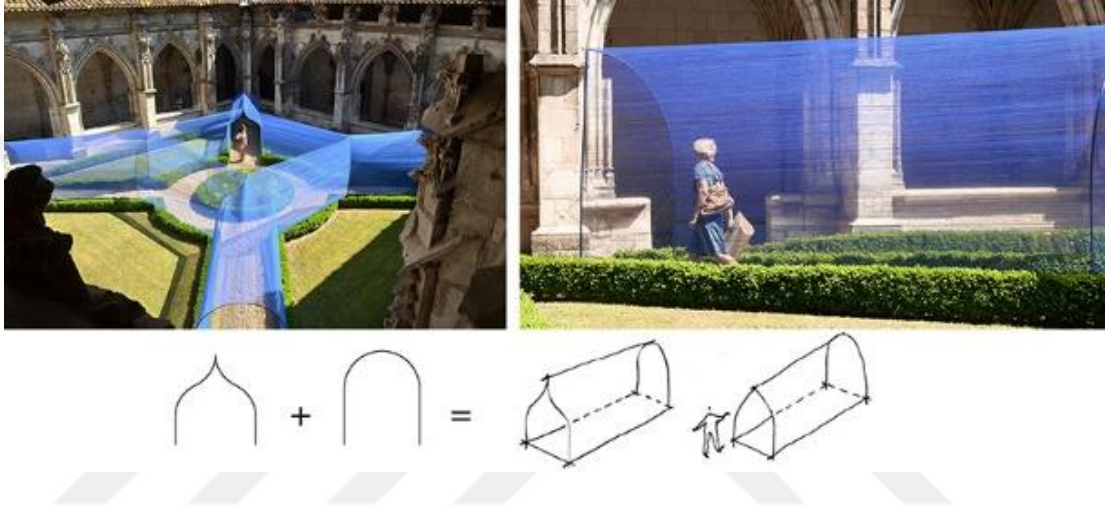
Şekil 2.13: Kentsel İç Mekan, IBM Plaza Ortak Alanlar, New York (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44-46)

Politecnico di Milano Üniversitesi'nin "Kentsel İç Mekan Tasarımı Yüksek Lisans Programı" (Master Urban Interior Design, MUID); konuyu farklı başlıklar altında inceleyerek, çeşitli üretimler yapan bir uzmanlık platformudur. 2016 mayıs ayında Milano'da gerçekleştirilen "Piyano Şehri Kültürel Etkinliği"nde MUID ortaklığı ile birlikte yarı kamusal alanlarda verilecek konserler için çeşitli geçici mekanlar oluşturulmuştur (Rebaglio, Di Prete, & Lonardo, 2019). Kentin çeşitli bölgelerinde; tarihi yapı veya anıtların olduğu alanlarda, konserler için geçici sahneler düzenlenmiştir. Özellikle yapı avlularında kurulan sahneler, tel ve kumaşlarla oluşturulmuştur. Mekanı bölen, birleştiren, tanımlayan, sınırlandıran ekler ile gerçekleştirilen konser deneyimi için çok yönlü mekanlar elde edilmiştir. Bu şekilde tarihi yapı avluları; hafif ve geri dönüşümlü oluşturulan, yeni geçici ilave mekan ve işlev ile birlikte yeniden bir dinamizm kazanmıştır (Rebaglio, Di Prete, & Lonardo, 2019).

Şekil 2.14: Kentsel İç Mekan, Piano City, MUID-II, Milano (Rebaglio, Di Prete, & Lonardo, 2019)

Fransa'da St. Stephen's Katedrali'n de gerçekleştirilen geçici ve deneyimsel mekan, katedral ziyaretçilerine giriş ve dolaşım alanında ikinci bir mekan sunmaktadır (Şekil 2.15). Yapı avlusunda bulunan kemerlerin oluşturduğu yol aksı biçiminde düzenlenen enstalasyon; kentlilerin katedrali kullanırken, yürüdüğü, dinlendiği, zaman geçirdiği bir mekana dönüşmüştür (Jacobson, 2015). Katedralin mimari yapısına uygun şekilde düzenlenen ve kullanıcılar tarafından deneyimlenen mekan, yapıya dikkat çekerek ziyaretçileri bu mekana yönlendirmektedir. Bu nedenle araştırma kapsamında St. Stephen's Katedrali'nde gerçekleştirilen düzenleme, kentsel iç mekan olarak değerlendirilmektedir.

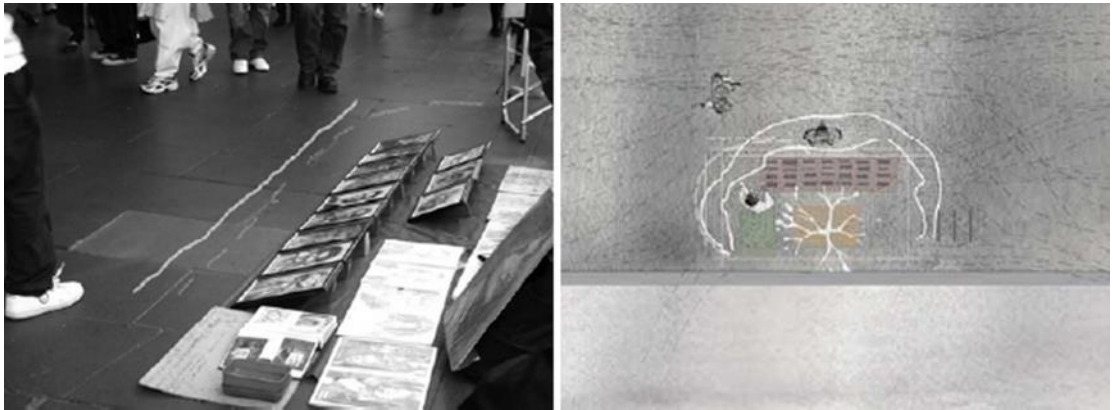
Şekil 2.15: Kentsel İç Mekan Örneği, St. Stephen Katedrali, Fransa (URL-7)

Herhangi bir mekanın özel veya kamusal olma durumu, mekanın fiziksel niteliklerinden ziyade kullanıcılar tarafından da belirlenir. Örneğin Şekil 2.16'da görülen Belçika Genk kentinin halk kütüphanesi, o bölgede yaşayan göçmen nüfus için bir buluşma yeri olarak hizmet ettiğinden birincil işlevinden ziyade, kentlilerin karşılaştığı bir kentsel iç mekanı karşılamaktadır (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 51). Bu nedenle kentsel iç mekanlar, belirli fiziksel ölçütlere sahip değildirler ve kullanıcı ile şekil almaktadırlar.

Şekil 2.16: Kentsel İç Mekan, Genk Halk Kütüphanesi, Belçika (URL-8) (Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 51)

Urban Room projesi kapsamında kent içerisinde gözlemlenen durumlardan bir tanesi, fotoğraf satan bir sokak satıcısının kendi sınırlarını belli edebilmek için tebeşir ile oluşturduğu bir mekan örneğidir (Şekil 2.17). Bu örnekte görüldüğü gibi, satıcının kendi mekanını oluşturma isteği kullandığı alanı sahiplenmesi ile gerçekleşmektedir (Attiwill, 2011, s. 217-224). Kentin birçok alanında konumlandığı satış standının, alıcılar tarafından kullanımına sınırlama getirerek içinde bulunduğu mekanı özelleştirmektedir. Oluşturulan mekan belirli bir yere ait değildir ve kentin farklı alanlarında kurulmaktadır. Fakat her zaman kentliye aittir ve kentli tarafından kullanılır.

Şekil 2.17: Kentsel İç Mekan, Sokak Satıcısı, Urban Room 2009, Melbourne, Avustralya (Attiwill, 2011, s. 217-224)

Bir başka örnekte ise Singapur ve Taipei'de bir araştırma projesi için incelenen sokak satıcılarının, kendileri için oluşturdukları iç mekan pratikleri incelenmiştir.

Attiwill'e göre; *“sokakların temsilcisi olan sokak satıcıları, çevre koşullarına devamlı olarak uyum sağlamak için değişken ve uyarlanabilir bir tasarım gerçekleştirmelidir”* (Attiwill, 2011, s. 217-224). Satıcıların doğaçlama, dönüştürme gibi yönleri incelenerek, Singapur ve Taipei'de birçok sokak satıcısı belgelenmiştir (Şekil 2.18). İncelemeler sonucunda; sokak satıcılarının oluşturduğu bu mobil mekanların, doğaçlama yolu ile üretildiği ve çevre koşullarına uyarlanabilir şekilde tasarlandığı görülmektedir. Bu değerlendirme ile Attiwill'e göre; sokak temsilcileri olarak görülen sokak satıcılarının kent mekanında birleştirici, sürdürülebilir, geçici, hareketli bir ürün ve kentsel iç mekan oluşturdıkları düşünülmektedir (Attiwill, 2011, s. 217-224).

Şekil 2.18: Kentsel İç Mekan, Sokak Satıcıları, Taipei, Singapur (Attiwill, 2011, s. 217-224)

Ülkemizde bulunan sokak satıcıları da yeme-içme, eğlence ve alışveriş odaklı mekanlar oluşturmaktadır. Şekil 2.19'da görülen sokak satıcısı, kentin çeşitli sokaklarında gezerek alışveriş yapmaya imkan sağlamaktadır. Gün içerisinde çeşitli alanlarda geçici süre ile bulunan el arabası, alıcıların kullanım sağladığı bir mekana dönüşmektedir.

Şekil 2.19: Kentsel İç Mekan Örneği, Sokak Satıcısı, İstanbul (Can, 2011, s. 155)

Kent mekanında yer eden ve ticari amaçlar ile kurgulanan bu mekanlar; günümüzde alışveriş merkezi vb. yarı kamusal alanlarda da yer almaktadır (Şekil 2.20).

Şekil 2.20: Kentsel İç Mekan Örneği, Seyyar Satıcı, Kanyon AVM, İstanbul (B.Özkul Arşiv)

RMIT Üniversitesi'nde iç mimarlık son sınıf öğrencilerinin gerçekleştirdiği mobil mutfak, yemek yapma işlevine sahip tekerlekli bir bisiklet olarak tasarlanmıştır. Mutfak, mekânsal ve geçici olarak ilişki kurmayı ve koşullu bir kentsel iç mekan üretmeyi sağlayan bir tasarımıdır (Attiwill, 2011, s. 217-224). Bulunduğu alanı belirli bir mekan haline getirerek, farklı yerlere taşınan ve çeşitli toplanmaları sağlayan mobil mutfak; hem bir ürün hem de geçici bir kentsel iç mekan olarak kullanılmaktadır (Şekil 2.21).

Şekil 2.21: Kentsel İç Mekan, Mobil Mutfak (Attiwill, 2011, s. 217-224)

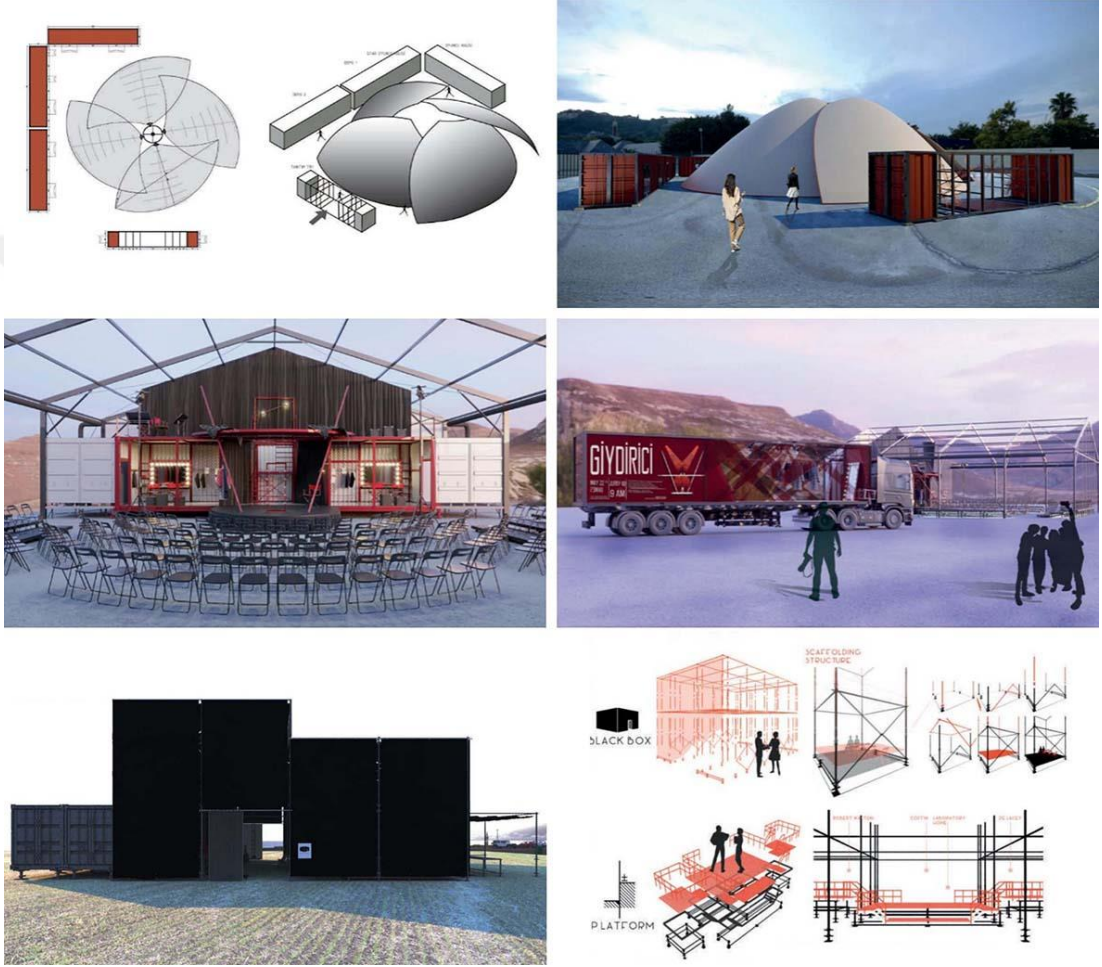
Pakistan’da bulunan W-11 treni, şehir içinde gezen ve yeniden dekore edilerek kullanılan bir kamusal sanat projesidir (Douglas, 2011, s. 50-53). Girişi ücretsiz ve halka açık olan bu mobil trende seyahat edenler 50 dakikalık yolculuk ile beraber çeşitli performansları izleyip çeşitli diyalogların içerisinde yer almaktadır (Şekil 2.22). Dolaşım rotası ile birlikte kentin farklı birçok noktasına ulaşan tren, kentlilerin ve yabancı turistlerin ilgi odağı haline gelerek, toplumsal paylaşımı arttırmaktadır.

Şekil 2.22: Kentsel İç Mekan, W-11 Treni, Pakistan (Douglas, 2011, s. 50-53)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi’nin İç Mimarlık Bölümü 2018-2019 mezuniyet projesi kapsamında, “gezici tiyatro” konusu üzerine çeşitli mekan tasarımları ortaya koyulmuştur. İstanbul Şehir Tiyatrolarının sosyal sorumluluk projesi kapsamında, Anadolu’nun tiyatro salonu bulunmayan şehirlerinde yaşayan kişiler için alternatif bir mekan oluşturulması hedeflenmiştir (URL-9). Tiyatro tarihinde yer etmiş eserlerin çıkış noktası olarak kabul edildiği projede, öğrenciler farklı eserleri ele alarak

gerekli ihtiyaç programı dahilinde geçici mekan tasarımları oluşturmuştur. Kolay kurulup sökülebilir malzemeler ile tasarımı yapılan gezici tiyatrolar; sahne, sahne arkası kulisler ve çeşitli ihtiyaç birimlerinden meydana gelmektedir. Anadolu kentlerinde ki ihtiyaca yönelik kısa süreli ve esnek çözüm önerileri üretmesi hedeflenen proje, deneyime dayalı kentsel iç mekan örneğini ortaya koymaktadır. Bu sayede geçici kültürel mekanların, kentsel alanlarda düzenlenmesine yönelik tasarım anlayışları geliştirilmektedir.

Şekil 2.23: Kentsel İç Mekan Örneği, FSMU İç Mimarlık Mezuniyet Projesi, “Gezici Tiyatro”, (URL-9)

Kentsel iç mekanlar yapıları durumdan daha çok sabit ve statik olmayan ama sürekli olma sürecinde seyreden ortam yaratma girişimidir (Attiwill, 2011, s. 18). Bu esnek tasarım anlayışı ise kentsel iç mekanların oluşma sürecinin sürekli devam ettiğinin bir göstergesidir. Örneklerde görüldüğü gibi, kamusal alan olarak düzenlenen mekanların zaman içerisinde farklı işlevleri de karşılaması, bu alanların deneyime dayalı kentsel iç mekanlar oluşturmasını sağlamaktadır. Modern kentlerde mekan kullanımında zaman faktörünün en önemli etken haline gelmesi, bu tür geçici-

deneyimsel mekanlara ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. Esnek, değişken, stratejik ve dinamik kullanımın ön planda olması; kamusal alanların kalıcı kalıplardan çıkarak, esnek tasarımlara olanak sağlayacak geçici mekanlar ile oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Kente ve mekana ait olarak kısa süreli deneyimler sunan kentsel iç mekanlar, modern kentlerde ki ihtiyaçlara karşılık verecek şekilde tasarlanan, deneyime dayalı mekanlardır. Kentsel iç mekanlar belirli standartlara göre tasarlanan değil, varlığını sürdürürken kentli ile birlikte şekil alabilen mekanlardır (Giunta, 2009, s. 52-53). Bu sayede kentte kalıplaşmış veya hızlı bir şekilde yerleştirilmiş kent mekanları yerine, esnek, isteklere cevap verebilen aynı zamanda toplum kimliğini yansıtan mekanlar kente kazandırılmaktadır. Bu nedenle kentsel iç mekanlar, çok işlevli, oluşumu bitmeyen geçici mekanlardır.

2.2.3. Kentsel İç Mekan Özellikleri

Kentsel iç mekanların çok yönlü oluşumu bir çok kentsel iç mekan özelliğini de beraberinde getirmektedir. Bu doğrultuda kentsel iç mekan, *“deneyimsel, geçici/kalıcı, anlık, süreli, keşfe/performansa/ihtiyaca dayalı, katılımcı, demokratik, erişilebilir, insan odaklı, sosyal, tekno/ilişkisel estetiğe dayalı, dinamik, enformel/formel, yenilikçi, melez, oda gibi, atmosferik, duygusal, duyumsal, duyarlı, fiziksel, mekânsal (negatif/pozitif), görünür/görünmez, bağlamsal, kültürel, tinsel, sinestezik/kinestezik, simbiyotik, interaktif, çoklu/öznel, bireysel/kolektif, eylemsel, şiirsel, anarşist, bütünsel/parçalı, çok katmanlı, sürdürülebilir, mobil, değişken, akılda kalıcı, geçişken, akışkan ve radikal’dir”* (Cordan & Çolak, 2015, s. 68). Araştırma kapsamında kentsel iç mekanlara yönelik yaklaşımların ve çalışmaların incelenmesi ile kentsel iç mekanların bir takım mekan özelliklerinin öne çıktığı görülmüştür. Kentsel iç mekanı tanımlayan ve var eden mekan özellikleri her mekanda farklılaşmaktadır. Bu özellikler; kentsel iç mekan üzerine çalışmalar yapan, kentsel iç mekanları tespit eden ve kentsel iç mekan uygulamalarını gerçekleştiren farklı disiplinlerden uzmanların değerlendirmeleri ile ortaya konmaktadır. Bu doğrultuda kentsel iç mekanlar; bağlama özgü, geçici, deneyime dayalı, işlev kazandıran, ulaşılabilir, bireysel ve toplu kullanıma imkan sağlayan mekanlar olarak 6 farklı özelliklerle nitelendirilmektedir.

- **Bağlama Özgü**

Mekan için bağlam; geçmiş, yaşanan ve gelecek tüm etkenler ile kurulan ilişkidir. Mekan bulunduğu bağlam ile ortaya çıkmaktadır ve bulunduğu bağlam ile birlikte var olmaktadır. Bu nedenle bağlamından koparılan bir mekan, anlamını kaybetmektedir (Güleç, 2012). Kullanıcı işlevlerini karşılasalar da bulunduğu çevre ile bağı koparılan mekanlar, insan ilişkilerine de zarar vermekte ve kamusalık yönünden

de olumsuzluklara neden olmaktadır (Hubbard & Kitchin, 2018, s. 68). Mekanın bağlamı ile bir aradalığı; mekan ideolojilerinin, mekana yansması ile mümkündür. Mekanın bağlamına yabancılaşması, aynı zamanda aidiyet ve kimlik sorunlarının da oluşmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda mekanın bağlam ile ilişkisi; mekan oluşumunda bir tasarım dili oluşturmaktadır. Özellikle kent mekanlarının tasarımında bağlamsal ilişkilerin çözümlenmesi ve buna yönelik uygulamaların gerçekleştirilmesi; durağanlığı **dinamikliğe**, kalıcılığı ise geçiciliğe dönüştürmektedir (Güleç, 2012). Tüm yönleri ile ele alınan mekan, öngörüler ile birlikte dönüşüme imkan tanımaktadır. Kent mekanını iyileştirmeye yönelik yapılan çalışmalar da mekanın yer aldığı çevre ile ilişkisi önem kazanmaya başlamıştır. Kentlinin yer aldığı mekana ait hissetmesi mekanın kent ile kurduğu karşılıklı etkileşim sayesinde gerçekleşmektedir. Son yıllarda kamusal mekanların kullanımını arttırmak amacıyla gerçekleştirilen düzenlemeler de bu kapsamın içinde yer almaktadır (Solak, 2017, s. 14-15).

Araştırma kapsamında incelenen kentsel iç mekan örnekleri doğrultusunda; kentsel iç mekanların bağlamına özgü tasarlanması adına referans alınan çevrenin değiştiği görülmektedir. Bu doğrultuda kentsel iç mekanlar üç farklı şekilde kent alanında konumlanmaktadır. Bunlar;

- Geleneksel kamusal alanlarda (birincil kamusal) tasarlanan kentsel iç mekanlar (meydan, cadde, sokak vb.)
- Modern kentlerde yarı kamusal (ikincil kamusal) alanlarda tasarlanan kentsel iç mekanlar
- Kente eklemlenen ve herhangi bir yere ait olmayan kentsel iç mekanlar (sokak satıcısı örneğinde olduğu gibi).

Kentsel iç mekanlar öncelikli olarak, geleneksel kamusal alanların yetersiz kalmasıyla bu alanları iyileştirmeye yönelik düzenlemeler ile kentte yer etmektedir. Kamusal alan olarak düzenlenen mekanlarda zaman içerisinde oluşan farklı işlev ihtiyacı, bu alanlarda deneyime dayalı düzenlemeleri gerekli kılmaktadır. Bu nedenle kentsel iç mekanların geleneksel kamusal alanlarda düzenlenmesi, kamusal alan niteliklerinin artırılması açısından önem taşımaktadır. Kurulan bağlam ilişkisi ile işlevini kaybeden meydan, cadde, sokak vb. alanlar kente kazandırılabilir.

Mimar Kristiaan Borret'in "*ikincil kamusal alanlar*" olarak tanımladığı yarı kamusal alanlar (pasajlar, erişilebilir iç avlular, ortak dış alanlar, kamusal iç mekanlar) birçok rastlantısal karşılaşmanın sahne alanıdır. Bu rastlantısal karşılaşma, kentlileri bir araya getirdiğinden bir çok araştırmacıya göre kamusal mekân sayılacak niteliktedir (Poot, M.V., & E., 2015, s. 50-51). Kamusal iç mekanlar da geçicilik odağında

deneyimlenmek üzere gerçekleştirilen düzenlemelerin ise kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı öngörülmektedir. Yarı kamusal alanlarda kentsel iç mekan potansiyeline sahip olan düzenlemeler, iç-dış, kamusal-özel ve kent-kentli bağlamının bir arada düşünülmesi ile var olmaktadır. Kamusal olanın erişilebilir ve kullanıcıya ait olması, alanın veya yapının kullanıcılar tarafından kente dahil edilmesi ile gerçekleşir. Bu nedenle yarı kamusal alanların taşıdığı kamusal nitelik, kullanıcının kent ile ilişkisine dayanmaktadır. Yarı kamusal alanlarda deneyim odağında düzenlenen kentsel iç mekanlar, bu alanların kent içerisinde ön plana çıkması ile kullanımını arttıracak niteliktedir. Kentsel iç mekanlar belirli bir kamusal alan veya yapı çevresinde oluşabildiği gibi kent mekanlarında, kentlilerin aktif olarak kullandığı bölgelerde de yer alabilmektedir. Bir diğer şekilde ise; kentin herhangi bir mekanına konumlanarak o bölgeyi aktif hale getirebilmektedir. Bu mekanlar kentin mevcut durumuna eklemlenerek, bağlamını sürekli olarak sorgulayan ve adapte olma gayretinde olan mekanlardır. Bağlam ile birlikte mekan kullanımında ki doğaçlama ve dönüşüm imkanı, kentsel iç mekanların kent ile ilişkisini desteklemektedir.

Bir mekanın bulunduğu yeri referans olarak oluşturulması, hem kent mekanını hem de ortaya çıkan yeni mekanı etkilemektedir. Kentsel iç mekanların kamusal alanlarda düzenlenmesi, bağlamını sorgulamayı ve çözümlemeyi gerektirir (Hinkel, 2011, s. 79-80). Yapılan geçici müdahalelerin kent imajı ile kurduğu bağlam, kentli ile kuracağı ilişkiyi etkilemektedir. Bu nedenle kentsel iç mekanlar geçici süre ile kamusal mekanda yer etmesine rağmen, düzenlendiği alanın mikrodan makro boyuta kadar; kamusal benliğini ve kimliğini referans olarak oluşturulmalıdır. Mekan bağlamına özgü oluşturulduğunda, mekan kullanıcısının bu bağlam ile birlikte **aidiyet** bağı da kurulmaktadır. Bu sayede mekan-insan, kent-kentli bağı kurularak, mekan fiziksel ve zihinsel olarak kentli hafızasında tanımlanmaktadır (Hinkel, 2011, s. 79-80).

- **Geçici**

Kentsel iç mekan örneklerinde de görüldüğü gibi; kentsel iç mekanları diğer kent mekanlarından ayıran önemli özelliklerinden biri de geçici olmasıdır. Kentsel iç mekanlar, kent mekanında olduğu gibi fiziksel ve algısal duyuları bir arada bulunduran, geçici alanlardır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-69). Bu doğrultuda kentsel iç mekan disiplinin odağı, geçici olmasıdır (Attiwill, 2011, s. 13). Kentsel iç mekanlar, kullanıcı etkileşimi aracılığıyla geçici ikamet alanları yaratır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). *“Kentlilerin ortak bir buluşma noktası sayılacağından toplum ilişkilerini canlı tutar; farklı insanların kent algıları ve kültürel yaklaşımları ile çeşitlenir ve her zaman bir dönüşüm halinde olur”* (Özkul & Adıgüzel Özbek, 2019, s. 4).

Kentsel iç mekanda ki geçicilik durumu; mekanın geçiciliği veya kentlilerin kent mekanlarında devingen bir şekilde bulunma halidir. Mekan, Deleuze ve Guattari'ye göre *“kendisini oluşturan parçaların periyodik tekrarı ile oluşur; sürekli olarak ‘oluş’ halindedir ve bu nedenle, içinde geçiciliği ve yersizleşmeyi barındırır”* (Koca & Jonathan, 2018, s. 41-42). Bu bağlamda mekan, katı sabitliği ifade etmekten çok eylemleri içeren değişim halinde olan bir oluşumdur. Geçiciliğin göreceli bir kavram olan zaman ile ilişkisi, mekanın var oluş süresinin her bir birey için farklı algılanmasına neden olur. Kimi zaman mekanda yaşanan **sürekli kullanım**, mekanın fiziksel oluşumunun önüne geçerek kentli hafızasında kalıcı bir yer edinmektedir. Bu nedenle mekan, özellikle kamusal alanlarda kullanıcılarının farklı kültürel öze sahip olmalarından dolayı çoğulluğa imkan vermelidir. Kent mekanında ki çoğulluk fikri mekanı belli bir kalıbın içine yerleştirmeden tüm etkenlerle birlikte var olmasının sağlanmasıdır (Koca & Jonathan, 2018, s. 41-42).

Kent mekanlarında geçici kullanım fikri, çok çeşitli etkinlikleri kapsayabilecek geniş bir kentsel söylemdir (Ferreri, 2015, s. 181). Kentsel sistemde geçicilik, kendi içerisinde ki zıtlık olan, kalıcılıktan doğmaktadır. Özellikle kamusal mekanlar; bir çok işleve, duruma, insan ilişkilerine yer vererek kalıcılık anlayışından sıyrılarak her duruma göre kendini yenileyen bir **esnek planlamaya** ihtiyaç duymaktadır (Attiwill, 2011, s. 11-12). Kentlilerin, kamusal mekanlarda devingen bir şekilde var oluşu, mekanı da anlık eylemlere yer verecek şekilde dönüştürmektedir. Kentte kalıcı sabitliğe bir alternatif olarak çıkan geçici mekan düşüncesi ile fark edilmeyen alanlar, yeni düzenlemelerle kentliler için kullanılabilir hale getirilmeye çalışılmaktadır (Church, 2011, s. 29-30). Aynı zamanda kentli olan kullanıcı bu geçici oluşumun içerisine dahil olmaktadır ve mekanın oluşumu kullanıcısı ile birlikte gerçekleşmektedir (Ferreri, 2015, s. 185-186). Kent mekanlarında ortaya çıkan bu yeni planlama stratejisi ile bir çok farklı disiplin bir araya gelerek değişken çözümler üretilmektedir. Bu bağlamda kamusal mekanların kente ve kentliye kazandırılmasında yer eden kentsel iç mekan düzenlemeleri, **ihtiyaca yönelik çözümler** sunan geçici mekan oluşumlarını karşılamaktadır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Kamusal mekanlarda gerçekleştirilen kentsel iç mekan düzenlemeleri, mekana eklenecek işlevin anlık olarak belirli süreler ile kent mekanında yer etmesine olanak sağlamaktadır. Bu sayede katı ve önceden planlanmış mekanlar daha stratejik ve daha esnek bir hal almaya başlamıştır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Kentsel iç mekanların geçici düzenlemeler ile ortaya koyulması kentteki **dinamizmi** canlı tutarak, bulunduğu zamana yönelik ihtiyaçlara cevap vermesini sağlamaktadır.

- **Deneyime Dayalı**

Church; kentsel iç mekanların, bir iç mekan olarak deneyimlenmesi düşüncesinden ziyade, kente aşinalık ve fiziksel olarak kentin içinde olma durumu ile ilişkili olduğuna değinerek, geçici ve deneyimsel mekanları ortaya koyduğunu savunmaktadır (Cordan & Çolak, 2015, s. 69). Mekanlar, akıl-beden aracılığı ile deneyimlenmektedir. Pallasmaa'ya göre; *“duyusal deneyimler beden aracılığıyla, daha doğrusu bedenin ve insani var olma biçiminin yapısında bütünleşmektedir”* (Pallasmaa, 2014, s. 51). Her deneyim birçok duyu ile algılanarak, mimari mekanda ki niteliklerin anlaşılmasını sağlamaktadır. Mekan deneyimi; kişinin belirli bir süreç içerisinde gerçekleştirdiği tüm aktiviteleri kapsamaktadır (Koca & Jonathan, 2018). Mekan deneyimi, kullanıcı yönüyle değerlendirildiğinde **bireysel ve toplu deneyim** olarak iki farklı şekilde gerçekleşmektedir. Deneyimlenen mekan, keşfedilmeyi bekler. Kullanıcının deneyimle birlikte, akıl-beden-mekan ilişkisine dahil olması ile mekan-kullanıcı diyalektiği iç içe geçmektedir. Bu bağlam, mekanı bir çok yönden okumayı ve algılamayı mümkün hale getirmektedir. Deneyim; kentliyi özgür kılarak, kentlinin kendi kendine var olma potansiyelini keşfettirmektedir (Aydınlı, 2012). Bu özgürlük hali kentlinin kent algısını değiştirerek, mekanı tüm duyuları ile anlamlandırmasını sağlamaktadır. Kullanıcının yaşadığı deneyim ile mekanı çözümlemesi o mekanla ilgili üretimde bulunmasını da kolaylaştırmaktadır (Asiliskender, 2004, s. 80-84). Beden ve mekan diyalektiğinin ortaya koyduğu deneyim sayesinde, mekan anlam kazanmaktadır. Mekanı anlamlandıran kentli, mekana daha yakındır ve **aidiyet** duygusu ön plana çıkmaktadır (Aydınlı, 2012).

Bu nedenle deneyimlenen kentsel iç mekanlar; kentli ile ilişkisini her zaman canlı tutarak, beden-mekan ilişkisinde, mekanın kent içerisinde ki **dinamik** halini korumaktadır. Günümüz günlük rutininde mekanda yaşanan kısa süreli anların daha önemli olmasıyla, geçici işlev ve **ihtiyaca yönelik çözümler** değer kazanmıştır (Koca & Jonathan, 2018). Bu noktada deneyime dayalı geçici mekanların kurgulanması, gerçekleştirilen işlevi geçici kılmaktadır. Fakat mekan varlığını sürdürmese de yaşanan deneyimin kentlinin zihninde var olması, mekan işlevinin sürekliliğini sağlamaktadır. Kentsel iç mekanlar kente ve kentliye göre deneyimlenerek şekillenmektedir (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Bu **esnek planlama** ile kullanıcı deneyimine imkan tanınmaktadır. Geçici deneyim kavramı üzerinden değerlendirildiğinde ise kentlerde gerçekleştirilen ve mekan oluşturan veya mekanda yer alan bir çok düzenleme kentsel iç mekanı karşılamaktadır (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Kentsel iç mekanlar; kentin hızlı değişimine, hızlı cevaplar verebilmek adına bulunduğu alanın potansiyelini çözmek için pratik edilmeye imkan vermelidir. Bu

sayede kamusal mekan ile karşı karşıya kalındığında kentlinin bu mekanlara karşı ilgi duyacağı ve değişiklik yapabileceği şekilde, dönüşüm ve yenilemeye açık hale gelecektir.

- **İşlev Kazandıran**

İşlev, belirli bir maksatla ilgili eylem türü veya amacı gerçekleştiren eylem tarzı olarak tanımlanmaktadır. Bir mekanın işlevi o mekanın fonksiyonu olarak da adlandırılır (Hasol, 2009, s. 93). Eco'ya göre; bir mekanın anlam düzlemine gönderme yapan birincil işlevi ve yan anlam düzlemine gönderme yapan ikincil işlevi bulunmaktadır (Eco, 2016, s. 35-37). Bir mekanın birincil işlevi o mekanı yaşanabilir kılan tüm eylemlerdir. Birincil işlev daha çok mekanın fiziksel olarak ele alınışı ve bu yönde planlanan işlevleri kapsamaktadır. Mekanın birincil işlevi ortaya koyulurken asıl amaç, diğer işlevlerin gerçekleşmesine imkan tanımasıdır (Güneş, 2013, s. 80-84). Mekanın ikincil işlevi ise birincil işlevin üzerine kurulan, birincil işlevi yok sayarak onun yerine geçen veya çoklu işlevlerle birincil işlevi yok eden, mekana ait tüm işlevleri kapsamaktadır (Eco, 2016, s. 35-40). Bu bağlamda bir mekanın, bir konumda yer aldığı süre boyunca; yapının ve kullanıcının ihtiyaçları doğrultusunda planlanan ve gerçekleştirilen işlevleri çeşitlilik göstermektedir. İki işlev arasında ki bağ, mekanın fiziksel durumu gibi çeşitli etkenler ile birlikte şekillenmektedir. Bu sayede; mekanın ortaya koyulduğu zamana ait hedeflenen işlevler yetersiz kaldığında, **ihtiyaca yönelik çözümler** ile mekan çok yönlü olarak işlevlendirilmektedir. Mekana kazandırılan ikincil işlevin her zaman birincil işlev ile bağlantılı olması gerekmemektedir (Eco, 2016, s. 31). Farklı hedeflerle birincil işlevden bağımsız olarak da mekan ile ilişkilendirilebilir. Mekanın bu çok yönlü kullanımı mekan **dinamiğini** de artırmaktadır (Güneş, 2013, s. 80-84).

Kentsel iç mekanlar; konumlandığı mekanlarda var olan işlevi güçlendirerek veya mekanı yeniden işlevlendirerek, kentliyi bu mekana davet etmektedir (Attiwill, 2011, s. 218). Tekrar işlevlendiren kentsel iç mekanlar, bulunduğu mekana ikincil bir işlev kazandırmaktadır. Günümüz kentlerinde kamusal mekanların, kentsel iç mekan düzenlemeleri ile geçici olarak farklı işlevlere sahip olması, bu alanların kentliye kazandırılmasında büyük önem taşımaktadır. Bu sayede kamusal mekanın ilk işlevinin cevap veremediği ihtiyaçlar için köklü değişiklikler yapmak yerine, kentsel iç mekan düzenlemeleri ile geçici çözümler getirilmektedir. Kamusal mekanlarda, gerçekleştirilen kentsel iç mekan düzenlemelerinin **çoklu işlev** ile kullanımı artmaktadır ve bulunduğu mekana işlev kazanımı sayesinde mekan dinamizmi güçlenmektedir. Bu bağlamda kentsel iç mekanlar işlev kazanımı sağlayarak ve

mekanın var olan işlevini sürekli hale getirerek mekanı görünür kılmaktadır (Attiwill, 2011, s. 218).

- **Ulaşılabilir**

Kent mekanında ulaşılabilirlik, fiziksel ve sosyal olarak iki farklı şekilde sağlanmaktadır (Şahin & Vural Arslan, 2015, s. 1002). **Fiziksel ulaşılabilirlik**; tüm kentlilere açık olan kamusal mekana ulaşımında herhangi bir fiziksel sınırlamanın olmaması ve her kullanıcı için erişimin açık ve anlaşılır olmasıdır (Erdönmez & Çelik, 2016, s. 149-150). **Sosyal ulaşılabilirlik** ise; kamusal olan mekanın tüm kullanıcıların deneyimine açık olması ile ilişkilidir. Bu sayede kamusallık yönü güçlenerek, toplumsal deneyime imkan tanımaktadır. Kamusal mekanlara erişilebilirlikte en önemli etken yayalardır. Kent içerisinde dolaşım halinde olan yayaların kamusal alan ile karşılaşması ve bu karşılaşmanın önceden planlanmış bir sistemde gerçekleşmesi gerekmektedir (Gökgür, 2017, s. 73-77).

Kamusal alanlarda düzenlenen kentsel iç mekanların ulaşılabilirliği, yer aldığı kamusal mekanın erişimiyle bağlantılıdır (Hinkel, 2011, s. 79-81). Aynı zamanda kentsel iç mekanı yer aldığı kent mekanında görünür hale getirebilmek, mekanın ulaşılabilirliğiyle doğrudan ilişkilidir. Church'e göre kent mekanlarını açığa çıkararak görünür hale getirmek, birbirini takip eden oluşumlar ile gerçekleşmektedir. *"Bir mekanın kenti deneyimleyenler tarafından fark edilmesi, öncelikle o mekanın kente yer aldığı konuma ve sonrasında bu konuma ulaşımı sağlayan gösterge bilimsel dil ile ilişkilidir"* (Church, 2011, s. 27). Bu nedenle kentsel iç mekanların yer aldığı kent mekanında fark edilebilir olmasını kolaylaştıran bir diğer özelliği ulaşılabilir olmasıdır. Kullanıcının (kentlinin) en önemli etken olduğu kentsel iç mekanlar, kamusal alanların içinde veya dışında fakat mutlaka ulaşılabilir olacak şekilde konumlandırılmaktadır (Hinkel, 2011, s. 79-80). Bu ulaşılabilirlik; bir çok farklı nedene bağlı olduğu gibi fiziksel haliyle değerlendirildiğinde, kentlilerin hareketlerini yönlendiren yerleşik ulaşım araçları sayesinde gerçekleşmektedir (Church, 2011, s. 30-31). Tabelalar, ışıklar, yollar vb. birçok yönlendirme aracı ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Ulaşılabilirliği güçlü olan kentsel iç mekanların kullanımı bu sayede artabilir.

- **Bireysel ve Toplu Kullanım**

Bir mekanın bireysel ve toplu kullanımı, mekan tasarımda öngörülen hedef kitlesi ile ilişkilidir. Kamusal mekanlar toplum için ortaya koyulduğundan daha çok toplumsal kullanımı, özel mekanlar ise bireyi hedef alarak bireysel kullanıma imkan tanımaktadır. Son yıllarda ise kent mekanlarının kullanımı, bireysel davranışın ve mekânsal uygulamaların diyalektik ilişkisinde gerçekleşmektedir (Akı & Erdönmez,

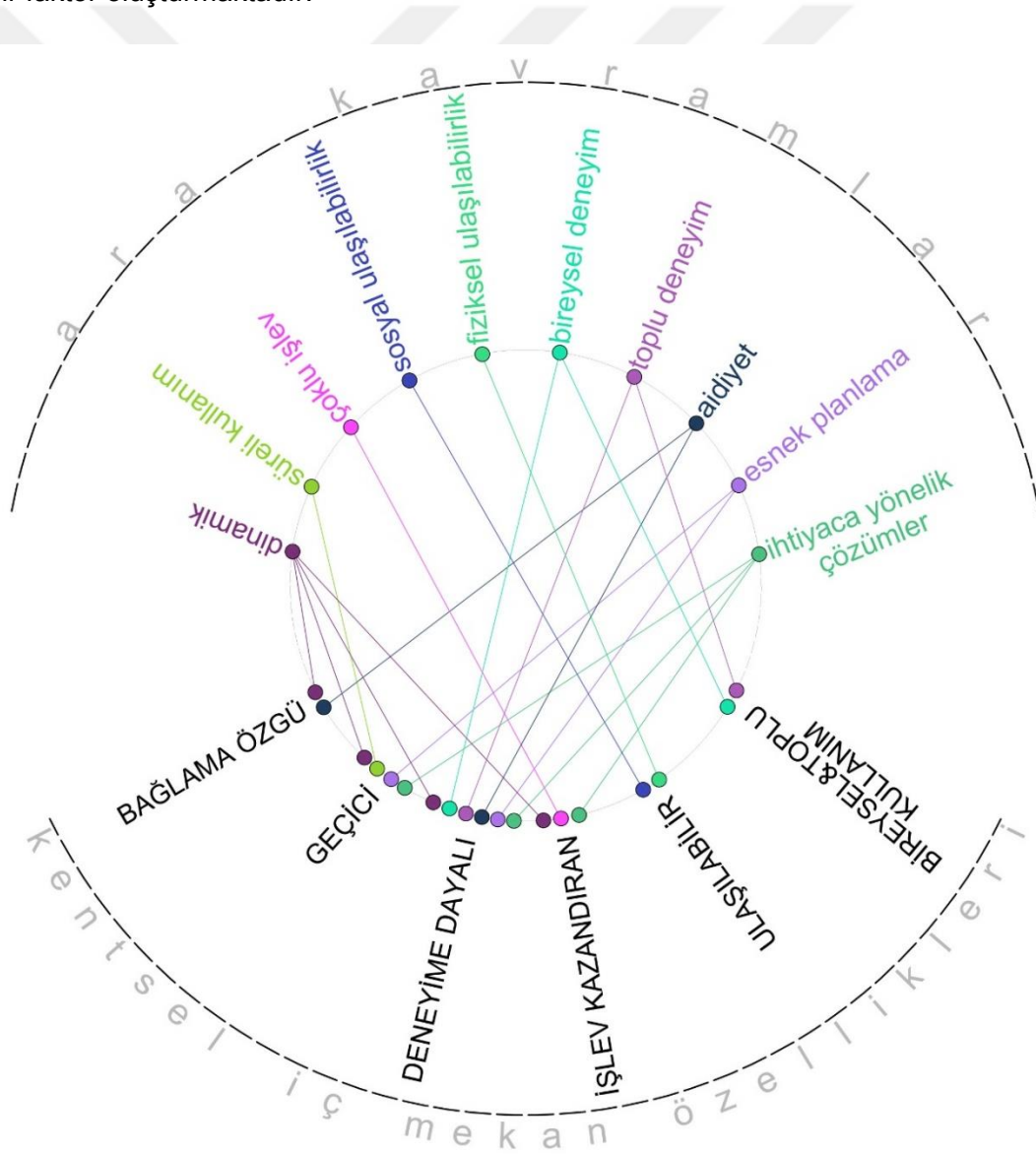
2005, s. 74-75). Mekan kullanımı, bireyin davranış kontrolü, planlama, tasarım ve tasarlanan mekanın yönetimi ile sağlanmaktadır. Kamusal mekanlar ise, bu çok yönlü kullanıma olanak veren ortak alanları içermektedir (Gomes, 2017, s. 1-3). Modern kentlerde kamusal mekanlar, toplu kullanımı ve bireyin özel kullanımını destekleyecek yönde düzenlemeler içermektedir. Bu planlama düşüncesi ile kentli, mekanı çeşitli şekilde deneyimleyebilmektedir.

Kentsel iç mekanların, özel ve kamusal alanda aynı anda var olması; bu mekanların kullanımının da **bireysel ve toplu deneyime** imkan sağlayacak şekilde düzenlenmesini gerektirmektedir (Giunta, 2009, s. 52-54). Kentsel iç mekanlar, özel bir iç mekanın bireysel koşullarını ve kamusal bir mekanın toplumsal kullanım koşullarını göz önünde bulundurarak iki duruma da olanak verecek şekilde ortaya koyulmaktadır. Bu sayede, iç mekan ve kent mekanında aynı anda var olmaktadır. Kentsel iç mekanların çok yönlü kullanımı, kullanıcı olan kentliyi de mekan kullanım biçiminin belirlenmesine dahil etmektedir (Giunta, 2009, s. 52-57).

Yukarıda koyu renk ile belirtilen ara kavramlar (özellikler), kentsel iç mekan özelliklerini desteleleyen ve var olmasını sağlayan birleşenlerdir. Ortaya çıkan ara kavramlar bir veya birden fazla kentsel iç mekan özelliği ile ilişkilendirilmektedir. Bu doğrultuda kentsel iç mekan özelliklerinin birbiri ile çakışmasıyla ortaya çıkan ara kavramlar, kentsel iç mekan özelliklerinin bağlam ilişkisini oluşturmaktadır. Bu sayede kentsel iç mekan özelliklerini tanımlayan, açıklayan, birbiri ile ilişkilendiren bütüncül bir sistematik ilişkiler ağı oluşmaktadır. Araştırma kapsamında öne çıkan 6 kentsel iç mekan özelliğine ait 10 ara kavrama, her bir mekan özelliğinin kavramsal arka planı ile ulaşılmaktadır. Değerlendirilen kavramlardan ilk olarak mekanın **dinamik** yapısı, mekanı durağanlığından çıkararak dönüşüm, değişim ve yenilenmeye imkan tanıyan tüm özellikleri belirtmektedir. Mekanın **çoklu işleve** sahip olması, çok yönlü kullanımın hedeflenerek birincil ve ikincil işlevlerin bir aradalığını açıklamaktadır. Kentsel iç mekanın **sürelî kullanım** ise, mekan kullanımının belirli bir zaman periyodunda gerçekleştiğini ifade etmektedir. Aynı zamanda mekanın sürelî kullanımı, mekanın geçicilik yönünü güçlendiren bir tasarım ilkesini tanımlamaktadır. Kentsel iç mekanın **aidiyet** kavramı ile kurduğu ilişki; kentsel iç mekanın mekan-beden-nesne sisteminde vurgulanan, fiziksel ve toplumsal tüm değerler ile düşünülerek düzenlenmesine dayandırılmaktadır. Daha önce üzerinde durulan kentsel iç mekan çalışmalardan da görüldü gibi, kentsel iç mekanların değişim ve dönüşümüne **esnek planlama** imkan tanımaktadır. Kentsel iç mekanların devingen yapısı, mekanın oluşumunda ve kullanımında, kullanıcısının dahil olması ile mümkün hale gelmektedir. Bu nedenle mekan kullanıcısı, mekanda **ihtiyaca yönelik çözümler**

retme rolünü üstlenerek, ikincil işlevleri desteklemektedir (Piano city ve sokak satıcıları-Taipei kentsel iç mekanında olduğu gibi). **Sosyal ulaşılabilirlik** ve **fiziksel ulaşılabilirlik** tanımlandığı üzere, mekan erişimine ait tüm koşulların sağlanması ile gerçekleşmektedir. Kentsel i mekanların deneyime dayalı yapısı, bu deneyimlerde kullanıcı katılımının nasıl gerçekleştiğiyle ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda kentsel iç mekan, **bireysel deneyimin** n planda olduğu düzenlemelerdir. Fakat bu deneyim, toplumsal paylaşımı da destekleyecek **toplu deneyime** de imkan vermesiyle mümkündür.

Kentsel iç mekan özelliklerini destekleyen ara kavramların, bu özelliklerle kurduğu sistematik ilişki şekil 2.24'te ki gibidir. Bu doğrultuda, her bir kentsel iç mekan özelliğinin ilişkili olduğu ara kavram değeri, kentsel iç mekan potansiyelinde belirleyici bir faktör oluşturmaktadır.

şekil 2.24: Kentsel İç Mekan zellikleri ve Ara Kavramlarına Dair İlişkiler Ağı

Kentsel iç mekanların bir çok farklı şekilde düzenlenmesi ile ortaya çıkan çeşitlilik sayesinde, kentsel iç mekan özellikleri de farklılık göstermektedir (Cordan & Çolak, 2015, s. 68-73). Araştırma kapsamında incelenen literatür değerlendirmelerinde öne çıkan 6 kentsel iç mekan özelliği, kesin bir kapsamı ifade etmemektedir. Bu nedenle kentsel iç mekan özellikleri; düzenlenen mekana, mekanın kullanıcılarına, mekanın yer aldığı konum vb. etkenlere göre bir çok farklı ara kavram ile de nitelendirilmektedir. Tüm bu özellikler, kentsel iç mekan tasarımına yön verecek tasarım ölçütlerini meydana getirmektedir. Aynı zamanda, oluşturulan bir kentsel iç mekanın da yer aldığı mekan ve koşullara göre niteliğinin değerlendirilmesin de önemli bir yer tutmaktadır.

3. ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ'NDE KENTSEL İÇ MEKAN UYGULAMALARI

Araştırmada literatür değerlendirmeleri sonucu ulaşılan kentsel iç mekan özelliklerinin, kentsel iç mekan tanımlayan alanlar üzerinden okunmasının önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, kentsel iç mekan özelliklerinin tespitine ilişkin bir analiz yöntem önerisi gerekli görülmüştür. Özel-kamusal, kent-iç mekan kesişiminde bulunan ve toplumsal ilişkiler barındıran, yarı kamusal alanlarda ki kentsel iç mekan düzenlemeleri araştırma kapsamında incelenmektedir. Kamusal iç mekanı karşılayan AVM ortak alanlarında geçicilik odağında kurgulanarak, kentsel iç mekan niteliği taşıyan etkinlik mekan düzenlemeleri bu doğrultu da ele alınmaktadır. Araştırma, Büyükdere Caddesi'nde bulunan Kanyon AVM, Özdilek Park İstanbul AVM ve Metrocitiy AVM de geçici olarak düzenlenen etkinlik mekanları ile sınırlandırılmıştır. AVM'ler de etkinliklerin gerçekleştiği alanların erişim ve kullanım analizleri yapılacaktır. Bu analizlerin kentsel iç mekan olarak değerlendirilen etkinlik düzenlemelerinin, AVM birimleriyle bağlamını çözümlmeye yardımcı olacağı düşünülmektedir. Sonrasında etkinlik mekanları çeşitli yönleriyle incelenerek, kentsel iç mekan özellikleri tespit edilecektir. Bu değerlendirmeler sonucunda, etkinlik mekanlarının, kentsel iç mekan özellikleri ve buna bağlı ara kavramları üzerinden analiz çözümlmeleri gerçekleştirilecektir. Sonucunda üç AVM'de düzenlenen etkinlik mekanlarının, kentsel iç mekan çözümlmeleri değerlendirilecektir. Böylelikle yapılacak çalışmanın, gelecekte düzenlenecek kentsel iç mekan uygulamalarına yönelik önerilerin geliştirilmesi ve kentsel iç mekan tasarım süreci için rehber olması amaçlanmaktadır.

3.1. Alışveriş Merkezleri'nin Dünyada ve Türkiye'deki Tarihsel Süreci

Türk Dil Kurumu'na göre "*satın alma ve satma işi, alım satım, muamele*" olarak tanımlanan alışveriş; insanların ürün ihtiyaçlarını karşılayarak, sosyal paylaşımlarda bulunabildikleri eylemleri kapsamaktadır (TDK, 2020). Toplumda takas yöntemi ile başlayan alışveriş, zaman içerisinde paranın da icadıyla gelişerek, şimdiki haline ulaşmıştır. Alışveriş, kavram olarak alışveriş eylemi ile birlikte eylemin gerçekleştiği mekanı tanımlamaktadır. Alışveriş alanları, genellikle dini ve siyasi önemi olan kent mekanlarının çevresinde, kentin ekonomik gücünü yansıtan önemli kamusal mekanlardır (Zengel, 2002, s. 10).

Modern kentlerde alışveriş mekanları; teknolojik ve toplumsal değişimlerle sürekli olarak yenilenerek, kent morfolojisinde önemli bir yere sahip olmaktadır (Batı, 2007, s. 3). Alışveriş kavramı kentlerin düzenlenmesinden önce var olduğundan, alışveriş mekanları da yerleşik kent düzeninden daha önce varlık göstermiştir. Kentin merkezinde önemli konum da yer alan alışveriş mekanları, medeniyet yaşantısı ile farklı şekillerde düzenlenmiştir. Kent merkezlerinde ve kırsal alanlarda yer almıştır. Alışveriş kavramının ortaya çıktığı antik çağda, alışveriş eyleminin gerçekleştirilmesi için düzenlenmiş mekanlar yer almasa da zaman içerisinde alışveriş mekanları kentte yer etmiştir (Süer, 2014, s. 19-22). Alışveriş etkinlikleri, Mısır-Hitit döneminde, çekim alanı olan tapınakların çevresindeki açık mekanlarda yapılmıştır. Antik Yunan-Helenistik dönemde alışveriş eyleminin gerçekleştirildiği yapılar, kent mekanında yer etmeye başlamıştır (Süer, 2014, s. 21).

Agoralar ve Roma dönemindeki forum, ilk planlı alışveriş mekanıdır (Tokyay, 2005). Agoralar, kentin önemli yapılarının etrafında şekillenen üzeri açık mekanlardır. O dönemin pazar yerleri olarak bilinen agoralar; ekonomik, sosyal, politik, dinsel ve toplumsal etkinlikleri kapsayan kamusal mekanlardır. Cepheleli kolonadlı ve genellikle üstü kapalı olan stoalar, agoranın ana caddeye bakmayan üç cephesinde sıralanan alışveriş mekanıdır (Altuna, 2012, s. 25-27). Agoralar; Yunan kentlerinde toplumsal paylaşımı güçlendiren, kentin komünal yaşamının gerçekleştiği mekanlardır (Roth, 2014, s. 267-268). Roma Forumları; çok amaçlı kullanıma imkan sağlayan, kentin merkezinde ki alanlardır (Roth, 2014, s. 300-302). Antik Roma döneminde forumlar; Yunan agoralarından daha büyük alana sahip olarak, kapalı plan tipi ile standart ünitelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur (Zengel, 2002, s. 10). Roma forumları, ticaret, etkinlik, tören, buluşma, toplanma gibi aktivitelerin gerçekleşmesini sağlayan alanlardır. Çoğunlukla pazar yeri olarak kullanılan forum; bunun yanı sıra adakların adandığı, gladyatörlerin savaştığı, toplantıların düzenlendiği, kapalı, yarı kapalı ve açık alanlardan oluşan politik, dini ve sosyal bir merkezdir (Krier, 1979, s. 22-24).

Ortacağ da alışveriş mekanlarını iyileştirmeye yönelik bir takım değişimler gerçekleşmiştir. Kent merkezlerinde veya önemli dini yapıların etrafında oluşturulan alışveriş mekanları, özel olarak tasarlanan kapalı yapı formlarına geçiş yapmıştır (Altuna, 2012, s. 25-27). Pazar yerleri, fuar alanları ve seyyar panayırılar kentte ticaretin gerçekleştiği alanlar olarak toplumsal paylaşımı sağlamıştır (Zengel, 2002, s. 11). Aynı dönemde Türk kentlerinde bulunan arastalar; dükkanların bir araya gelerek bir dizi şeklinde yer aldıkları mekan topluluklarıdır (Gökgür, 2017, s. 26-33). Arastalar, farklı iklim koşullarında da alışveriş imkanı sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Kapalı

veya yarı açık dikdörtgen formu ve art arda dizilen dükkanları ile alışveriş eylemine hareketlilik getirmiştir. Kare veya dikdörtgen planlı olarak kubbeli şekilde oluşturulan bedestenler ise, kentin en merkezi noktasında inşa edilmiştir. Konut ve çarşı kısmı birbirinden ayrılarak, yaşam alanları mahremiyet bölgesi oluşturacak şekilde düzenlenmiştir. Bedestenler; kentlilerin zaman geçirdiği, cami, han, kervansaray gibi mekanlarla bir arada yer alan kent mekanını oluşturmuştur (Karakaş, 2019, s. 80-86).

17. yüzyılda nüfus yoğunluğu ile birlikte alışveriş eylemi günlük rutin haline gelerek, ticaret canlanmıştır (Altuna, 2012, s. 25-26). Bu nedenle belirli günlerde kurulan pazar yerleri, haftanın her günü kurulmaya başlanmış ve sabit olarak düzenlenen bedesten ve çarşılar önem kazanmaya başlamıştır. Kapalıçarşılar bu dönemde meydana gelen, içerisinde; bedestenler, yeme-içme yerleri, mescit, çeşme, okul, han gibi kullanım mekanları barındıran kompleks alanlardır (Gökgür, 2017, s. 26-33).

Endüstri devrimi sonrasında; teknolojinin gelişmesi ve artan kent nüfusu ile birlikte, üretim ve tüketim hız kazanmıştır (Altuna, 2012, s. 26). Pazar yerleri, farklı gelir düzeyine sahip insanlara hitap eden, çeşitli ürünlerin satıldığı mekanlara dönüşmüştür. Hızlı ve çeşitli mal üretimi yapan işletmeler kendi ürünlerini satmak için kendilerine ait perakende satış merkezlerini açmışlardır (Altuna, 2012, s. 26-27). "*Department Store*" denilen bu büyük mağazalar; lüks ürünlerin satıldığı alışveriş mekanları haline gelmiştir. Bu alanda ilk modern mağaza, 1852'de Paris'te "*Bon Marche*" adıyla açılmıştır (Zengel, 2002, s. 12). Çok katlı olarak inşa edilen mağazada, ilk başlarda belirli ürün grupları satışa sunulmuştur. Zamanla aynı marka altında birçok ürünün satıldığı büyük bir mağazaya dönüşerek, Bon Marche (Bonmarşe) ismi ile anılmıştır. Bon Marche, mağazacılıkta bir söylem halini alarak, büyük mağazaları tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır (Altuna, 2012, s. 26). Büyük mağazalar yer aldığı ülkenin alışveriş kültürüne göre şekillenerek, farklı birimler ile oluşturulmuştur (Alkibay, Tuncer, & Hoşgör, 2007, s. 27-29).

II. Dünya Savaşı sonrasında; kentlerde yaşanan değişiklikler alışveriş mekanlarının kentteki konumunu etkilemiştir. Kentte; iş, eğlence ve dinlenme eylemlerinin gerçekleştirildiği mekanlar birbirinden ayrılmıştır (Alkibay, Tuncer, & Hoşgör, 2007, s. 28). Bu dönemde ürün ihtiyacının ve ürün çeşitliliğinin artması ile birlikte, kent merkezlerinde yer alan alışveriş mekanları yeterli olmamaya başlamıştır. Büyük mağazalara, büyük depolama alanlarına ve otoparklara ihtiyaç duyulmuştur (Süer, 2014, s. 22-23). Tüm bu nedenler neticesinde, alışveriş mekanları daha fazla kullanım alanı oluşturabilecek kent dışında ki bölgelere taşınmıştır. Kent dışında

konumlanarak farklı mekan kurguları ile düzenlenen alışveriş mekanları; süpermarketler, hipermarketler ve alışveriş merkezleridir (Altuna, 2012, s. 30-32).

“Süpermarketler; işleyiş yöntemi bakımından, çok malı ucuz fiyatla satın alıp, satış miktarından kâr etmeyi amaçlayan, farklı ürünlerin serbest olarak sergilendiği, kolayca incelenebildiği, sergilenen malların küçük üniteler halinde ve düşük fiyatla satıldığı yerler” olarak tanımlanmaktadır (Topçu, 2011, s. 70). 1960'ta birkaç büyük mağaza etrafındaki dükkanlar ile, üzeri tamamen kapalı, net dolaşım alanına sahip süpermarketler kent dışına taşınmıştır. Türkiye’de süpermarket; 1954’te Migros market şubesinin açılması ile yer etmeye başlamıştır (Altuna, 2012, s. 37).

Hipermarketler ise; alışveriş yoğunluğunun süpermarketlere göre daha fazla olduğu, daha geniş ve kapsamlı ürün grubuna sahip olan ve tüketiciyi alıma teşvik eden çeşitli düzenlemelerin olduğu alışveriş mekanlarıdır (Topçu, 2011, s. 70-72). Hipermarketler de süpermarketler gibi, tek katlı plan anlayışında oluşturulan satış ve depolama işlevlerine karşılık veren mekanlar olarak hizmet vermiştir. Kent içerisinde değerini kaybeden dükkanlar, yatay yerleşimi terk ederek düşeyde çok katlı olarak oluşturulmuştur. Katlı çarşılar, farklı ürün gruplarının satıldığı, restoranların ve hizmet servislerinin bulunduğu mekanlardır (Topçu, 2011, s. 70). Cumhuriyet döneminde Migros ve Carrefour gibi hipermarketlerin ülkeye gelmesi ile başlayan süreçte, büyük kentlerde alışveriş alışkanlıkları değişerek, yeni alışveriş mekanlarına yönelim gerçekleşmiştir (Alkibay, Tuncer, & Hoşgör, 2007, s. 149-153). Sonrasında; YKM, Boyner vb. çok katlı mağaza zincirleri açılmıştır (Altuna, 2012, s. 60).

1950 ‘lerde genellikle üstü açık ortak alan etrafında şekillenen kapalı dükkan birimleri ile oluşturulan alışveriş alanları, sonrasında “mall” (alışveriş merkezi) olarak tabir edilen ve ABD’de sayıları hızla artan mekanlara dönüşmüştür. Alışveriş merkezleri; kendi kendine işleyerek, içe dönük planlama anlayışında tasarlanan mekanlar olarak ortaya çıkmıştır (Önbilgin & Uzun, 2002, s. 23). “Mall” kavramı Türkçeye “Alışveriş Merkezi” (AVM) olarak geçerek yeni bir alışveriş mekan düzeni tanımlamıştır. Alışveriş merkezleri, bir arada yönetilen birimlerden oluşmaktadır ve çeşitli ortak alanları içermektedir (Altuna, 2012, s. 66-68). Alışveriş merkezleri, iklim koşullarından bağımsız olarak yapay iklimlendirme ile gerekli konforun sağlandığı mekanlardır. Bu sayede ziyaretçiler, peyzaj ve çeşitli mekan donatıları ile düzenlenen ortak alanda vakit geçirebilmektedir. Oluşturulan planlama stratejileri ile kentli; dış mekana göre kendini güvende hissettiği alışveriş merkezlerinde, kentte ki karmaşanın dışına çekilerek çeşitli eylemleri gerçekleştirmektedir (Altuna, 2012, s. 67).

1929'da gerçekleşen ekonomik kriz öncesi, iş dışında geriye kalan zamanda, bir sonra ki iş günü için dinlenerek güç toplamak günlük rutini oluşturmuştur. Bu dönemden sonra; insanların günlük rutinlerinden uzaklaşarak dinlenebilmesi ve diğer kentlilerle paylaşımda bulunması için, çalışma süresi dışında ki zaman daha verimli hale getirilmeye çalışılmıştır (Yalçinkaya, 2015, s. 87). Kent yaşantısından, iş yoğunluğundan ve günlük hayatın stresinden uzaklaşmak isteyen kentlinin, ortak alanlarda zaman geçirmesi ve bu süreyi alışverişte yaparak değerlendirmek istemesi; alışveriş merkezlerinde ki ortak alanların önemini ortaya koymaktadır.

Boş zamanların değerlendirildiği alanlar "rekreasyon" kavramı ile tanımlanmaktadır. Rekreasyon ve boş zaman kavramları 19. yüzyılın sonlarında Batı Avrupa ve Batı Amerika'da ortaya çıkmış kavramlardır (Güner Aktaş, 2011, s. 5). Rekreasyon aktivitelerinin zaman içerisinde ticari faaliyetlere yönelmesi ile günlük yaşamda vazgeçilmez olan rekreasyon alanları, alışveriş merkezlerinde önem kazanmıştır (Güner Aktaş, 2011, s. 4-5). Alışveriş ve rekreasyon alanlarının bir arada bulunduğu alışveriş merkezleri; farklı toplumlara, farklı yaş gruplarına göre şekillenmektedir. Alışveriş merkezlerinde mekânsal kurguda ki rekreasyon alanları; kafe, restoran, toplantı salonları, sergi alanları gibi bölümlerden meydana gelmektedir (Güner Aktaş, 2011, s. 4-10).

Ortaçağda kurulan pazaryerlerinin kentliye kattığı sosyalleşme, rekreasyon alanları ile alışveriş merkezlerinde tekrardan sağlanmaya çalışılmıştır. Düşük ve yüksek gelir seviyesindeki insanlara aynı anda hizmet veren mekanlar, toplumsal birleşmeyi de sağlayacak şekilde geliştirilmiştir (Önbilgin & Uzun, 2002, s. 23). Süpermarket ve hipermarketlerin kent dışında konumlandırılmasının sonucu olarak, kent merkezlerinin önemi azalmıştır (Altuna, 2012, s. 31). Bu nedenle 1950'den sonra ortaya çıkan alışveriş merkezleri, konut ve iş merkezlerinin yakınında kent meydanlarının yerini alacak tasarım anlayışı ile gelişim göstermiştir. İlk alışveriş merkezi tasarımcısı olan Victor Gruen, bu sorunları ele alarak, sıkıcı hal alan çalışma hayatı, trafik ve bunlardan ayrı konumlanan konut bölgelerinden sıyrarak kentteki her bireyin bir araya gelebileceği mekanlar tasarlamak istemiştir (Güner Aktaş, 2011, s. 2-3). Gruen'in hedefi; insanları karmaşık gündelik hayattan bir süreliğine soyutlanabileceği, aynı zamanda alışverişini de canlandıracak kent mekanlarını inşa etmektir. Bu bağlamda Gruen ilk kez iki katlı ve tümüyle kapalı olan Southdale Alışveriş Merkezi'ni tasarlamıştır (Süer, 2014, s. 23-24) (Şekil 3.1). Alışveriş merkezinde yaya ve araç giriş çıkışları, çevre yapılara ve yollara göre şekillenmiştir. Alışveriş, yeme-içme gibi işlevlerin dışında Southdale AVM'de, çeşitli sanat gösterileri, sergiler, balolar gibi kültürel etkinlikler düzenlenmiştir (Süer, 2014, s. 23).

Dolayısıyla; iki katlı olarak düzenlenen alışveriş merkezinin orta alanı, bir karşılaşma ve toplanma mekanı halini almıştır (Gruen & Smith, 1967, s. 140-200). Doğrusal olarak düzenlenmiş bir dolaşım alanına sahip olan plan şemasında; bu alanın iki ucunda referans oluşturacak büyük mağazalara yer verilmiştir. Mağazaların tek bir doğrultuda yan yana dizilmesiyle kullanıcı hareketleri de kontrollü hale gelerek, tek düzlemde gerçekleşmiştir (Güner Aktaş, 2011, s. 9).

Şekil 3.1: Southdale Alışveriş Merkezi (Gruen & Smith, 1967, s. 170)

Gruen'in başlattığı bu yeni planlama stratejisi, bundan sonra inşa edilen alışveriş merkezlerine örnek teşkil etmiştir. Farklı ülkelerde Gruen'in tasarım ilkelerine dayalı çeşitli alışveriş merkezleri ortaya çıkmıştır (Marchi, 2017, s. 77-79). Kullanıcılar hızlı üretim ve tüketime yönlendirilirken kısa sürede, en kolay şekilde ve günlük rutinini etkilemeyecek biçimde alışveriş yapmaktadır. Bu nedenle tasarlanan yeni alışveriş merkezlerinin kente eklenerek değil, kentin bir parçasıymış gibi konumlanarak oluşturulması istenmiştir. Gruen'in bu düşünceleri zaman içerisinde farklı tasarımcılar tarafından farklı şekilde yorumlanarak, mimari, toplumsal ve kentsel sorunlara yol açmıştır (Marchi, 2017, s. 79-83; Süer, 2014, s. 19-24).

Türkiye'de, XIX. yüzyıl ile birlikte üretim ve satışın birbirinden ayrılmasıyla alışveriş mekanları farklılaşmaya başlamıştır (Altuna, 2012, s. 37-38). Üretimin ve ürün çeşitliliğinin artması ile büyüyen firmalar, güvenli, yaya ve taşıt ulaşımını dikkate alan alışveriş merkezlerini tercih etmeye başlamıştır. *"Türkiye'nin günümüz anlamındaki ilk alışveriş merkezi 1988 yılında devlet ortaklığı ile Ataköy İstanbul'da açılan 'Galeria'dır"* (Köksal & Aydın, 2015, s. 234). Galeria AVM; 80.000 m² alana sahip, 6 bloktan oluşan ve her bloğu 3 ila 5 kat arasında değişen yüksekliktedir. Alışveriş birimleri 2 kata yayılırken, 1 blok (4 katlı) eğlence merkezidir (Sayar & Süer, 2002, s. 14). İstanbul ile başlayan süreç diğer illerde de arka arkaya açılan alışveriş merkezleri ile devam etmiştir. İstanbul'da; Atrium(1988), Capitol(1993), Akmerkez(1993) ve Carousel(1995), Ankara'da ise Atakule(1989), Karum(1991) ve

Ankuva(1995) alışveriş merkezleri, Türkiye’de zaman içerisinde farklı tasarım stratejileri ile inşa edilen alışveriş merkezlerine örnektir. Günümüzde ise alışveriş merkezleri; ana yollara yakın olarak konumlanan ve yeme-içme, eğlence gibi işlevlerin dışında çeşitli sanatsal ve kültürel etkinliklere sahiplik etmektedir. İlk başlarda içe dönük ve kapalı tip planlama yöntemi ile tasarlanan AVM’ler, eski meydan kavramının yaşatıldığı; rekreasyon, toplanma, alışveriş, eylemlerinin gerçekleştiği, çeşitli atölyelerin düzenlendiği, sergilerin yapıldığı, konserlerin verildiği karma kullanımlı mekanlara dönüşmüştür (Altuna, 2012, s. 37-41).

3.2. Alışveriş Merkezlerinin Kent ve Kentli İlişkisi

II. Dünya savaşlarından sonra fiziksel ve kültürel yönden yeniden yapılanmaya başlayan kentlerde, tüketim de üretim kadar önemli bir yer tutarak yaşam standartlarını değiştirmiştir. Tüketicinin ön planda yer alması ile birlikte alışveriş destekleyen mekanlar da artış göstererek kamusal yaşamın önemli bir parçası haline gelmiştir (Şahin & Vural Arslan, 2015, s. 999). Alışveriş merkezlerinin; içerisinde günlük hayatın en önemli aktivitelerinden olan alışveriş eylemini barındırmaları, bu alanları kent mekanı haline getirmektedir. Günümüzde kent merkezlerinin bir benzeri, alışveriş merkezlerinde yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu sayede AVM’ler; geçmişte antik Yunan agorası, ortaçağ pazar alanı ya da kent meydanları gibi kamusal mekanları yansıtmaya başlamıştır (Vural & Yücel, 2006, s. 101). Kent merkezlerinin yerini almaya çalışan alışveriş merkezleri yarı kamusal ve yarı özeldir (Şan, Hira, & Saraçoğlu, 2017, s. 160). Alışveriş merkezlerinde alışveriş eylemi dışında, ziyaretçilerin alanda serbestçe dolaşmaları ve ortak alanlar gibi karşılaşma alanlarına sahip olmaları kamusal yönünü güçlendirmektedir. Fakat bu serbest dolaşım halinin belirli kurallar ile gerçekleştiriliyor olması; alışveriş merkezlerini özel ve kamusal olanın aynı anda bir arada var olduğu, yapılar haline getirmektedir.

Alışveriş merkezleri, kamusal yönleri ile de bir çok yönden benzerlik gösterdiği kent merkezleriyle karşılaştırılmaktadır (Şan, Hira, & Saraçoğlu, 2017, s. 160-161). Çeşitli güvenlik önlemlerinin bulunması ve kentteki bireylerin giriş-çıkışlarının belirli kısıtlamalar ile gerçekleşmesiyle kamusal yönü, kent merkezleri kadar etkili değildir. Bu nedenle alışveriş merkezleri; kamusal ve özel alanı bir arada bulunduran kamusal iç mekanlara örnek oluşturmaktadır (Crawford, 1992, s. 17-24; Poot, Van Acker, & De Vos, 2015, s. 44-45). AVM’ler yapı sahipliği olarak özel olmasına rağmen, kamusal mekanın özelliklerini yansıtmaya çalıştığından ve kullanım açısından yarı kamusal olarak nitelendirilmektedir (Kılıç & Aydoğan, 2006, s. 91). AVM ortak alanlarında toplumu bir araya getirme çabası, kamusal mekanın

yansıtılmaya çalışılması ile ilişkilidir. Bu nedenle AVM'ler de ortak mekanların kullanımı, her AVM ziyaretçisine hitap edecek şekilde gerçekleştirilmektedir. Tüm bunların neticesinde AVM'ler; kamusal yönü ile ön plana çıkan özel mekanları karşılayan, yarı kamusal mekanlardır. Alışveriş merkezi ortak alanlarının, barındırdığı kamusal yönü ve bu alanların deneyime dayalı kullanımı; mekan, birey ve toplum ilişkisini yansıtmaktadır (Şentürk, 2012, s. 68-70). AVM ortak alanları bireylere geçici süre ile mekan kullanımı sağlamaktadır. Kent mekanında AVM ortak alanlarına ulaşan kentli, iki mekan arasında bir bağ kurmaktadır (Kılıçarslan, 2010, s. 353-355).

Alışveriş merkezlerinde kentlilerin, kent merkezine ihtiyaç duymadan, tüm gereksinimlerini karşılayacağı mekanların oluşturulması hedeflenmektedir. Alışveriş merkezinin genel tasarım kurgusunu, çoğu zaman doğal ışık ile aydınlanan atrium boşlukları, bu boşluğun devamında en alt katta yer alan dinlenme bölümleri, yeşil alanlar ve mağazalar oluşturmaktadır (Önbilgin & Uzun, 2002, s. 23-26). Alışveriş merkezleri yapay bir kent merkezi olarak düşünüldüğünde, *'bu alanın çevresi ile kurduğu bağ ne kadar kopuksa, kendi içerisinde ki kurallar ile işleyen ve kendi kendine yetebilen bir kent mekanını karşılamasının mümkün olacağı düşünülmektedir'* (Feinburg, 1991, s. 426). Bu yönde hedeflenerek inşa edilen alışveriş merkezleri, dışarıyı görece her hangi bir açıklığı olmayan, dışarıdan da içerisinin anlaşılmadığı kapalı bir kutu gibi tasarlanmıştır (Vural & Yücel, 2006, s. 97-100). Daha sonra bu düşüncenin sonucu olarak ortaya koyulan alışveriş merkezleri, kentten ve kentliden soyutlanan mekanlar halini almıştır. Auge alışveriş merkezlerinin; *"gerekli fiziksel koşullara sahip olsalar da yere ait olma hissini uyandıramayan 'yok yerler'² karşıladığını"* belirtmiştir (Auge, 2016, s. 18; Hubbard & Kitchin, 2018, s. 68). Dış çevre ve kentli ile ilişkisi olmayan alışveriş merkezleri, yok yer olgusunun bir karşılığı olarak toplumsal ve mimari bir sorun haline gelmiştir. Geçmişle, gelecekle, bulunduğu kültürel, sosyal ve fiziksel koşullar ile ilişki kuramayan alışveriş merkezleri, anlamları boşaltılmış kendi içerisinde işleyen, kentten bağımsız yapılar olarak düzenlenmiştir (Arslan, 2009). Bu durum, AVM kullanıcılarının mekan ile kurmaya çalıştığı bağı da yok saymaktadır. Tüm bunların sonucunda; kentin, kentliler ile kurduğu ilişkide ki devingen düzende sürekli değişen, dönüşen ve yenilenen bir kent merkezi varken,

² Yok yer kavramı; günümüz mekanlarına eleştirel bir yaklaşım olarak antropolog Marc Auge tarafından tanımlanmaktadır. Yok-yerler; bireyselliğin ön planda olduğu, toplumsal ve kültürel ilişkiden yoksun, bulunduğu çevre ile bağı koparılmış alanlardır. Kullanıcıları yalnız bireyler olarak tanımlanan yok-yerler, deneyimlenmek üzere ortaya koyulan fakat insan ilişkisinden ve deneyimden yoksundur. Yok-yerler; otoyollar, havaalanları, alışveriş merkezleri, oteller, eğlence parkları veya sanal gerçeklik prototipleri gibi geçici yaşam alanlarını kapsamaktadır (Hubbard & Kitchin, 2018, s. 68).

AVM'ler oluşumu tamamlandıktan sonra sabit bir boşluk olarak kalmıştır (Erkip, 2003, s. 1078-1080). Ortaya çıkan bu tekdüze, kimliksiz ve statik *yok-mekanlar*, birçok ticari planlama eksiklikleri ile de birleşince, fonksiyonlarını yitirerek terkedilmeye başlanmıştır (Arslan, 2009). AVM'ler, kimi zaman uzun süreli olarak kullanılmadan atıl bırakılırken, kimi zaman okul, hastane gibi farklı yapı türlerine dönüştürülmüştür.

Zaman içerisinde, alışveriş merkezlerinin kente kazandırılması yönünde yenilikler yapılmıştır (Bakır & Aydoğan, 2016, s. 308). Toplum yapısı ve kent yaşantısı değiştikçe farklılaşan AVM'lerin, kent ile ilişkisi düzenlenmeye başlanarak, kentin bir parçası haline getirilmeye çalışılmıştır (Feinburg, 1991, s. 426). Alışveriş merkezlerinin, kentlinin günlük tüm ihtiyaçlarını karşılayabileceği, hızlı ulaşarak; rahatça dolaşabileceği, alışveriş yapacağı, sosyalleşeceği, aynı zamanda mekanla bağ kurabileceği niteliklere sahip olması hedeflenmektedir. Metropollerde artan AVM sayıları ile birlikte rekabette artmıştır. Bunun yanında kentliler alışveriş eylemi dışında, aile bireylerinden herkesin vakit geçirebileceği mekanlara ihtiyaç duymaya başlamıştır (Altuna, 2012, s. 67-68). Bu sebeple alışveriş merkezlerinde tüketimin yanında; vakit geçirme, eğlence veya eğitsel amaçlı kullanım önem kazanmıştır. İlk zamanlarda; dış çevre ile ilişkisi düzenlenmeyen AVM'ler de kapalı form terk edilerek, görülebilir ve erişilebilir açık dinlenme ve dolaşım alanları düzenlenmeye başlanmıştır (Arslan, 2009). Tüm yeniliklerin dışında; alışveriş merkezlerini, yok-yer olmaktan çıkararak mekan haline getirebilecek en önemli etken olan tarihsel bağın kurulması oldukça güçtür. Alışveriş merkezlerinin modern yaşamın dinamizmine göre sürekli değişim halinde olmalarından kaynaklanan bu bağlam eksikliğinin, alışveriş merkezlerinin kent ve kentli ile ilişkilendirilmesiyle önüne geçileceği düşünülmektedir (Arslan, 2009). Bu nedenle alışveriş merkezlerine kimlik kazandıracak ve kentli ile kurduğu ilişkiyle, kamusalılığı güçlendirecek mekanlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda alışveriş merkezlerinde ticari amaçlar dışında ziyaretçilerin bir araya gelerek, nitelikli zaman geçirmesi önem kazanmıştır. Alışveriş eyleminden fazlasına hizmet etmeye başlayan AVM'lerde nitelikli zaman geçirmeye yönelik düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Vural & Yücel, 2006, s. 98).

Mekanın kullanıcı tarafından sahiplenilmesi, diğer kullanıcılar ile kurduğu iletişime ve mekan ile gerçekleştirdiği etkileşime bağlıdır (Hubbard & Kitchin, 2018, s. 204-206). Alışveriş merkezi kullanıcıları için, ortak alanlar sayesinde bu etkileşim güçlenmektedir. Bu doğrultuda AVM ortak alanları ele alınarak, kentliyi bu mekanla ilişkilendirecek yeniliklere yer verilmiştir. Alışveriş merkezinde ortak alanlar; mağaza, restoran ve hizmet birimleri dışında kalan, tüm ziyaretçilerin zaman geçirebileceği düzenlemelere sahip olan mekanlardır (Wang, 2011).

AVM ortak alanları, kent mekanlarından kolay ulaşılabilecek şekilde konumlanmaktadır. Bu ulaşım kolaylığı beraberinde sirkülasyonu da sağlayarak, AVM'nin dinamiğini canlı tutmaktadır. AVM ortak alanları genel olarak; oturma birimleri, peyzaj düzenlemeleri, çocuk oyun alanları gibi rekreasyon öğelerini içermektedir (Aktaş, 2011, s. 4-10). Rekreasyon birimleri dışında ise geçici kullanım için düzenlenen etkinlik mekanları öne çıkmaktadır. Genellikle AVM mekan düzeninde tekil olarak en fazla alana sahip olan ortak alanlar, her kattan görülebilecek şekilde tasarlanmaktadır (Turkan, 2016, s. 99). Ortak alanların görülebilir olması, tüm ziyaretçilerin bu alan ile kuracağı ilişkiyi kolay hale getirmektedir. Dinlenme, oturma gibi pasif eylemlerin gerçekleştirildiği ortak alanlar, kalıcı olan alışveriş mekanlarına (mağaza, restoran vb.) göre geçici şekilde düzenlenen mekanlardır (Aktaş, 2011, s. 6-10). Bu geçicilik, ortak alanlarda düzenlenen etkinlik mekanları ile güçlenmektedir. Alışveriş merkezi etkinlikleri araştırma açısından daha önemli görüldüğü için sonraki başlıkta daha detaylı incelenecektir.

3.2.1. Alışveriş Merkezi Etkinlikleri

AVM'ler de düzenlenen etkinlikler, ziyaretçileri bir araya getirerek çeşitli aktiviteler ile sosyalleşmeyi sağlamaktadır (Argan, 2007, s. 400-450). Etkinlikler; AVM'lerin farklılık oluşturmaya amacıyla, ziyaretçilerin nitelikli zaman geçirerek mekanı sahiplenmesine yönelik yapılan düzenlemelerden oluşmaktadır (Altuna, 2012, s. 66-68). Alışveriş merkezinin, tüketim odaklı planlama stratejileri arasında tanıtım ve reklamın önemli bir unsur olması ile de kentliyi bu mekana çekecek ve boş zamanlarını geçireceği etkinlikler önem kazanmıştır. Alışveriş merkezlerinde; etkinlik, enstalasyon vb. düzenlemelere yer verilmesiyle ziyaretçilerin bu mekanda geçirdiği zaman da artış göstermeye başlamıştır (Altuna, 2012, s. 67-68). Kültür-sanat, çocuk oyun atölyeleri, sempozyumlar, söyleşiler, imza günleri gibi her yaşa ve her ilgi alanına hitap edecek etkinlikler ile toplumsal paylaşım desteklenmektedir (Şentürk, 2012, s. 70-71). AVM'ler de bir araya geline ortak alanlar, iç mekan ve dış çevre ile bağlantı kurarak toplumsal bir köprü oluşturmaktadır. Özel ve kamusal mekanı bir arada barındıran alışveriş merkezlerinde, toplumu bir araya getiren ve deneyime dayalı mekanlar sunan etkinlikler, AVM ortak alanlarında düzenlenmektedir (Gardner & Sheppard, 2012, s. 1-2; Wang, 2011). Bu nedenle AVM'ler de düzenlenen etkinlikler; genellikle giriş-çıkışın yer aldığı, zemin katta veya her katın atriuma bakan kısmından görülebilen ve kolay ulaşılabilen alanlarda gerçekleştirilmektedir (Kılıçarslan, 2010, s. 353-356).

Etkinlik; belirli bir yer ve zaman da gerçekleştirilen, kişilere bir mesaj iletme çabası ile çeşitli durumlara yer veren ve eylemlerin gerçekleştirildiği faaliyetler

bütünüdür (Argan, 2007, s. 445-450). Etkinlikler, katılımcı sayısına göre farklı mekanlarda gerçekleşmektedir. Bir etkinliğin düzenlenmesinde; hedef alınan kitle, etkinliğin amacı, etkinliğin kaynağı, zaman planlaması ve etkinlik grubu gibi faktörler bulunmaktadır. Etkinliğin türüne göre, etkinlikte hedef alınan kitle farklılık göstermektedir (Gwinner, Larson, & Swanson, 2009, s. 4-7). Etkinlikte zaman kavramı; yapılacak olan etkinliğin hangi şartlarda oluşturulması gerektiği ile ilgilidir. Bununla birlikte etkinliklerin başlangıç ve bitiş saatleri belirlidir ve etkinlik planlaması, süreye ve mekana göre şekillenmektedir (Argan, 2007, s. 445-450). Etkinliklerde mekan seçimi oldukça önemlidir. Etkinliklerin düzenlenmesinde, temaya bağlı olarak; mekanın açık veya kapalı, aydınlık veya karanlık, dış çevre ile ilişkili veya dış çevreden bağımsız olması belirleyici faktörlerdir. Alışveriş merkezlerinde gerçekleştirilen etkinlikler; AVM'nin veya bir markanın tanıtımı amacı ile de yapılmaktadır. Tanıtım amaçlı ortaya koyulan etkinlikler Alexander ve Akehurst için dört bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; fiyat-kampanya tabanlı tanıtım etkinlikleri, eğlence tabanlı tanıtım etkinlikleri, eğitsel tanıtım etkinlikleri ve toplumsal tanıtım etkinlikleridir. Fiyat-kampanya tabanlı etkinlikler; yapılan alışverişler neticesinde katılma imkanı sunularak çeşitli hediyelerin verildiği tüketimi teşvik eden faaliyetlerdir. Eğlence tabanlı etkinlikler; AVM ziyaretçilerinin alışveriş, yeme-içme dışında mekanı aktif bir şekilde kullanmasına imkan tanıyan rekreasyon eylemlerini kapsamaktadır. Konserler, imza günleri, sergiler, çeşitli oyun aktiviteleri, dans gösterileri, konferanslar alışveriş merkezlerinde gerçekleştirilen eğlence tabanlı etkinliklerdir. Eğitsel etkinlikler; belirli konularda bilgi vermek amaçlı gerçekleştirilmektedir. Anne-çocuk seminerleri, okul öncesi eğitim semineri vb. etkinlikler, eğitsel etkinliklere örnek oluşturmaktadır. Tanıtım etkinlikler ise; markaların sponsorluğunda gerçekleştirilen ve ürün pazarlama amaçlı etkinlikleri kapsamaktadır. Çeşitli interaktif içeriklerinde gerçekleştirildiği, tüketicinin ilgisini çekmek için düzenlenen faaliyetlerden oluşmaktadır (Alexander & Akehurst, 1999, s. 12-13). Düzenlenen etkinlik mekanları, etkinlik türüne ve amacına göre farklılaşmaktadır.

Gerçekleştirilen tüm etkinlikler AVM'de bulunan ziyaretçileri bir araya getirerek, toplumsal paylaşımı güçlendirmektedir. Bu sayede alışveriş merkezlerinin kamusal yönü ortaya çıkmaktadır ve tasarlanan etkinlik mekanlarının kent mekanı ile birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Verimliliği arttırmak ve farkındalık oluşturmak adına gerçekleştirilen etkinlikler; ziyaretçilerin bu mekana karşı tutum ve davranışlarını da belirlemektedir. Etkinlikler sayesinde mekanı deneyimleyen kullanıcı; mekan ile fiziksel ve sosyal ilişkiyi daha kolay kurarak, mekana ait hissedebilmektedir (Kılıçarslan, 2010, s. 353-360). Alışveriş merkezlerinde ticari

öncelikler dışında tasarlanan etkinlik mekanları, kent mekanı ile bağlantılı olarak toplumsal karşılaşmaları sağlayan ve çeşitli deneyimler sunan mekanlardır (Argan, 2007, s. 469-470). Etkinlikler çeşitlerine göre farklı sürelerde yer alsa da kalıcı bir mekandan çok geçici düzenlemeler ile oluşturulmaktadır (Gwinner, Larson, & Swanson, 2009, s. 4-7). Geçici olarak kullanılan donatılar ile geçici süre deneyimleyebilmek adına gerçekleştirilen düzenlemeler ile AVM dinamizmi canlı tutulmaktadır. Etkinliklerin genellikle kamuya açık şekilde gerçekleştirilmesi, bu mekanların kent ile ilişkisinde de önemli bir yere sahiptir. Bu sayede iç mekan ve dış mekan kullanıcı faktörüyle birlikte birbiri ile ilişkilendirilmektedir.

AVM'ler de düzenlenen etkinliklerde kısa süreli olarak kurgulanan mekanlar, kullanıcıların deneyime dayalı vakit geçirmesine olanak sağlamaktadır. AVM ortak alanlarında düzenlenen etkinliklerin, bireyleri bir araya getirerek paylaşımda bulunmalarını sağlamasıyla; geçici olarak konumlanan bu mekanlar, kentli hafızasında yer etmektedir (Argan, 2007, s. 464-468). Genellikle AVM ortak alanlarında veya farklı AVM mekanlarında gerçekleştirilen etkinlik düzenlemelerinin, ortaya koyduğu ilişkiler ve mekan özellikleri ile kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı öngörülmektedir. Bu doğrultuda tezde; yarı kamusal olan AVM ortak alanlarında düzenlenen etkinlik mekanlarının kentsel iç mekan potansiyellerini çözümlemek adına bir çalışma yürütülmektedir.

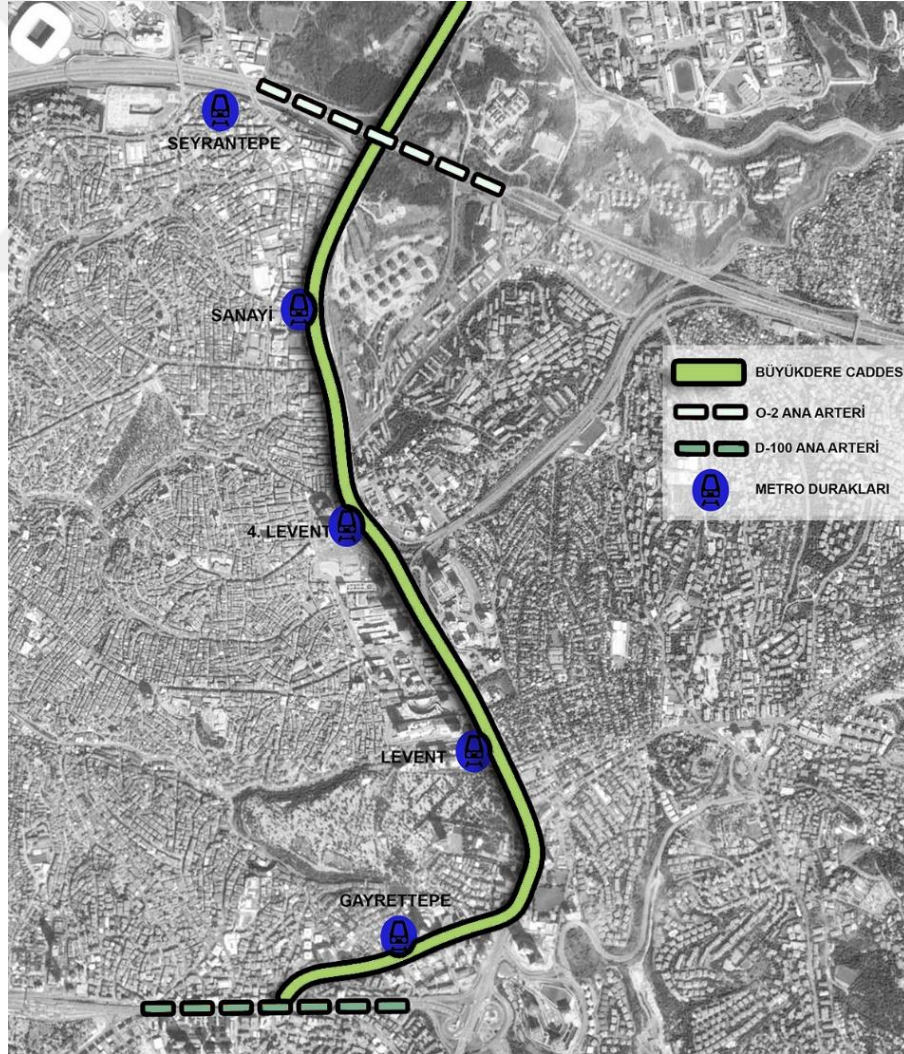
3.3. AVM Etkinlik Mekanlarının Kentsel İç Mekan Potansiyellerinin Örnekler Üzerinden İncelenmesi

AVM ortak alanlarında ki etkinlik mekanlarının belirli stratejilere göre düzenlenmesi ile mekanlar kente ve kentliye ait hale gelebilir. Bu nedenle AVM ortak alanlarında kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı öngörülen düzenlemelerin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Araştırmanın bu bölümünde; literatür incelemeleri ve değerlendirmeleri sonucunda kentsel iç mekan özelliklerinin tespit edilmesi gerekli görülen, AVM etkinlik mekanları üzerinden bir çalışma gerçekleştirilecektir. Önceki bölümlerde saptanan, kentsel iç mekan özellikleri ve bu özelliklere bağlı ara kavramların sistematik ilişkisi ile etkinlik mekanları analiz edilecektir. Her bir etkinlik mekanı, öne çıkan özelliklerinin karşıladığı ara kavramlar ile değerlendirilecektir. Sonrasında ara kavramlar, kesiştiği kentsel iç mekan özellikleri ile eşleştirilecektir. Ortaya çıkan her kentsel iç mekan özelliğinin, bir potansiyel olarak değerlendirilmesi ile etkinlik mekanlarının kentsel iç mekan çözümlemeleri ortaya koyulacaktır. Bu çözümlemeler öncelikli olarak her AVM için incelenen etkinlik mekanları üzerinden değerlendirilecek ve kentsel iç mekan nitelikleri ile öne çıkan etkinlik mekanına

ulaşılacaktır. Sonucunda ise bu çözümler Kanyon, Özdilek Park İstanbul ve Metrocity AVM bazında ele alınarak karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Bu değerlendirmeler sonucunda ise; AVM etkinlik mekanlarının sahip olduğu kentsel iç mekan nitelikleri ile ilgili genel yargılara ulaşılacaktır.

3.3.1. Büyükdere Aksı ve Araştırma Alanının Değerlendirilmesi

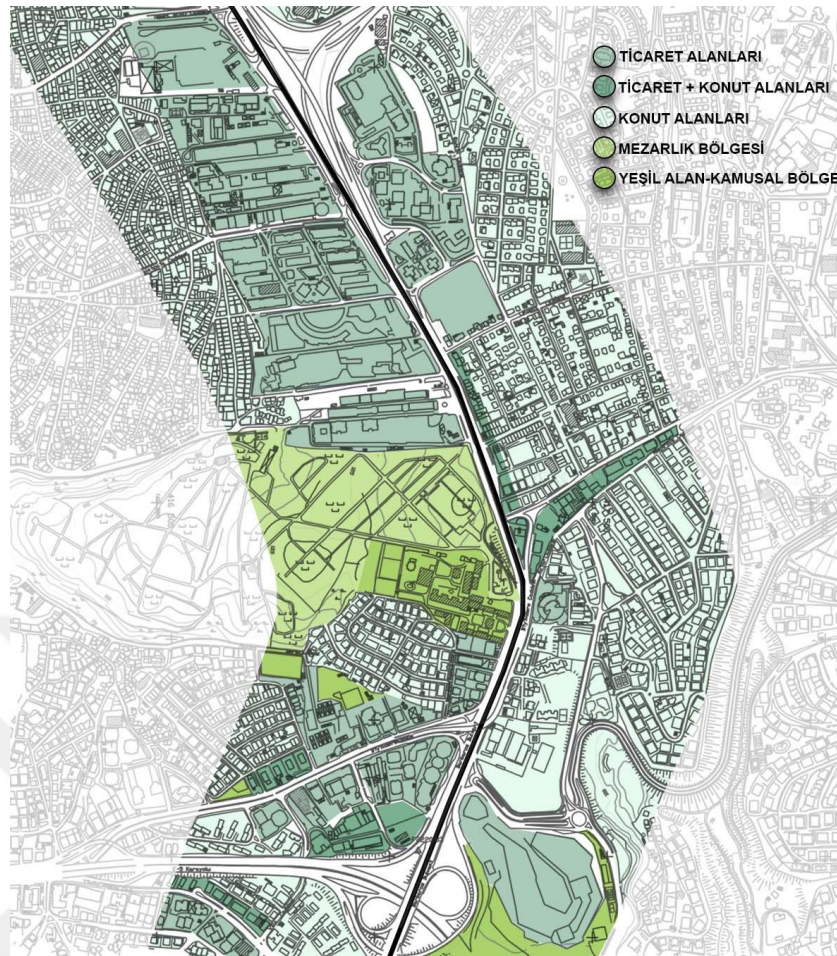
Büyükdere caddesi; İstanbul kenti Avrupa yakasında Haciosman'dan başlayarak sırası ile Maslak, Levent, Zincirlikuyu ve Esentepe aksının ana arterini oluşturmaktadır. Cadde, D-100 ve O-2 ana yollarının ortasında yer alması ile köprü yollarına bağlantıda ve bu bölgeye ulaşımında büyük önem taşımaktadır. Büyükdere Caddesi'nde yer alan metro ulaşımı; Haciosman metrosundan başlayan metro durağıyla toplamda 9 durak ile birlikte Gayrettepe durağında sonlanmaktadır. Kentlilerin sıklıkla tercih ettiği M2 Yenikapı-Haciosman metro hattı caddeye ulaşımında yoğunlukla tercih edilmektedir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2: Büyükdere Caddesi'nin ana arterler ve metro hattı ile ilişkisi

Araştırma aksının tarihi sürecine baktığımızda; 1950'de başlayan 1. Levent konut alanı, 1956 sonrasında sanayi yapılaşmasının artması ile gecekondulaşma sürecine girmiştir. Sanayi gelişiminin zaman içerisinde hızla büyüme göstermesiyle düşük gelirlilerin yaşadığı konut bölgeleri lüks konutlara, sonrasında ise ticareti sağlayan iş merkezlerine dönüşmüştür (Göksu & Kara Pehlivan, 2019, s. 123-133). Kentin 1970'lerden başlayarak günümüze ulaşan önemli iş merkezi bölgesini oluşturmaktadır. 1974'te Boğaziçi Köprüsü'nün açılması ve düzenlenen yeni yollar ile kentin yoğun olduğu bölgeler değişim göstermiştir (Göksu & Kara Pehlivan, 2019, s. 123-133). Kentte; raylı sistemin hizmete girmesi ve taşıt yollarında gerçekleşen yenilikler ile Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün açılması bölgeye, kentteki eski önemini yeniden kazandırmıştır.

Büyükdere caddesinin silüeti 1980'ler den sonra yüksek yapılar ile değişim geçirmiş; çok sayıda bankanın genel merkezi ve uluslararası firmaların ofisleri, yüksek yapılarda ki yerlerini almıştır. Aynı dönemde sanayi yoğunluğu fabrikaların yıkılması ile düşüş göstermiştir (Erdönmez, 2005, s. 99-102). 1990 yılı sonrasında; ofis, konut, alışveriş merkezi gibi büyük yapı hacimleri, Büyükdere aksında konumlanmaya başlamıştır. Ticarete yaşanan bu gelişim ile birlikte, bölgede alışveriş merkezi sayılarında hızla artış yaşanmıştır (Bakır & Aydoğan, 2016, s. 308-309). Büyükdere-Maslak aksının kentin merkez bölgelerine yakınlığı ile AVM'lere duyulan ihtiyacın artması, bölgenin bu yönde gelişimini sağlamıştır. Günümüzde ise rezidans, ofis ve alışveriş merkezi gibi işlevlerin bir arada yer aldığı karma kullanımlı yapılar, aksın önemli alanlarını oluşturmaktadır. Bölgenin ticaret, konut, kamusal alanları Şekil 3.3'teki gibi tespit edilebilmektedir.

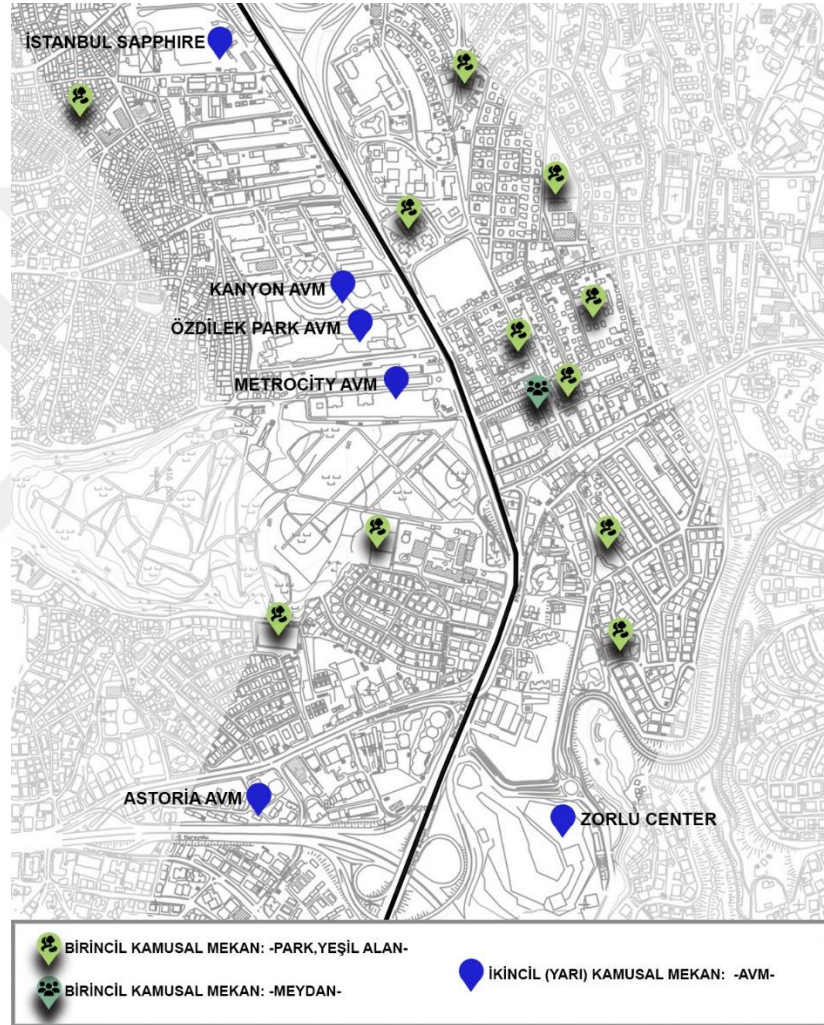

Şekil 3.3: Araştırma alanında mevcut bölgelerin kullanım analizi

Büyükdere caddesi çevresinde, zaman içerisinde değişen yapılaşma ile birlikte kamusal alanlar düzensiz bir şekilde yayılım göstermeye başlamıştır. Genellikle mahalle aralarında kalan kamusal alanlar, beraberinde çeşitli sorunlara neden olarak güvensiz ve işlevsiz kent mekanlarına dönüşmüştür. Bölgede bulunan birincil kamusal alanlar, daha çok mahallelerde konutlar arasında kalan park alanlarıdır. Genellikle çocuk oyun alanını ve oturma birimlerini kapsayan parklar mevcut konutların ortasında yer almaktadır. Araştırma alanında en önemli birincil kamusal alan niteliğinde olan tek meydan Levent Köyiçi meydanıdır (Şekil 3.4). Taşıt yollarının parçalara ayırdığı bu meydan, bir veya iki katlı alışveriş dükkanlarına sahiptir. Meydan; düzensiz olarak dağılım gösteren oturma, duraklama gibi işlevleri karşılayacak kent donatılarından oluşmaktadır.

Büyükdere-Maslak aksında AVM'ler, bölgenin ticari mekan açısından en yoğun şekilde kullanılan yapılarını oluşturmaktadır. Bölgede faaliyet halinde olan toplam 6 AVM yer almaktadır. Bu AVM'ler; İstanbul Sapphire, Kanyon AVM, Özdilek Park İstanbul AVM, Metrocity AVM, Zorlu Center, ve Astoria AVM'dir. Büyükdere caddesinin araştırma kapsamında incelenmesinin nedeni; AVM'lere ulaşım ağında

önemli bir yer tutması ve aynı şekilde tarihsel süreçte geçirdiği değişim ile iş merkezleri, konut alanları ve kamusal alanların kullanımıyla yoğun bir yaya sirkülasyonuna sahip olmasıdır. AVM'lerin belirtilen alanda çok sayıda ve yan yana konumlanması araştırma alanının sınırlarını belirlemede önemli bir ölçüt olmuştur. Araştırma alanında kamusal ve yarı kamusal alanlar Şekil 3.4'te yer almaktadır. Yapılan tüm incelemeler, araştırma kapsamında ele alınan AVM'lerin yakın çevresinde izlenen mevcut durumda, kamusal alan ilişkilerinin aktarılması açısından değerli bulunmaktadır.

Şekil 3.4: Araştırma alanında kentsel iç mekan potansiyeli taşıyan mevcut kamusal mekanların analizi³

Bölgenin ticari öncelikler ile yapılaşmasıyla, geleneksel kamusal alanlar sıkışarak, tanımsız bir hale gelmiştir. Geleneksel kamusal mekanların düzensizliği, kentlileri modern kentlerin yeni kamusal alanı olan AVM'lere yöneltmektedir (Bakır &

³ Kaynakça belirtilmeyen tüm görseller, yazar tarafından üretilmiştir.

Aydoğan, 2016, s. 308-311). Araştırmada yarı kamusal alan olarak değerlendirilen AVM'ler, inceleme alanında kentliler tarafından yoğun olarak kullanılan bölgelerde bulunmaktadır (Göksu & Kara Pehlivan, 2019, s. 133-136). Bir diğer şekilde ise AVM'lerin konumlandığı alan kentliler tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Araştırma, mevcutta yer alan; Kanyon AVM, Özdilek Park İstanbul AVM ve Metrocity AVM'nin yakın çevresi ile sınırlandırılmıştır. Kanyon AVM, Özdilek Park AVM, Metrocity AVM; yan yana konut alanlarına yakın, 1. Levent metro durağının bitişiğinde yer almaktadır. Kanyon AVM, Özdilek Park AVM ve Metrocity AVM'nin birbirine yakın konumlanması ile mekanlar arası etkileşim potansiyelinin var olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda; yaya sirkülasyonunun yoğun olması ve bu yoğunluğa alışveriş merkezlerinin etkisiyle birlikte, belirtilen 3 AVM'de kentsel iç mekan düzenlemelerinin incelenmesi gerekli görülmüştür. AVM'lerin kullanıcı profilinde ki çeşitlilik, yan yana konumlanarak ortak çevreye sahip olmalarına rağmen tasarımlarında farklı yaklaşımların benimsenmesi de inceleme adına önem arz etmektedir. AVM ortak alanlarında düzenlenen etkinlik mekanlarının nicel ve nitel çeşitliliği ile belirtilen tüm etkenler AVM'lerin araştırmaya dahil edilme nedenlerini oluşturmaktadır.

3.3.2. Kanyon Alışveriş Merkezi'nin Potansiyel Kentsel İç Mekanları

Büyükdere caddesine cepheli konumda olan Kanyon Alışveriş Merkezi; metro, metrobüs ve toplu taşıma araçları ile ulaşılabilir alanda yer alan karma kullanımlı ticari bir yapıdır. *“Şehir merkezinde, ortak yeşil alanlarla çevrelenmiş konut, ofis, dükkanlar, eğlence ve diğer sosyal alanlar gibi farklı mekanların bir arada yer aldığı yeni kent yaşamı modelini oluşturmaktadır”* (Binat & Şık, 2012, s. 121). Kanyon AVM yakın çevresinde Levent Çarşısı bulunmaktadır ve ticari yapıların dışında kalan alanda 5~6 kat yüksekliğine sahip konut yapıları yer almaktadır. Eski Eczacıbaşı İlaç Fabrikası arazisinde bulunan karma kullanımlı yapı için uluslararası ortak çalışma yürütülerek yapı, Tabanlıoğlu & Jerde Partnership'in tarafından tasarlanmıştır. 2003 yılında başlanılan inşa süreci, 2006 yılında tamamlanmıştır. Tasarım hedefi olarak; sokak alışverişi ve “kent içi” yaşam modelinin öngörülmesi ile üstü açık yeni nesil bir alışveriş merkezi düzenlenmiştir (Binat & Şık, 2012, s. 121).

Kompleksin kent ile ilişkisinin tasarımda önemli bir ölçüt olması ile kentlilerin yakın çevrede dolaşırken, yapıyı kullanıma teşvik edecek şekilde kamusal alan ile bağlantısı kurulmuştur. Giriş cephesinde yer alan bulvar ve yapıyı çevreleyen sokaklar ile farklı kotlardan kurulan bağ sayesinde, kamusal alanlardan kesintisiz şekilde ulaşım sağlanarak yaya akışı sürekli tutulmuştur. 30.000 m² arsa alanına inşa edilen kompleksin, en yüksek binası 25 katlı ofis kulesidir. 15 katlı konut bloğu altında

toplamda 4 katı alışverişe ayrılmış 37.500 m² kiralanabilir alan mevcuttur ve 6 kat otoparka ayrılmıştır. Alışveriş merkezinde; 170 mağaza, 9 tiyatro, 1 süpermarket, çeşitli restoranlar, kafeler, spor ve spa merkezi bulunmaktadır (URL-10).

Kentin merkezine yeni bir kent meydanı hedefi ile tasarlanan Kanyon AVM, 2.500 m² ortak açık dolaşım alanına sahiptir. Mağazalara ulaşımı sağlayan eğri formlu üstü açık boşluğun köprüler ile bağlantısı sağlanmaktadır. Oluşturulan iç yollar ile kullanıcının farklı açılardan yapıyı algılamasıyla, mekanlar arası geçiş anlam kazanmaktadır (Binat & Şık, 2012, s. 121). Alışveriş merkezine iki ayrı kottan giriş sağlanmaktadır. Büyükdere caddesine bakan taraftan zemin kata ulaşılmaktadır. Zemin katta çeşitli mağaza ve yeme-içme alanları bulunmaktadır. 1. kat ise restoran, kafe, mağaza, sinema gibi mekanları kapsamaktadır. Ecza sokaktan kullanılan giriş ile -2. kata ulaşılmaktadır. -2. katta yer alan meydan; performans alanı olarak da kullanılan, çeyrek küre biçiminde eğlence bloğuna sahiptir. Performans alanı, açık hava performansları ve ses aktivitelerinin gerçekleşmesine imkan tanımaktadır (Binat & Şık, 2012, s. 121). Her yaşa ve her kesime hitap eden genellikle ücretsiz bir şekilde katılım sağlanan etkinliklerin gerçekleşmesi, bu alanı kentliler tarafından dinamik olarak kullanılan bir kamusal mekan haline getirmektedir. Araştırma kapsamında incelenen Kanyon AVM'de etkinliklerin düzenlendiği potansiyel kentsel iç mekanlarına ilişkin mekan analizleri Şekil 3.5'te ki gibidir. Analizde; potansiyel kentsel iç mekan olarak; -2. katta ve P1 katında yer alan etkinlik mekanlarına, kent mekanından erişim şeması yer almaktadır. Bunun yanı sıra etkinlik mekanlarının düzenlendiği -2. kat ve P1 katına ilişkin mekan kullanım analizleri yapılmaktadır.

KANYON AVM

Açılış Tarihi: 2006

Arsa Alanı: 29.450 m²

Potansiyel Kentsel İç Mekan Alanları

- -2. kat Ortak Alanı
- P1 Lounge Mekanı
- Giriş Alanı

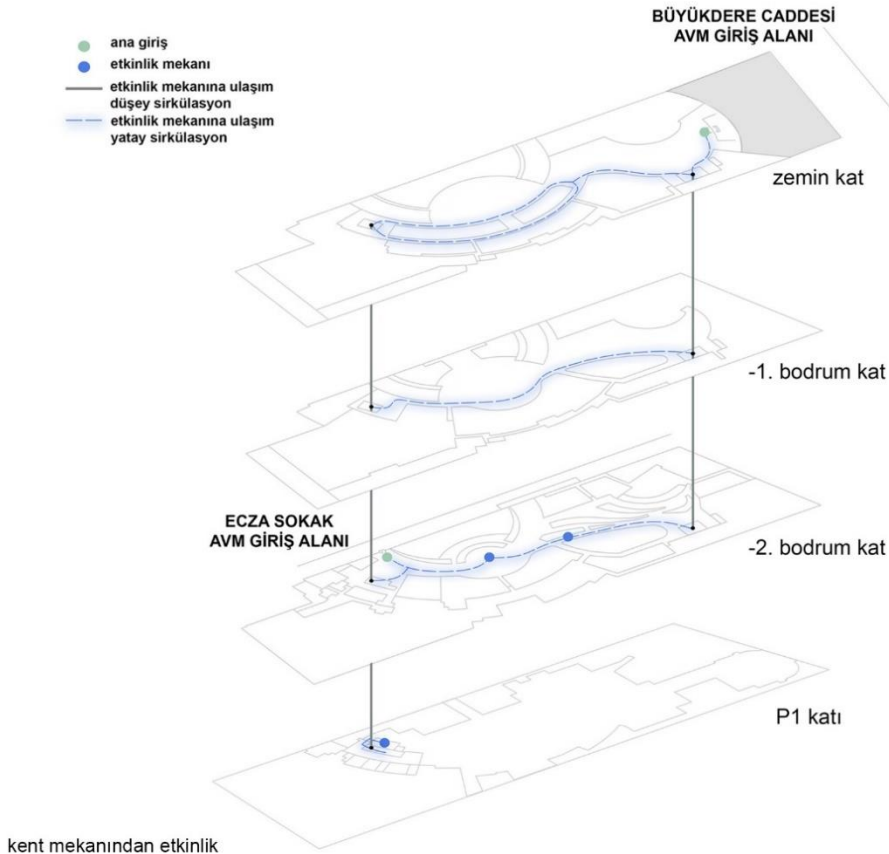
-2. kat Ortak Alanı

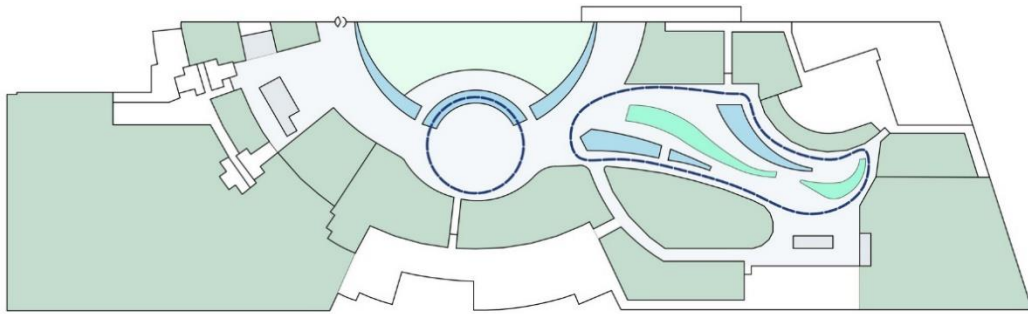
P1 Lounge Mekanı

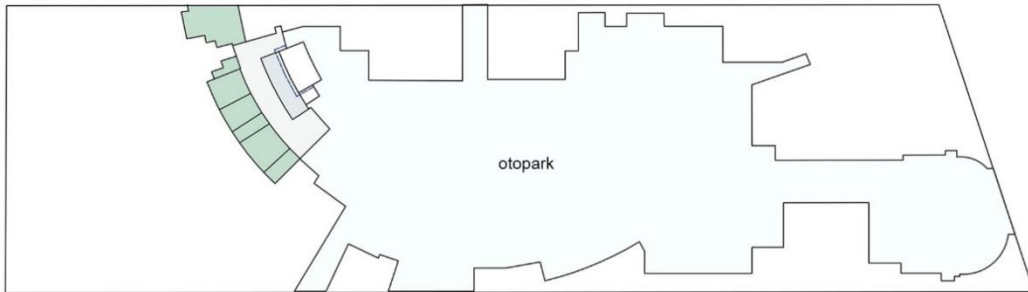
Giriş Alanı

kent mekanından etkinlik mekanına erişim şeması

-2. kat mekan kullanım analizi

P1 katı mekan kullanım analizi

- mağazalar
- düşey sirkülasyon
- yeşil alan
- ortak alan
- yeme-içme birimleri
- yatay sirkülasyon
- su ögesi

Şekil 3.5: Kanyon AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeleri

Etkinlikler daha çok, alışveriş merkezinin en büyük alana sahip -2. katındaki ortak alanda gerçekleşmektedir. Bu katta gerçekleşen etkinlikler, tüm AVM ziyaretçilerinin katılımına ve gözlemine açık şekilde gerçekleşen etkinlikleri kapsamaktadır. -2. kat orta alanına erişim ise; aynı katta yer alan Ecza Sokak girişinden veya zemin katta yer alan Büyükdere Caddesi girişinden sağlanmaktadır. - 2. kat; etkinliklerin düzenlendiği orta alan dışında, çeşitli rekreasyon öğelerinin yer aldığı mağaza ve yeme-içme bölümlerinden oluşmaktadır. Etkinlik düzenlenmediği zamanlarda orta alan, genel kullanım için ayrılmış ortak bir alan niteliğindedir. Toplumun her kesimine hitap eden etkinlikler dışında belirli bir yaş grubuna veya ilgili kesime hitap eden etkinlikler, alışveriş merkezinin otopark katı olan P1 katında Kanyon Lounge kısmında gerçekleştirilmektedir.

Kanyon AVM'de gerçekleşen etkinlikler; etkinliğin gerçekleştiği alan, etkinlik türü, etkinlik süresi vb. özellikleri ile farklılık göstermektedir. Tablo 3.1'de, Kanyon AVM'de gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin analizler yer almaktadır. Analizler araştırma yönteminde belirtildiği üzere 5 başlık altında yapılmaktadır.

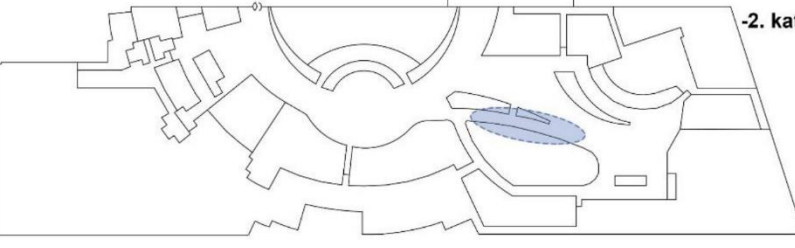
Tablo 3.1: Kanyon AVM Etkinlik Analiz

KANYON ALIŞVERİŞ MERKEZİ					
Adı	Etkinlik	Etkinlik Türü	Etkinlik Tarihi	Etkinlik Alanı	Etkinlik Tanımı
Organik Kanyon Pazar Alanı		Tanıtım Etkinliği	2010'dan beri haftada 2 Gün	-2. Kat Orta Etkinlik Alanı	Geleneksel kentlerde haftanın belirli günlerinde kurulan pazar alanlarının günümüz kentlerinde ki örneğini yansıtmaktadır. Etkinlik, tüm AVM ziyaretçilerin katılım ve deneyimine açıktır.
Yılbaşı Hediye Pazarı		Tanıtım Etkinliği Eğlence Tabanlı Etkinlik	2015'den beri her Aralık ayı	-2. Kat Orta Etkinlik Alanı	Farklı tasarımcıların ortaya koyduğu hediyelik eşyaların, satışa sunulduğu bir etkinliktir mekanındır. Her yıl aynı donatı ve konsept ile orta alanda yer almaktadır. AVM ziyaretçilerinin tümünün deneyimine açıktır.
Flora 2017		Tanıtım Etkinliği Eğlence Tabanlı Etkinlik	Mayıs 2017	-2. Kat Orta Etkinlik Alanı	Çeşitli çiçek ve bitkilerin sergilenerek satışa sunulduğu bir etkinliktir. Çeşitli sunum ve müzik dinletilerinin de içeriktedir. Tüm AVM ziyaretçilerine açık şekilde gerçekleştirilmiştir.
Sokak Lezzetleri		Tanıtım Etkinliği Eğlence Tabanlı Etkinlik	Temmuz 2018	-2. Kat Orta Etkinlik Alanı	Seyyar satış arabaları formunda tasarlanan mekanda çeşitli yiyecek ve içecek tadımının gerçekleştirildiği etkinlik mekanındır. Satılan ürünler, ülkemize ait sokak lezzetlerini yansıtmaktadır. Etkinlik, tüm ziyaretçilere açık şekilde düzenlenmiştir.
Atölyeler Kanyon Lounge		Eğlence Tabanlı Etkinlik Eğitsel Etkinlik	2017'den beri Etkinlik Süresince	-P1 katı (Otopark katı) Lounge Alanı	Genellikle çocuklar için düzenlenen etkinliklerdir. Sınırlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirilmektedir. 'Hayalimdeki Park', 'Aile Sanat Atölyesi', 'Çanta Atölyesi' vb. etkinliklerin gerçekleştirildiği kalıcı olarak yer alan etkinlik mekanındır.
IGLO		Eğlence Tabanlı Etkinlik Eğitsel Etkinlik Tanıtım Etkinliği	2017'den beri her yıl Aralık ayı (20 gün boyunca)	-2. Kat Orta Etkinlik Alanı	Sınırlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirilen, yetişkinlere yönelik etkinlikleri kapsamaktadır. 'String Art Atölyesi', 'Yekta Kopan Sohbetleri' 'Dizi Geceleri' etkinliklerden bazılarıdır. Etkinliğe katılım belirli kontenjan ile sınırlandırılmıştır.
Fuji Film Printlife Sergisi		Eğlence Tabanlı Etkinlik	4-13 Ekim 2019	-2. Kat Orta Etkinlik Alanı	Fuji Film Türkiye tarafından gerçekleştirilen etkinlik 'Türkiye'nin En Büyük Fotoğraf Sergisi'dir. Uluslararası bir fotoğraf sergisinin ilk mekanındır. Dijital fotoğrafların basılması teşvik edilmektedir. AVM ziyaretçilerinin tümüne açıktır.
Dark		Eğlence Tabanlı Etkinlik Tanıtım Etkinliği	4-11 Temmuz 2019	-2. Kat Orta Etkinlik Alanı	Güncel bir dizi serisinin, ikonik mekanlarının yansıtıldığı bir diorama olarak ziyaretçilere sunulan etkinlik mekanındır. Dizinin tanıtımı amacıyla gerçekleştirilen etkinlikte, dizide kullanılan eşyalar da sergilenmektedir.
Yılbaşı		Eğlence Tabanlı Etkinlik Tanıtım Etkinliği	2015'ten beri her yıl Aralık ayı	Zemin Kat AVM Giriş Alanı	Her yıl farklı bir yılbaşı konsepti ile düzenlenen etkinlik mekanındır. Çeşitli ışık gösterileri, duraklama alanları, oturma, izleme birimleri yer almaktadır. Etkinlik mekanı, tüm kentlilerin deneyimine açıktır.

Etkinliklerin gerçekleştiği alanlarda yapılan düzenlemelerin mekan özelliklerinin incelenmesi, kentsel iç mekan analizi adına önemli bir yaklaşımdır. Bu doğrultuda; etkinlik mekanlarının ne çıkan mekan özellikleri bağlamında kentsel iç mekan zmlmeleri yapılacaktır.

Organik Kanyon Mekanı; çeşitli ürünlerin geçici olarak sergilenerek satışa sunulduğu stantlardan oluşmaktadır. Geleneksel pazar düzeninde olduğu gibi farklı ürün gruplarına göre ayrılan bu stantlar, alıcı olan kullanıcının tercih ettiği ürün grubuna erişimini sağlamaktadır. İlk olarak -2. kat orta alanında kurgulanan etkinlik mekanı, sonrasında aynı katta sadece bu etkinlik için ayrılan bölümde düzenlenmektedir. Her hafta belirlenen 2 gün boyunca AVM ziyaretçilerinin kullanımına sunulmaktadır. Bireysel kullanımın ön planda olduğu ve karşılaşmalara fırsat yaratan Organik Kanyon mekanı, AVM mekanı ile birlikte var olan aynı zamanda kullanıcı hafızasında yer eden bir kentsel i mekandır. Çeşitli rn gruplarına yer verilen mekanda AVM kullanıcıları tarafından alışveriş deneyimi gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra ürünler hakkında üreticilerden bilgi alınabilmektedir. Bu sayede etkinlik mekanında, alışveriş deneyiminin yanı sıra sosyalleşme imkanı da tanınmaktadır. Etkinlik mekanının, belirlenen iki gün süresince aynı konumda düzenlenmesi, mekanın yer ile bağlamını güçlendirmektedir. Etkinlik mekanı, bulunduğu bölgenin işlevine ikinci bir işlev kazandırarak, deneyime dayalı geçici bir mekan sağlamaktadır. Organik Kanyon kentsel iç mekanı; geçici olmasının yanı sıra tekrar eden bir düzende sürekli yeniden kurgulanması ve yeniden deneyimlenmesi ile kullanıcı hafızasında yer eden bir mekana dönüşerek kentsel iç mekan potansiyelini dinamik hale getirmektedir.

Tablo 3.2: Organik Kanyon Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

ORGANİK KANYON				KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ				
				Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir
								Bireysel & Toplu Kullanım
	Ara kavramlar	Açıklama						
	dinamik	çoklu işlev ve çoklu kullanım						
	sürelili kullanım	cuma-cumartesi, 10:30-21:30 arası						
	sosyal ulaşılabilirlik	etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması						
	fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın						
	bireysel deneyim	bireye yönelik eylemler						
	aidiyet	geleneksel pazar anlayışının sürdürülmesi						
	esnek planlama	ürün gruplarına göre değişen tezgah düzeni						
	ihtiyaca yönelik çözümler	kolay kurulup sökülebilir mekan donatıları						
Çözümleme								

Yılbaşı Hediye Pazarı Mekanı; geleneksel kent mekanında sokak satıcılarının ürünlerini sergilediği seyyar araba prototiplerinden yola çıkılarak, benzer donatılar ile tasarlanan stantlardan oluşmaktadır. Stantlarda hediye ürün alışverişi, yiyecek-içecek tadımı, sosyalleşme gibi deneyimlere yer verilmektedir. Etkinlik mekanı, her bir birimde ürünlerin bulunduğu tezgah kısmı ve satıcının yer aldığı oturma elemanından meydana gelen, 12-14 adet geçici donatı ile oluşturulmaktadır. Orta alanda konumlanan etkinlik mekanında bireysel kullanımın ön planda olması ve bulunduğu alana ikinci bir işlev katmasıyla potansiyel bir kentsel iç mekandır. Etkinlik mekanı, beş yıl boyunca tekrar düzenlenmesi ile geçici olmasının yanında, sürekli ve dinamik bir mekanı yansıtmaktadır. Etkinlikte ortak kültürel değerlerin yaşatılması ile kullanıcı-mekan ilişkisinde, aidiyet bağlamı öne çıkmaktadır. Kullanıcılar Yılbaşı Hediye Pazarı Mekanı'nı her yıl birbirine benzer bir mekan tasarımı ile deneyimleyebilmektedir. Bu durum etkinlik mekanının yer aldığı AVM ve AVM

kullanıcısı ile ilişkisini güçlü tutarak kent mekanında yer eden bir kentsel iç mekânı karşılamasını sağlamaktadır.

Tablo 3.3: Yılbaşı Hediye Pazarı Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

YILBAŞI HEDİYE PAZARI

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

Geçici

Deneyime Dayalı

İşlev Kazanımı

Bağlama Özgü

Ulaşılabilir

Bireysel & Toplu Kullanım

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

düzenlendiği alana işlev kazandırma

sürekli kullanım

her yıl 1 ay boyunca

sosyal ulaşılabilirlik

etkinlik mekânı tüm AVM ziyaretçilerine açık

fiziksel ulaşılabilirlik

orta alanda ve sirkülasyona yakın

bireysel deneyim

bireye yönelik alışveriş deneyimi

aidiyet

ortak kültürel değerlerin yaşatılması

Çözümleme

Flora 2017 Mekanı; Yılbaşı Hediye Pazarı etkinliğinde kullanılan seyyar araba prototipleri ile oluşturulmuştur. Aynı donatı ile farklı konseptte, farklı bir kentsel iç mekân yaratılmıştır. Stantlar da çeşitli bitki ve bitki bakımına dair ürünlerin satışı gerçekleştirilmiştir. 1 ay süresince geçici olarak orta alanda konumlandırılan etkinlik mekânı, tüm AVM ziyaretçilerinin ulaşımına ve deneyimine açık şekilde düzenlenmiştir. Geçici sürelerde alışveriş deneyime imkan sağlayan etkinlik mekânı, yer aldığı alana ikincil bir işlev kazandırmıştır. Bu doğrultuda dinamizm kazanan orta alan, toplumsal karşılaşmalara da imkan tanımıştır. Bireysel kullanımın ön planda olduğu mekân düzenlemesi, kullanımı ve var olan mekâna katkıları ile kentsel iç mekân potansiyeli taşımaktadır. Flora 2017 kentsel iç mekânı; Kanyon AVM'de bir ay boyunca bulunması ile bu süre içerisinde mekân deneyime imkan tanımıştır.

Tablo 3.4: Flora 2017 Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

FLORA 2017

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

Geçici

Deneyime Dayalı

İşlev Kazanımı

Bağlama Özgü

Ulaşılabilir

Bireysel & Toplu Kullanım

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

düzenlendiği alana işlev kazandırma

sürekli kullanım

1 ay boyunca

sosyal ulaşılabilirlik

etkinlik mekanı tüm AVM ziyaretçilerine açık

fiziksel ulaşılabilirlik

orta alanda ve sirkülasyona yakın

bireysel deneyim

bireye yönelik alışveriş ve sosyalleşme deneyimi

Çözümleme

Sokak Lezzetleri Mekanı; kolay şekilde tüketilebilen yiyecek ve içeceklerin yer aldığı birimlerden oluşturulmuştur. Birimlerden her biri, ürünün hazırlandığı hazırlık bölümü ve satılmak üzere sergilendiği tezgah bölümünden meydana gelmektedir. Her bir ürün çeşidi için bilgilendirici panoların bulunduğu stantlarda, sokak isim tabelalarından örnek alınarak satılan, ürün grubunun isimlendirildiği levhalar yerleştirilmiştir. Düzenlenen etkinlik mekanının da ortak değerlere ait yeme-içme kültürünün yansıtılması, mekanın yer ile bağlamının kurulmasında etkileyici bir faktör olmuştur. Sokak lezzetleri etkinlik mekanı da diğer benzer etkinlik mekanlarında olduğu gibi etkinlik süresince sürekli aynı konumda yer almasıyla, ulaşılabilirliğini arttırmıştır. Etkinlik mekanında bireysel kullanım öne çıkarken, toplu deneyime de imkan tanıyacak düzende oluşturulmuştur. Orta alanda bu sayede yeni bir işlev tanımlanmıştır. Bu bağlamda Sokak Lezzetleri mekanı, kullanıcılara deneyime dayalı bir kentsel iç mekan tanımlayarak, ortak alana işlev kazandırmıştır.

Tablo 3.5: Sokak Lezzetleri Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

Geçici

Deneyime Dayalı

İşlev Kazanımı

Bağlama Özgü

Ulaşılabilir

Bireysel & Toplu Kullanım

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

düzenlendiği alana işlev kazandırma

sürelili kullanım

1 ay boyunca

sosyal ulaşılabilirlik

etkinlik mekanı tüm AVM ziyaretçilerine açık

fiziksel ulaşılabilirlik

orta alanda ve sirkülasyona yakın

bireysel deneyim

bireye yönelik alışveriş deneyimi

aidiyet

ülkemize ait çeşitli lezzetlerin tanıtımı

ihtiyaca yönelik çözümler

aynı tezgah birimlerinde yiyecek ve içecek hazırlama

Çözümleme

Atölyeler/Kanyon Lounge Mekanı; toplumun her kesimine hitap eden etkinliklerin dışında, belirli bir yaş grubuna veya ilgili kesime hitap eden etkinlikler için düzenlenmektedir. Bu mekan, kısa süreli deneyime dayalı etkinliklerin gerçekleştirilmesi için alışveriş merkezinde bulunan ortak bir alandır. Lounge mekanı; planlı etkinliklerin dışında, alışveriş merkezi ziyaretçilerinin kullanımına açık, dinleme, çalışma gibi eylemler için uygun mekan şartlarını sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Toplumsal paylaşıma imkan veren Kanyon Lounge mekanında düzenlenen etkinlikler, kentsel iç mekan potansiyeline sahiptir. Kanyon Lounge kentsel iç mekanının, kalıcı bir alana sahip olması nedeniyle diğer etkinlik mekanlarına göre geçicilik seviyesi daha düşüktür. Belirlenen konumda sürekli olarak yer alan Lounge mekanı, etkinliğin olmadığı zamanlarda ziyaretçilerin dinlenmesine olanak sağlayan ortak bir alandır. “Hayalimdeki Park”, “Aile Sanat Atölyesi”, “Çanta Atölyesi” gibi etkinliklerin gerçekleştirildiği zamanlarda ise mekan, geçici süre ile yeniden düzenlenerek, yeniden işlevlendirilmektedir. -2. kat orta alanında düzenlenen etkinliklere göre ulaşımı zor olan Kanyon Lounge mekanında, bireysel ve toplu kullanım bir arada

gerçekleşmektedir. Kullanımı ve deneyim süresi farklılık gösteren çeşitli etkinlikleri kapsayan kentsel iç mekan, dinamiktir ve bulunduğu alana aittir. Bu sayede bulunduğu AVM mekanı ve AVM kullanıcısı ile ilişkisi güçlüdür ve süreklilik barındırmaktadır. Mekanda; planlanan etkinlikler dışında da çeşitli işlevlere yer verilerek, toplumsal karşılaşmalara ve paylaşımına imkan tanınması, kentsel iç mekan potansiyelini olumlu yönde etkilese de kamusalılık yönüyle kentsel iç mekan potansiyeli sınırlanmaktadır.

Tablo 3.6: Atölyeler/Kanyon Lounge Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

ATÖLYELER / KANYON LOUNGE

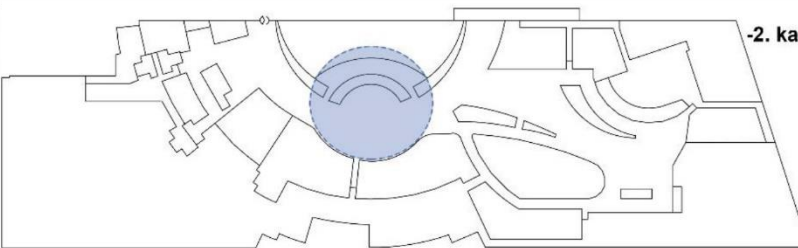
KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kullanım

IGLO Mekanı; ismini Eskimoların av sezonlarında geçici olarak yaşadığı kubbe biçimli sıkıştırılmış kardan oluşan barınaklardan almaktadır. Bu sebeple etkinlik mekanı, orta alanın mevcut formuna uyum sağlayacak şekilde, kubbe biçiminde şeffaf membran örtü ile çevrelenmiştir. Mekanı kullananların dışında da AVM ziyaretçilerinin görebileceği şekilde tasarlanan ve konumlanan IGLO etkinlik mekanı, eğitsel etkinliklere uygun ses konforunu da sağlamaktadır. Etkinlik mekanında yer alan donatılar, etkinlik türüne göre kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik olarak düzenlenmektedir. Her sene aralık ayında 20 gün boyunca orta alanda yer alan

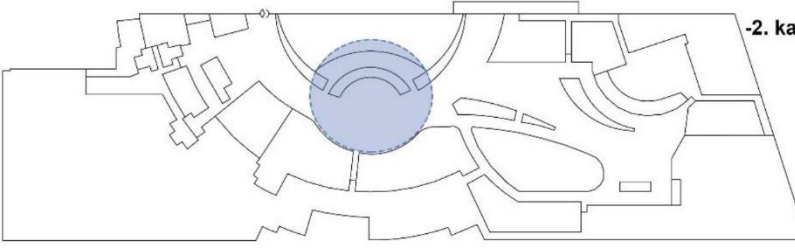
mekan, her gün farklı bir etkinlik türü için sınırlı sayıda katılımcı ile toplu olarak kullanılmaktadır. IGLO etkinlikleri; her yıl, her ay, aynı günlerde orta alanda konumlanarak çeşitli atölye, söyleşi, konser vb. etkinlikler ile ziyaretçilere tamamen deneyime dayalı bir mekan tanımlamaktadır. Etkinliklere katılarak veya izleyici olarak etkinliğe dahil olan AVM ziyaretçileri bu sayede mekanı deneyimleyebilmektedir. IGLO mekanında, gerçekleştirilen etkinliğe göre donatı düzeninde değişiklikler yapılabilmektedir. Bu sayede ihtiyaca yönelik çözümler sunulan etkinlik mekanında, farklı işlevlerin gerçekleşmesine imkan tanınmaktadır. Etkinlik mekanı; ortak alanda, ortak etkinlikler için daha tanımlı bir mekan tanımlamak adına düzenlenmiş bir kentsel iç mekandır. IGLO mekanı da ortak alanda düzenlenen diğer etkinlik mekanları kadar ulaşılabilir. Etkinlik mekanında toplu deneyimin öne çıkmasıyla, kullanımı ve buna bağlı olarak kentsel iç mekan potansiyeli artmaktadır.

Tablo 3.7: IGLO Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

IGLO			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ					
			Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kullanım
	Ara kavramlar	Açıklama						
	dinamik	orta alana farklı işlev kazandırma						
	sürekli kullanım	her aralık ayı, 20 gün boyunca						
	çoklu işlev	düzenlenen etkinliğe göre mekanın farklı işlevlendirilmesi						
	sosyal ulaşılabilirlik	etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması						
	fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın						
	toplu deneyim	20-30 kişi arasında değişen kontenjan sınırlaması						
	esnek planlama	kullanıcıların mekan düzenlemesinde etken olması						
	ihtiyaca yönelik çözümler	etkinliğe göre mekan ve donatı düzeninin değişmesi						
Çözümleme								

Fujifilm PrintLife Mekanı; iki bölümden oluşturulmuştur. Üstü açık dolaşım alanının etrafında fotoğrafların sergilendiği panolar ile birbirinden ayrılan ilk bölüm ve üstü kapalı şekilde düzenlenen ikinci bölüm, yapay ışık ile aydınlatılmıştır. Düzenlenen etkinlik mekanı, tamamen kolay kurulup sökülebilen malzemeler ile oluşturularak, yer aldığı süre boyunca AVM ortak alanına ikinci bir işlev kazandırmıştır. Fuji Film Printlife etkinliği, -2. kat orta alanında oluşturulan mekan ile ziyaretçilere sergi deneyimi yaşatarak, alanın mekan kullanımını da arttırmıştır. Toplu kullanıma da imkan sağlayan mekan, sergi süresince dolaşım ve dinlenme alanı olarak kullanılmıştır. Tüm bu özellikleri açısından Fuji Film Printlife etkinlik mekanının, kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı tespit edilmektedir. Fujifilm Printlife kentsel iç mekanının; diğer etkinlik mekanlarına göre AVM mekanında daha kısa sürede yer etmesi, kullanıcı ile olan ilişkisini sınırlandırarak deneyim imkanını belirtilen süreler içerisinde kısıtlamıştır.

Tablo 3.8: Fujifilm PrintLife Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

FUJIFILM PRINTLIFE			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ					
								
	Ara kavramlar	Açıklama	Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kullanım
	dinamik	orta alana farklı işlev kazandırma						
	süreli kullanım	1 hafta						
	sosyal ulaşılabilirlik	etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması						
	fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın						
	toplu deneyim	herhangi bir kişi sınırlamasının olmaması						
	Çözümleme							

Dark Mekanı; güncel bir dizinin, ikonik mekanlarının yansıtıldığı bir diorama olarak Kanyon AVM orta alanında yer almıştır. Dizide var olan mekanların; renk, donatı ve biçimine benzer şekilde düzenlenen alan, 5 farklı bölümden oluşturulmuştur. Biri tamamen kapalı giriş bölümü, üçü üstü açık şekilde tasarlanan sergi bölümü ve son olarak dizinin dış mekanlarını yansıtan, dış mekan bölümüdür. Etkinlik mekanının üstü açık iç mekanlarından biri olan projeksiyon odasında, dizinin akılda kalan sahneleri yansıtılmıştır. Etkinlik mekanı, 1 hafta boyunca AVM ziyaretçilerinin deneyimine sunulmuştur. Dark etkinlik mekanı, düzenlendiği ortak alana deneyim yönü kuvvetli bir işlev kazandırmıştır. Yer aldığı süre boyunca farklı konseptlerde tasarlanan mekan, ziyaretçilere sergi deneyimi yaşatarak, bireyler arasında toplumsal paylaşımı güçlendirmiştir. Fakat Dark etkinlik mekanının yer ile bağlamının kurulmasında yeterli sürenin olmaması, kentsel iç mekan potansiyelini de sınırlandırmıştır.

Tablo 3.9: Dark Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

DARK

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

-2. kat

Geçici

Deneyime Dayalı

İşlev Kazanımı

Bağlama Özgü

Ulaşılabilir

Bireysel & Toplu Kullanım

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

orta alana farklı işlev kazandırma

sürekli kullanım

1 hafta

sosyal ulaşılabilirlik

etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması

fiziksel ulaşılabilirlik

orta alanda ve sirkülasyona yakın

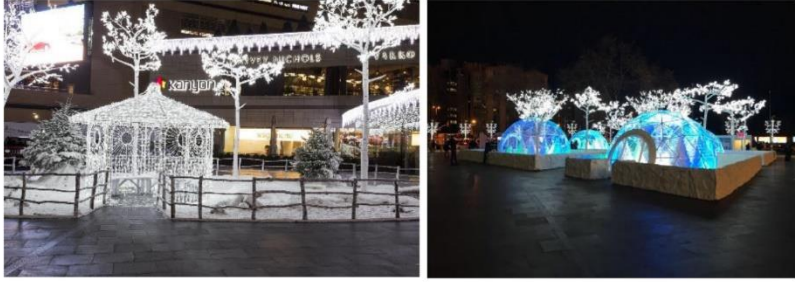
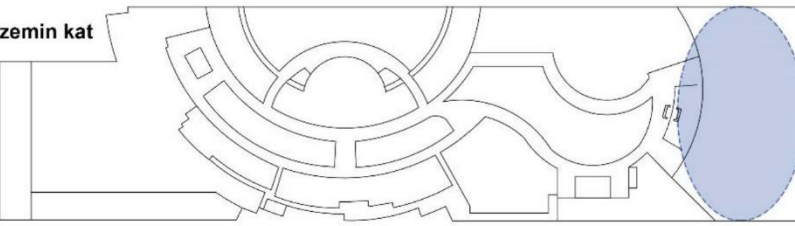
toplu deneyim

herhangi bir kişi sınırlamasının olmaması

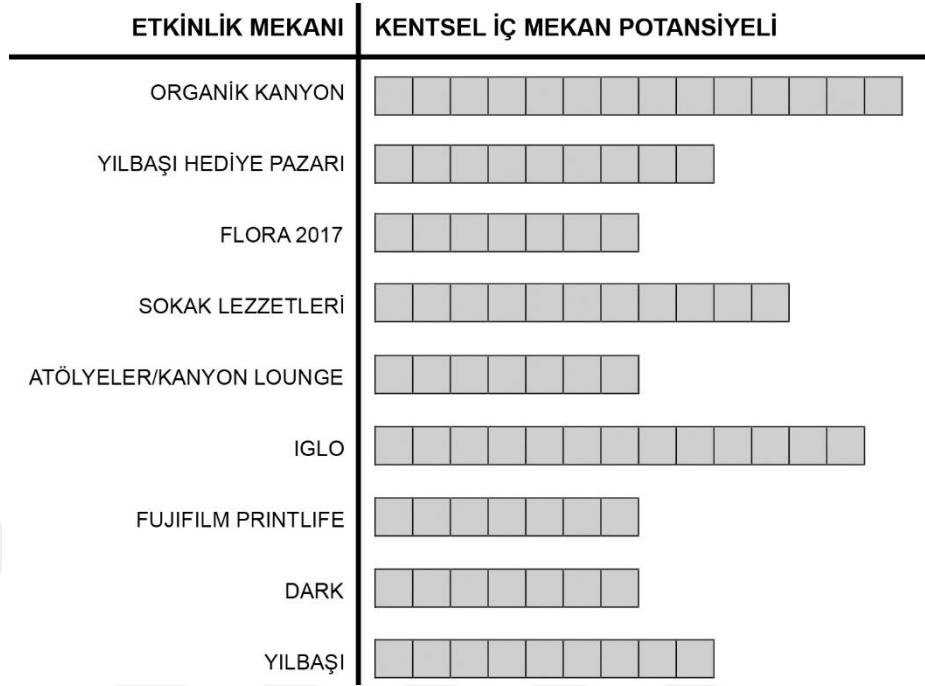
Çözümleme

Yılbaşı Mekanı; her yıl belirlenen konseptte göre farklı şekilde düzenlenmektedir. “New York Sokakları”, “Antarktika” gibi konular ele alınarak düzenlenen mekanlar farklı birimlerden meydana gelmektedir. Genel olarak yılbaşı temasında tasarlanan mekanlar, ışık gösterilerine imkan tanıyan donatılar ile oluşturulmaktadır. Bunun yanı sıra kentlilerin oturacağı, dinleneceği ve zaman geçireceği alanlarda etkinlik kapsamında kurgulanmaktadır. Yer aldığı AVM giriş alanına geçici süre ile yeni bir işlev kazandırarak, mekanın dinamik ve deneyime dayalı düzenlenmesiyle potansiyel bir kentsel iç mekanı ortaya koymaktadır. Yılbaşı kentsel iç mekanının yer almadığı zamanlarda genellikle ulaşım için kullanılan giriş alanı; gerçekleştirilen düzenleme ile işlevselliği ve kullanımıyla dinamik bir kent mekanına dönüşmektedir. Yılbaşı kentsel iç mekanının, AVM giriş alanında her yıl yeniden düzenlenmesi ile kentlilere deneyime dayalı geçici bir kentsel iç mekan sunulmaktadır.

Tablo 3.10: Yılbaşı Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

YILBAŞI			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ					
			Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kullanım
	Ara kavramlar	Açıklama						
	dinamik	AVM giriş alanına farklı işlev kazandırma						
	sürelili kullanım	1 ay boyunca						
	sosyal ulaşılabilirlik	tüm kentlilere açık kullanım						
	fiziksel ulaşılabilirlik	Büyükdere caddesi ve birincil kamusal alanlara yakınlık						
	bireysel deneyim	bireye yönelik eylemlere yer verilmesi						
	toplu deneyim	kişi sınırlaması olmadan gruplara yönelik mekan deneyimi						
	aidiyet	ortak kültüre ait değerlerin yansıtılması						
Çözümleme								

Kanyon AVM'de düzenlenen etkinlik mekanlarının, kentsel iç mekan çözümlmeleri Şekil 3.6'daki gibidir.

Şekil 3.6: Kanyon AVM, Kentsel İç Mekan Çözümlmeleri

Kanyon AVM'de etkinlik mekanları en çok -2. kat ortak alanında düzenlenmektedir. Ortak alanda bireyden topluma tüm kentlilerin kullanımını kapsayacak kentsel iç mekanlar, kamusalılık yönü ile öne çıkmaktadır. Ortak alanların kamusalılık bağlamında tümüyle erişilebilir olması, burada düzenlenen etkinlik mekanlarının kullanımını arttırmaktadır. Bu doğrultuda; Organik Kanyon, Yılbaşı Hediye Pazarı, Flora 2017, Sokak Lezzetleri, IGLO, Fujifilm Printlife ve Dark etkinlik mekanlarının kullanım yönü daha güçlüdür. Ortak alanda düzenlenen etkinlik mekanlarının, bulunduğu alana var olan işlevinin dışında yeni bir işlev kazandırması da kentsel iç mekan potansiyeline etki etmektedir. Kanyon AVM -2. kat ortak alanının, AVM girişi dolayısıyla kent mekanı ile ilişkili olması, iç-dış bağlamının kurulmasını olumlu yönde etkilemektedir. Çözümlmelerden de görüldüğü üzere; -2. kat ortak alanında düzenlenerek kullanımı artan yedi farklı etkinlik mekanının, tüm bu etkenler ile kentsel iç mekan potansiyeli daha güçlüdür.

Kanyon AVM'de Organik Kanyon mekanının, tüm mekânsal nitelikleri ile kentsel iç mekan potansiyeli öne çıkmaktadır. Organik Kanyon mekanı, geçici deneyim odaklı düzenlenerek, belirli aralıklarla tekrar deneyimlenme imkanına sahiptir. Aynı zamanda Organik Kanyon etkinliğinin, geleneksel pazar anlayışında oluşturulan tasarım kurgusu, kullanıcısının mekan ile aidiyetini güçlendirmektedir.

IGLO mekanının, ortak alanda konumlanmasına rağmen kapalı mekan formuyla kendi sınırları içerisinde bir düzende işlemesi, Kanyon AVM ile ilişkisini zedelemektedir. Bu nedenle IGLO mekanı, her ne kadar çoklu işlev yönüyle öne çıksa da kentsel iç mekan potansiyelini belirleyici nitelikte olan aidiyet bağlamından yoksundur. Kentsel iç mekan potansiyeli yüksek olan Sokak Lezzetleri mekanı ise; geleneksel değerlerin yansıtılmasıyla ilişkili olarak aidiyet bağlamı kurulabilmiştir. Kullanıcı etkinlik mekanını, bulunduğu yapıyla ve yer aldığı kent ile ne kadar ilişkilendirebilir ve oraya ait hissederse; kentsel iç mekan sistemini kuran, mekan-beden-nesne bağlamı da bir o kadar güçlenmektedir. Bu doğrultuda Sokak Lezzetleri etkinlik mekanı, yalnızca bir kere düzenlendiğinden bu bağlam kurulamamış, dolayısıyla bu durum kentsel iç mekan potansiyelini olumsuz yönde etkilemiştir. Organik Kanyon ve IGLO mekanı sürekli olarak yeniden düzenlenmesi ile kullanıcının mekana etkisi bir o kadar artmış, mekanlar da esnek planlama ve ihtiyaca yönelik çözüm üretimi yönüyle kentsel iç mekan potansiyeli artmıştır.

Kanyon AVM'de özel etkinlik mekanında düzenlenen tek etkinlik; Kanyon Lounge'tır. Etkinlik mekanı mevcut durumunda; oturma, dinlenme, çalışma gibi eylemlere yer verdiğinden, mekanda tanımlanacak geçici işlevler, mekana yeni bir işlev kazanımı olarak yansımaktadır. Ancak etkinlik mekanının otopark katında yer alması, mekana ulaşımı zorlaştırmaktadır. Bu durum kentsel iç mekan niteliklerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Tüm analizler doğrultusunda, Kanyon AVM'de mekan özellikleri bağlamında en yüksek kentsel iç mekan potansiyeline sahip olan mekanın, Organik Kanyon olduğu görülmektedir. Organik Kanyon mekanından sonra ise; yine ortak alanda düzenlenen IGLO ve Sokak Lezzetleri mekanları, kentsel iç mekan potansiyelleri ile öne çıkmaktadır.

3.3.3. Özdilek Park İstanbul Alışveriş Merkezi'nin Potansiyel Kentsel İç Mekanları

Kanyon AVM ile arasında otopark giriş çıkışlarının bulunduğu bir sokak ile ayrılan Özdilek Park İstanbul AVM; Büyükdere Caddesi'nde Özdilek Center içerisinde yer almaktadır. 2014 yılında açılan Özdilek Park İstanbul AVM, 5 kata yayılan mağazaları, 3.200 m²'lik ortak teras alanı ve 1.500 kişi oturma kapasiteli yeme-içme alanından oluşmaktadır. Metro ile ulaşan kişilerin -2. kattan giriş yaptığı alışveriş merkezinin, Büyükdere caddesi kotundan girişi zemin kattan sağlanmaktadır. -2. Kat orta alanı tüm katlardan görülebilir konumdadır ve tanıtım amaçlı belirli markaların geçici stantları ile oturma birimleri yer almaktadır. 2. katta ise büyük mağazaların

dışında ortak kullanıma açık yeşil teras alanı ve yanında kapalı bir oyun alanı bulunmaktadır (Taş, 2016, s. 22-24). Araştırma kapsamında incelenen Özdilek Park İstanbul AVM’de etkinliklerin düzenlendiği potansiyel kentsel iç mekanlara ilişkin mekan analizleri Şekil 3.7’de ki gibidir. Etkinlik mekanına erişim; Büyükdere Caddesi kotunda zemin kattan, Dede Korkut Sokak kotunda ise -2. kattan gerçekleşmektedir. Analizde; potansiyel kentsel iç mekan olan ve -2. katta yer alan etkinlik mekanına kent mekanından erişim şeması yer almaktadır. Etkinlik mekanlarının düzenlendiği -2. kata ilişkin; mağazalar, yeme-içme birimleri, yatay sirkülasyon, düşey sirkülasyon ve ortak alan bölgeleri üzerinden mekan kullanım analizi yapılmaktadır.

ÖZDİLEK PARK AVM

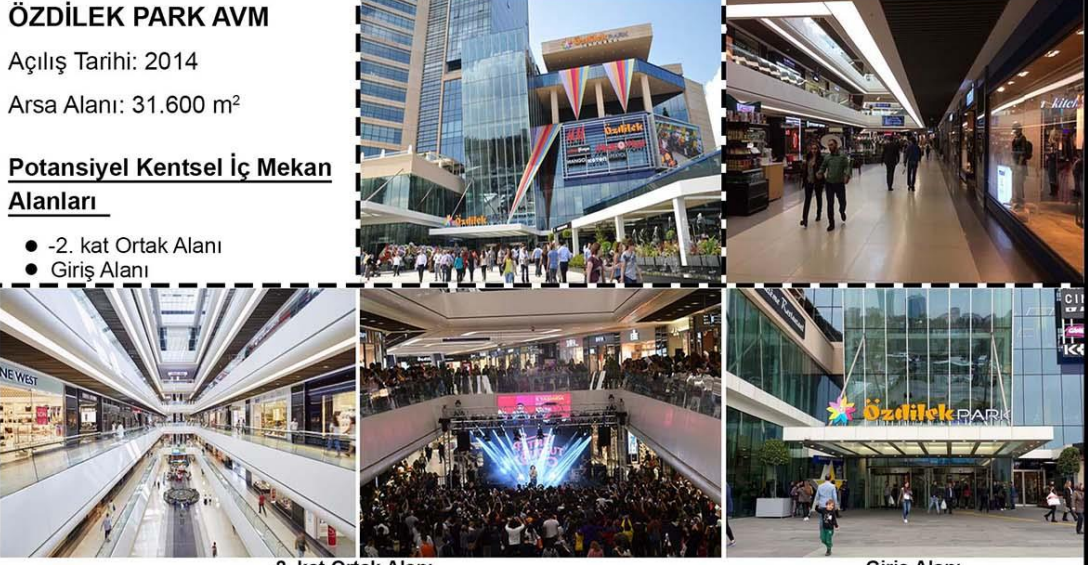
Açılış Tarihi: 2014

Arsa Alanı: 31.600 m²

Potansiyel Kentsel İç Mekan

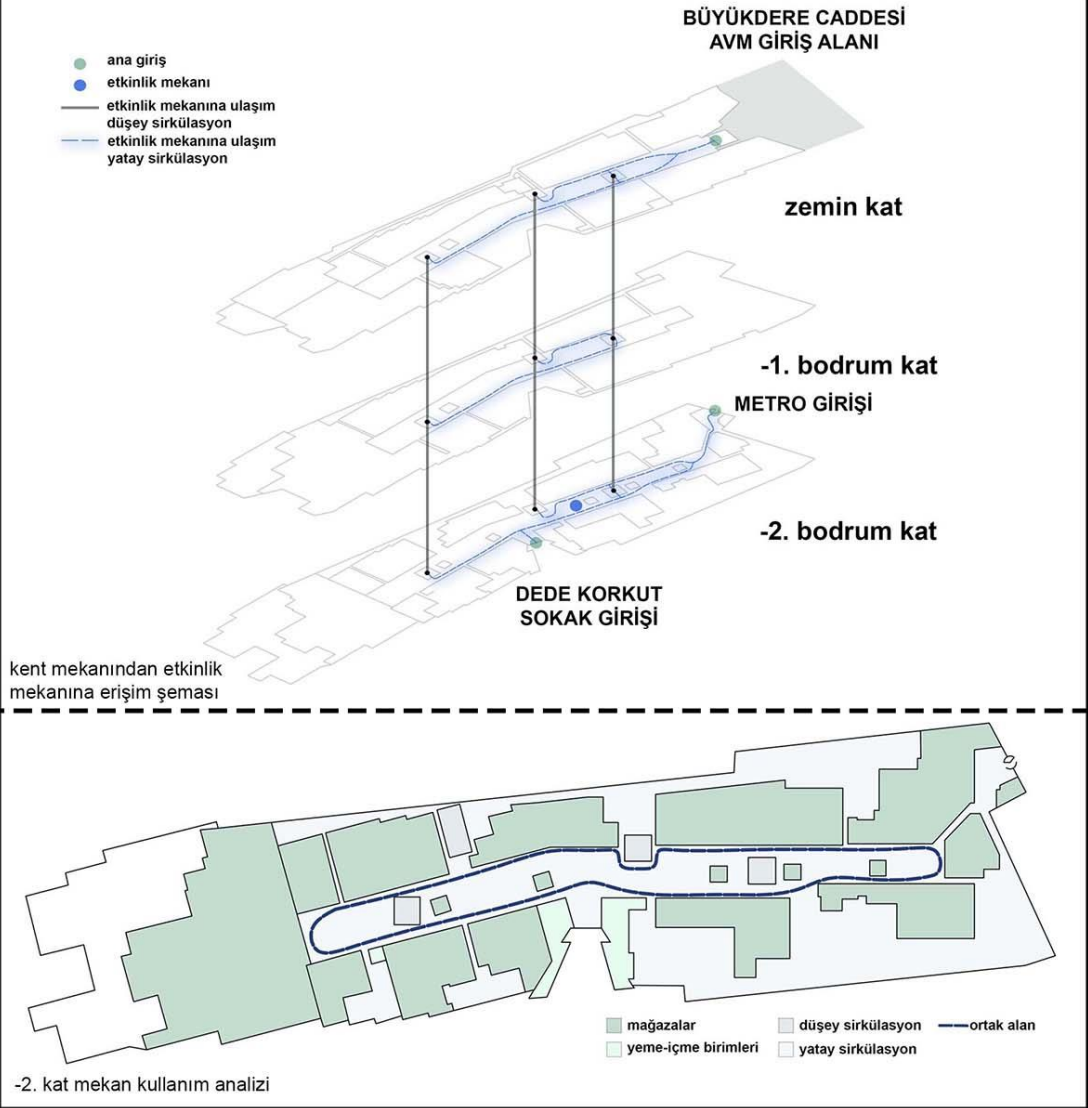
Alanları

- -2. kat Ortak Alanı
- Giriş Alanı

-2. kat Ortak Alanı

Giriş Alanı

Şekil 3.7: Özdilek Park İstanbul AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeleri

-2. kat ortak alan kullanımı; iki farklı şekilde gerçekleşmektedir. Etkinliklerin düzenlendiği günlerde mevcutta yer alan oturma elemanları kaldırılarak, etkinlik türüne göre tasarlanan mekanlar orta alanda konumlandırılmaktadır. Etkinliğin olmadığı zamanlarda ise; ulaşım, buluşma, karşılaşma ve dinlenme alanı olarak kullanılan AVM ortak alanı, kalıcı olarak yer alan kiosk mekanlarını barındırmaktadır. Aışveriş merkezinde -2. katta gerçekleştirilen etkinlikler tüm kullanıcıların katılım sağlayacağı şekilde düzenlenmektedir. Katlar arası geçiş koridorlarıyla ayrılan atrium boşluğunun geniş hacminden yararlanılarak etkinlikler için kurulan kentsel iç mekanlar, ziyaretçiler için deneyimsel mekanlara dönüşmektedir. Spor etkinlikleri, dans gösterileri, çocuklara özel interaktif atölyeler, çeşitli sergiler, söyleşiler düzenlenmektedir. Gerçekleşen etkinlikler için oturma, izleme gibi eylemlerin gerçekleştirilmesi adına çeşitli donatılar ile etkinlik süresince varlığını sürdürecekt geçici mekanlar oluşturulmaktadır. Aynı şekilde mekan; sahne, bölücü duvar ve sınırlayıcılar gibi çeşitli öğeler kullanılarak ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmektedir. Özdilek Park İstanbul AVM’de gerçekleşen tüm etkinlikler, metro ile de bağlantılı olan -2. kat orta alanında kurgulanmaktadır. Özdilek Park İstanbul AVM’de gerçekleştirilen etkinlikler Tablo 3.11’de ki gibi analiz edilmektedir. Etkinlik alanı; -2. kat ortak alanında etkinlikler için ayrılan alanda veya AVM giriş alanında olmak üzere iki farklı şekilde kategorize edilmiştir. Analizler araştırma yönteminde belirtildiği üzere 5 başlık altında yapılmaktadır.

Tablo 3.11: Özdilek Park AVM-Etkinlik Analizi

ÖZDİLEK PARK İSTANBUL AVM					
Adı	Etkinlik Görseli	Etkinlik Türü	Etkinlik Tarihi	Etkinlik Alanı	Etkinlik Tanımı
Özdilek'te Dans Zamanı		Eğlence Tabanlı Etkinlik ve Tanıtım Etkinliği	22 Temmuz 2018	-2. kat	Eğitmenler eşliğinde AVM ziyaretçileri için düzenlenen bir dans etkinliğidir. Sınırlı sayıda katılımcı ile birlikte belirlenen koreograflara göre dans gösterisi sergilenmiştir.
Sahne Sensin Çocuk Etkinliği		Eğlence Tabanlı Etkinlik	Ocak-Şubat 2018	-2. kat	Çocuklar için düzenlenen gösteri etkinliğidir. Katılımcılar ile birlikte çeşitli oyunlar oynanarak, ödülleri verilmiştir. Etkinlik, ortak alanı kullanan tüm AVM ziyaretçilerinin deneyimine açıktır.
Ramazan Bayramı Etkinlikleri		Eğlence Tabanlı Etkinlik	2017'den beri 2-3 gün boyunca	-2. kat	Geleneksel ramazan eğlencelerinin yansıtıldığı bir etkinliktir. Karagöz Hacivat, kukla gösterileri, masal dinletileri vb. bölümlerden oluşmaktadır. Ortak alanda düzenlenen herkesin deneyimine açık ortak bir etkinliktir.
Arı Maya Çocuklarla		Eğlence Tabanlı Etkinlik Tanıtım Etkinliği	1-2-3 Şubat 2019	-2. kat	Çocuklar için düzenlenen etkinlikte, çizgi film kahramanlarının yer aldığı gösteri ve oyunlardan oluşmaktadır. Sınırlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirilen etkinlik, tüm AVM ziyaretçileri tarafından izlenebilecek şekilde düzenlenmiştir.
Dino Lab Çocuk Etkinliği		Eğlence Tabanlı Etkinlik Tanıtım Etkinliği	18-27 Ocak 2019	-2. kat	Çocukların eğitimler eşliğinde çeşitli deneyler yaparak oyunlar oynadığı bir etkinliktir. Deney ve soru cevap bölümlerinden oluşmaktadır. Katılımın kontenjanla sınırlandırıldığı etkinlik, tüm AVM ziyaretçilerinin izleyeceği şekildedir.
Sinemanın Divaları		Eğlence Tabanlı Etkinlik	4-15 Mart 2019	-2. kat	Yeşilçam sineması sanatçılarının fotoğraflarının sergilendiği, o döneme ait pul ve plak koleksiyonunun da yer aldığı bir etkinliktir. Filmlerde kullanılan çeşitli objeler etkinlik kapsamında sergilenmektedir.
Mini Golf Turnuvası		Eğlence Tabanlı Etkinlik	1-5 Temmuz 6-7 Temmuz 2019	-2. kat	Çocukların ebeveynleriyle birlikte katılarak zaman geçirdiği ve diğer katılımcılarla birlikte yarıştığı bir etkinliktir. Deneyimlemek isteyen tüm ziyaretçilere açık şekilde düzenlenmiştir.
Özdilek 5. Yıl Kutlamaları		Eğlence Tabanlı Etkinlik	21-22 Eylül 2019	-2. kat	Çeşitli sanatçıların konser dinletilerinden oluşan ve AVM ziyaretçilerine hediyelerin verildiği kutlama etkinliğidir. Etkinliğe, -2. kat orta alanından ve orta alanı gören tüm katlardan katılım sağlanmıştır.
Yeni Yıl		Eğlence Tabanlı Etkinlik	2017'den beri her Aralık ayı	AVM Giriş Alanı	Özdilek Park İstanbul AVM girişine konumlanan fotoğraf çekilme platformu ile AVM'nin tanıtımı gerçekleştirilmektedir ve kentliler mekanı deneyimleyebilmektedir.

Etkinliklerin; kentsel iç mekan çözümlerlerinin yapılması adına önemli bir yaklaşım olan; öne çıkan mekan özellikleri ve bu özellikleri destekleyen ara kavramlar üzerinden kentsel iç mekan analizleri aşağıda ki gibidir.

Özdilek'te Dans Zamanı Mekanı; üç ayrı bölümden meydana getirilmiştir. İlk olarak eğitmenlerin yer aldığı, belirli sınırlar ile çevrelenmiş alanı kapsamaktadır. İkinci olarak, eğitmenlerin arkasında profesyonel dansçıların yer aldığı, step tahtalarından oluşan bölüm ve son olarak da dans koreografi deneyimlemek isteyen ziyaretçiler için ayrılan bölüm ile oluşturulmuştur. Mekan, tüm ziyaretçilerin dans gösterisini izleyeceği ve istediği zaman eşlik edeceği şekilde sınırlamalar olmadan düzenlenmiştir. Geçici deneyime açık bu etkinlik mekanı orta alana ikinci bir işlev kazandıran, ziyaretçilerin kullanımına açık potansiyel bir kentsel iç mekandır. Deneyimlenen kentsel iç mekanın, AVM ortak alanında bir gün boyunca yer alması AVM ve AVM kullanıcısı ile ilişkisini sınırlandırmıştır. Bu nedenle mekanın diğer etkinlik mekanlarına göre geçiciliği daha fazla olmasına rağmen yer ile bağlamı kurulamadığından kentsel iç mekan potansiyeli daha kısıtlıdır.

Tablo 3.12: Özdilek'te Dans Zamanı Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

ÖZDİLEK'TE DANS ZAMANI

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

düzenlendiği alana işlev kazandırma

sürelili kullanım

1 gün boyunca

sosyal ulaşılabilirlik

etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması

fiziksel ulaşılabilirlik

orta alanda ve sirkülasyona yakın

bireysel deneyim

bireye yönelik dans deneyimi

Geçici

Deneyime Dayalı

İşlev Kazanımı

Bağlama Özgü

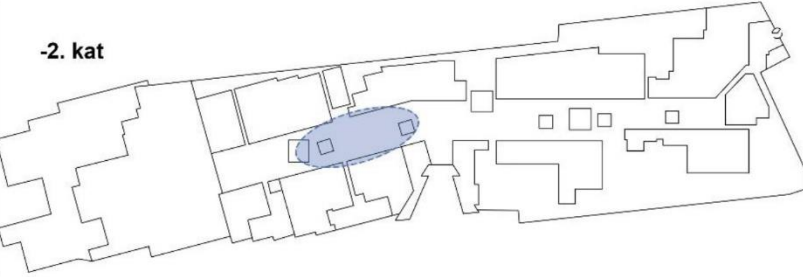
Ulaşılabilir

Bireysel & Toplu Kullanım

Çözümleme

Sahne Sensin Mekanı; oyuncuların ve sunucunun yer aldığı bir sahne bölümü ve izleyicilerin yer aldığı bir izleme bölümü ile oluşturulmuştur. Gösteri boyunca ses, ışık vb. düzenleri kontrol eden teknisyen bölümü ise sahneyi görecektir. Sahnenin yanında konumlandırılmıştır. Düzenlenen etkinlik; katılımcıların gösteride yer alması ile karşılıklı etkileşimi gerçekleştirip, katılımcılar arasında sosyal bağı güçlendirerek, orta alan kullanımına kısa süreliğine yeni bir işlev katmıştır. Tüm bunların sonucunda etkinlik mekanı kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı görülmektedir. Kentsel iç mekanın; düzenlendiği orta alanda belirli aralıklarla, beş gün boyunca yer alması ile var olduğu süre boyunca deneyimlenmiştir. Bu bağlamda mekanın sürekliliği, kentsel iç mekan potansiyelini de etkilemiştir.

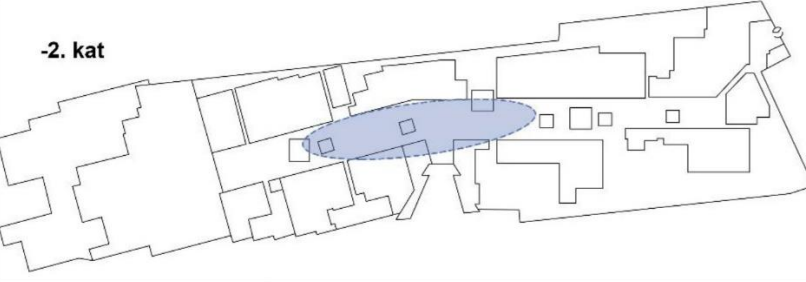
Tablo 3.13: Sahne Sensin Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

SAHNE SENSİN			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ				
			Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir
			Bireysel & Toplu Kullanım				
	Ara kavramlar	Açıklama					
	dinamik	düzenlendiği alana işlev kazandırma					
	sürelili kullanım	her yıl yarıyıl tatili boyunca, belirli günlerde					
	sosyal ulaşılabilirlik	etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması					
	fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın					
	bireysel deneyim	bireysel olarak tiyatro gösterisine katılım imkanı					
	ihtiyaca yönelik çözümler	çocuk izleyicilere oturma birimlerinin farklı düzenlenmesi					
Çözümleme							

Ramazan Bayramı Etkinlik Mekanı; belirli sınırlayıcılarla çevrili sahne alanı ve çocuk izleyicilerin oturarak diğer izleyicilerin ise ayakta katılım gerçekleştirdiği düzende oluşturulmaktadır. Tüm AVM ziyaretçilerinin katılımına açık olan ve sahne gösterileri diğer katlardan da izlenebilen etkinlik mekanı, gerekli ses ve ışık sistemi ile

düzenlenmektedir. Geleneksel değerlerin geleneksel gösterilerle yansıtıldığı etkinlik, toplumu ortak payda da bir araya getirmektedir. Düzenlenen etkinlik mekanı; 2017'den beri her yıl yer aldığı 2-3 gün boyunca, orta alana işlev kazandıran ve geçici deneyime imkan veren potansiyel bir kentsel iç mekanı yansıtmaktadır. Kentsel iç mekanın bayram kutlaması gibi ortak kültürel ve toplumsal değerleri gözeterek meydana getirilmesi, kullanıcısı ile olan ilişkisini güçlendirerek aidiyet kazandırmaktadır. Bu sayede mekanın; kentli bağlamı kurularak, kentsel iç mekan potansiyeli artmaktadır.

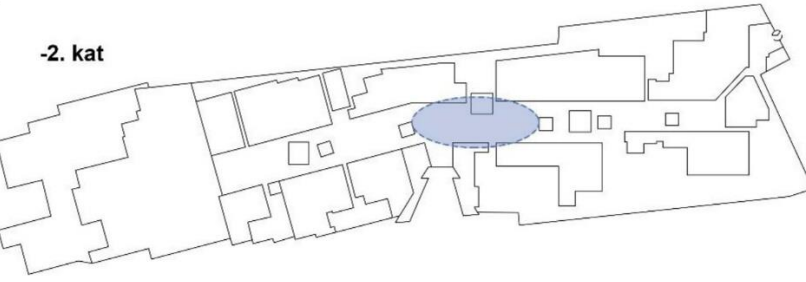
Tablo 3.14: Ramazan Bayramı Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

RAMAZAN BAYRAMI			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ				
			Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir
			Bireysel & Toplu Kullanım				
	Ara kavramlar	Açıklama					
	dinamik	düzenlendiği alana işlev kazandırma					
	sürekli kullanım	her yıl 2-3 gün boyunca belirlenen saat aralığında					
	sosyal ulaşılabilirlik	etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması					
	fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın					
	bireysel deneyim	izleyici olarak gösteride yer almak					
	toplu deneyim	herhangi bir kişi sınırlamasının olmadığı izleyici deneyimi					
	aidiyet	ortak kültüre ait değerlerin yaşatılmaya çalışılması					
	ihtiyaca yönelik çözümler	değişime imkan tanıyan yerleşim düzeni					
Çözümleme							

Arı Maya Çocuklarla Etkinlik Mekanı; orta alandan belirli sınırlayıcı elemanlar ile ayrılarak sunucuların ve çocukların yer aldığı iki ayrı bölümden oluşturulmuştur. Çocukların minderler üzerinde; kimi zaman oturarak kimi zaman ise ayakta eşlik ettikleri etkinliğe, katılımda belirli bir kontenjanın olması ile diğer

ziyaretçiler, sınırlı alanın çevresinden etkinliğe katılım gerçekleştirmiştir. Etkinlik mekanı 3 gün boyunca yer aldığı orta alanda, geçici donatılar ile düzenlenerek geçici kullanıma imkan sağlamıştır. Geçici olarak toplu bir deneyime imkan sağlayan etkinlik mekanı, kentsel iç mekan potansiyeli taşımaktadır. Kentsel iç mekan deneyiminin belirli kişi sayısına göre kısıtlanması, mekanın kamusal yönünü etkilemektedir. Bu bağlamda etkinlik her ne kadar tüm AVM kullanıcılarına açık şekilde düzenlense de belirli kısıtlamaların yer alması kentsel iç mekan potansiyelini sınırlandırmıştır.

Tablo 3.15: Arı Maya Çocuklarla Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

ARI MAYA ÇOCUKLARLA			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ				
			Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir
	Ara kavramlar		Bireysel & Toplu Kullanım				
	Açıklama						
	dinamik	düzenlendiği alana işlev kazandırma					
	sürelili kullanım	3 gün boyunca belirlenen saat aralığında					
	sosyal ulaşılabilirlik	etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması					
	fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın					
	bireysel deneyim	yarışma ve dans gösterilerine izleyicilerin katılımı					
	toplu deneyim	herhangi bir kişi sınırlamasının olmadığı izleyici deneyimi					
Çözümleme							

Dino Lab Mekanı; çocuklara eğitim amacıyla kurgulanan eğitmen ve katılımcılara ayrılan oturma ve çalışma düzeni ile oluşturulmuştur. Tasarım konseptinde yer alan taş kaya vb. malzemelerin benzerleri, mekanı belirlemek adına sınırlayıcı eleman olarak kullanılmıştır. Etkinlik mekanında yer alan giriş bölümünde, katılım için kayıt yaptırarak mekan deneyimlenmiştir. Diğer AVM ziyaretçileri ise yapılan etkinliği orta alanı gören tüm katlardan izleyebilmiştir. 1 hafta boyunca yer aldığı orta alana işlev katarak, geçici deneyime imkan sağlayan etkinlik mekanı

potansiyel bir kentsel iç mekandır. Oluşturulan kentsel iç mekanın; on gün boyunca orta alanda yer alması ve kullanımında belirli sınırlamaların olması, kentsel iç mekan potansiyelini kısıtlamıştır. Bu nedenle mekanın kamusalılığı göreceli bir hal almıştır.

Tablo 3.16: Dino Lab Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

DINO LAB

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

düzenlendiği alana işlev kazandırma

sürekli kullanım

9 gün boyunca belirlenen saat aralığında

sosyal ulaşılabilirlik

etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması

fiziksel ulaşılabilirlik

orta alanda ve sirkülasyona yakın

bireysel deneyim

kayıt yaptırarak etkinliğe bireysel olarak dahil olma

esnek planlama

kullanıcıların mekan düzenlemesinde etken olması

Geçici

Deneyime Dayalı

İşlev Kazanımı

Bağlama Özgü

Ulaşılabilir

Bireysel & Toplu Kullanım

Çözümleme

Sinemanın Divaları Mekanı; 3 koridorla birbirinden ayrılan sergileme alanını olarak düzenlenmiştir. Pul ve plakların bulunduğu üzeri cam ile kaplı kilitli bir sergileme ünitesi ve fotoğrafların yer aldığı şövaleler yerleştirilmiştir. 1 hafta boyunca orta alanda yer alan etkinlik mekanı, tüm ziyaretçilerin deneyimine açık şekilde kullanılmıştır. Tüm bu özellikleri ve bireyleri bir araya getirerek toplumsal paylaşımına imkan sağlaması ile kentsel iç mekan potansiyeli taşımaktadır. Mekan geçicilik odağında kurgulansa da donatı yapısının değişikliğe imkan tanıması, kullanıcının mekan ile kurduğu deneyime dayalı ilişkiyi kısıtlamıştır. Bu durum kentsel iç mekan potansiyelini de olumsuz yönde etkilemiştir.

Tablo 3.17: Sinemanın Divaları Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

SİNEMANIN DİVALARI

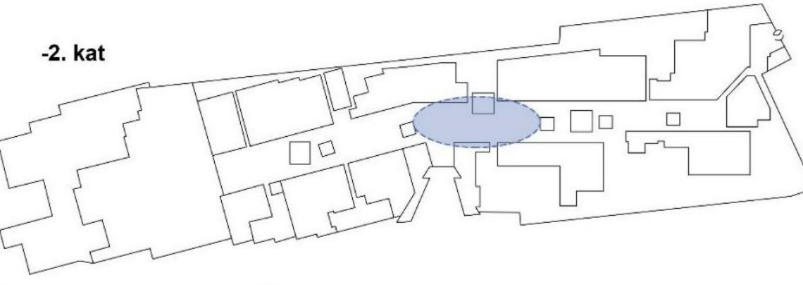
KENTSEL İÇ
MEKAN
ÖZELLİKLERİ

Ara kavramlar	Açıklama
dinamik	düzenlendiği alana işlev kazandırma
sürelili kullanım	10 gün boyunca 10:00-22:00 arası
sosyal ulaşılabilirlik	etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması
fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın
bireysel deneyim	bireye yönelik sergi deneyimi
aidiyet	ortak kültüre ait değerlerin ortaya koyulması

Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kullanım

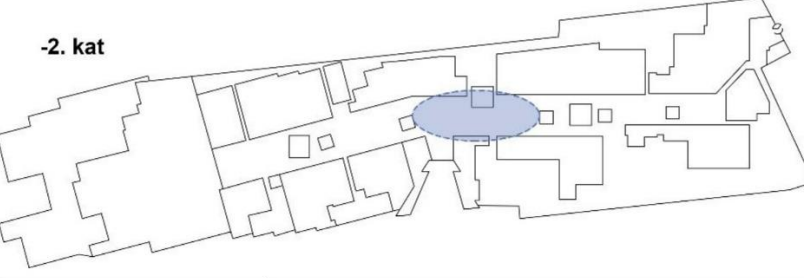
Mini Golf Turnuvası Mekanı; çocuklar için düzenlenen mini golf sahası olarak oluşturulmuştur. Kurulan düzenekte yarışmacılar, hakem eşliğinde parkuru tamamlamaya çalışmıştır. Katılımcıların oluşturdukları gruplar ile düzenlenen turnuvalar, toplamda 10 gün boyunca orta alanda yer almıştır. Toplumsal paylaşımı güçlendiren ve orta alanın kullanımını arttıran etkinlik mekanı, geçici deneyime imkan veren potansiyel bir kentsel iç mekanı karşılamaktadır. Etkinlik mekanı, geçici deneyim odağında düzenlenmiş olsa da mekanın oluşacak ihtiyaçlara hızlı cevap verecek esnek donatı düzenine sahip olmaması, kentsel iç mekan potansiyelini de kısıtlamıştır.

Tablo 3.18: Mini Golf Turnuvası Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

MINİ GOLF TURNUVASI			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ				
			Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir
	Ara kavramlar	Açıklama	Bireysel & Toplu Kullanım				
	dinamik	düzenlendiği alana işlev kazandırma					
	sürekli kullanım	7 gün boyunca, belirlenen gün ve saat aralığında					
	sosyal ulaşılabilirlik	etkinlik mekanı tüm AVM ziyaretçilerine açık					
	fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın					
	bireysel deneyim	bireye yönelik golf deneyimi					
	toplu deneyim	gruplara yönelik düzenlenen golf turnuvası					
Çözümleme							

Özdilek 5. Yıl Kutlamaları Mekanı; ses, ışık ve projeksiyon sistemi ile kurgulanan sahne ve izleyici bölümünden meydana getirilmiştir. Mekan, katılımcıların etkinlik katından ve galeri boşluğunun etkinlik alanına bakan dolaşım alanından izleyebileceği şekilde düzenlenmiştir. Konser dinletisi, söyleşiler ve çekiliş gibi farklı etkinliklerin yer aldığı mekan, 2 gün boyunca etkinlik türüne göre farklı donatılar ile sürekli olarak yeniden düzenlenmiştir. Dinamik bir şekilde geçici olarak yer alan etkinlik mekanının; AVM'ye kattığı ikinci bir işlev ile birlikte, kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı tespit edilmiştir. Ancak mekan düzeninin sabit donatılardan oluşturulmuş olması ve ihtiyaçlara cevap verebilecek esneklikte olmaması, kentsel iç mekan potansiyelini olumsuz yönde etkilemiştir.

Tablo 3.19: Özdilek 5. Yıl Kutlamaları Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

ÖZDİLEK 5. YIL KUTLAMALARI			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ				
			Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir
			Bireysel & Toplu Kullanım				
	Ara kavramlar	Açıklama					
	dinamik	düzenlendiği alana işlev kazandırma					
	sürekli kullanım	2 gün boyunca belirlenen saat aralığında					
	sosyal ulaşılabilirlik	etkinlik mekanı tüm AVM ziyaretçilerine açık					
	fiziksel ulaşılabilirlik	orta alanda ve sirkülasyona yakın					
	toplu deneyim	bireysel ve gruplara yönelik katılım					
	Çözümleme						

Yeni Yıl Mekanı; AVM girişinde dış mekan ve iç mekanın kesişimin de tüm kentlilerin kullanıma açık şekilde düzenlenmektedir. Her sene farklı tasarım konseptlerinde ortaya koyulan etkinlik mekanı, kolay kurulup sökülecek malzemeler ile oluşturulmaktadır. AVM yönetimi tarafından idaresi gerçekleştirilerek, ikincil kamusal mekan niteliğinde olan ve geçici deneyime imkan sağlayan mekan, potansiyel bir kentsel iç mekandır. Yeni Yıl kentsel iç mekanı, eklemlendiği kent mekanına yeni bir işlev kazandırması ile alanı dinamik bir hale getirmektedir. Etkinlik mekanının her yıl yeniden düzenlenmesi ile kentli hafızasında da yer etmesi, kentsel iç mekan potansiyelini sürekli kılmaktadır.

Tablo 3.20: Yeni Yıl Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

zemin kat

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

düzenlendiği kamusal alana işlev kazandırma

sürelili kullanım

her yıl 1 ay boyunca, tüm gün

sosyal ulaşılabilirlik

etkinliğin tüm kentlilere açık olması

fiziksel ulaşılabilirlik

AVM girişinde ana caddeye yakın olarak konumlanması

bireysel deneyim

bireye yönelik eylemlere yer verilmesi

toplulu deneyim

kişi sınırlaması olmadan gruplara yönelik mekan deneyimi

aidiyet

ortak kültüre ait değerlerin yansıtılması

Geçici

Deneyime Dayalı

İşlev Kazanımı

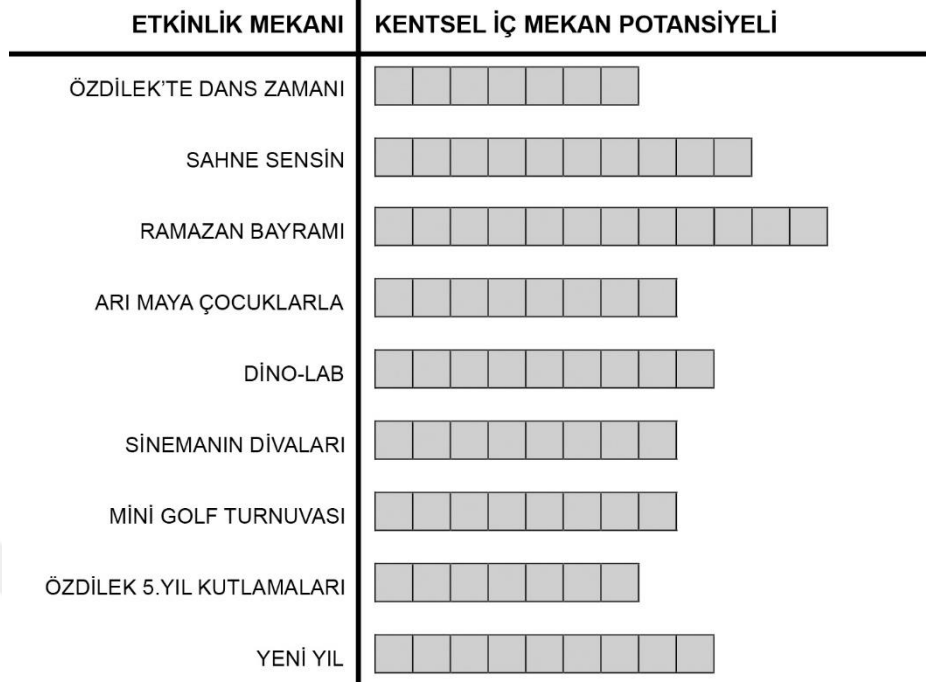
Bağlama Özgü

Ulaşılabilir

Bireysel & Toplu Kullanım

Çözümleme

Özdilek Park İstanbul AVM’de düzenlenen etkinlik mekanlarının, kentsel iç mekan çözümlemeleri aşağıda yer alan Şekil 3.8’deki gibi olmaktadır.

Şekil 3.8: Özdilek Park İstanbul AVM, Kentsel İç Mekan Çözümlemeleri

Çözümlemelerden takip edileceği üzere, Özdilek Park İstanbul AVM’de düzenlenen etkinlik mekanlarının kentsel iç mekan potansiyelleri birbirine yakın değerlere sahiptir. Yalnızca Yeni Yıl dışında tüm etkinlikler, -2. kat ortak alanında gerçekleştirilmektedir. Düzenlenen mekanlarının tümü, farklı zaman aralığında AVM’de yer etmektedir. Etkinlik mekanları, birkaç gün veya birkaç ay arasında değişen sürelerde geçici olarak düzenlenmiştir. Bu geçicilik; etkinlik süresi ve tekrar edip etmediği ile ilişkilendirilerek mekanın dinamizmi ile bağdaşmaktadır. Belirli aralıklarla tekrar eden Ramazan Bayramı ve Yeni Yıl mekanlarının bağlamı ile kurduğu ilişki, yalnızca bir kere AVM mekanında düzenlenen etkinliklere göre daha güçlüdür. Dolayısıyla mekanın esnek planlanması ve ihtiyaca yönelik çözümlerin üretilmesi daha kolaydır. Bu bağlamda 2017’den beri her yıl tekrar eden Ramazan Bayramı etkinlik mekanının sahip olduğu mekânsal nitelikler ile kentsel iç mekan potansiyeli öne çıkmaktadır. Ramazan Bayramı mekanının, toplu deneyim imkanı ve ortak kültürel değerlerin yansıtılmasıyla ilişkili olarak, aidiyet bağlamı da kentsel iç mekan potansiyeline olumlu yönde etki etmiştir.

Özdilek Park İstanbul AVM’de kentsel iç mekan potansiyeli yüksek olan bir diğer düzenleme; 2 ay boyunca belirli aralıklarla konumlandırılan Sahne Sensin mekanıdır. Sahne Sensin mekanında, ihtiyaca yönelik çözümlere imkan tanınması ile

kullanıcı tasarıma dahil olmaktadır. Donatı düzeni, belirli bölümlerden oluşturulmuş olsa da esnek yerleşim planı, kullanıcılara mekanı düzenleme imkanı vermiştir. Tüm bu etkenler, Sahne Sensin mekanının, kentsel iç mekan potansiyelini arttırmıştır. Kentsel iç mekan potansiyeli ile öne çıkan Dino Lab mekanının; deneyim odaklı tasarımı ve esnek planlama imkanı ile kentsel iç mekan nitelikleri yükselmiştir. Özdilek Park İstanbul AVM giriş alanında düzenlenen, Yeni Yıl mekanı ise aidiyet özelliği ile öne çıkmaktadır. Etkinlik mekanının, her yıl yeniden düzenlenmesine bağlı olarak kentli ile kurulan aidiyet ilişkisi süreklilik göstermektedir. Bu nedenle kentsel iç mekan potansiyeli yüksektir.

Tüm analizler doğrultusunda Özdilek Park İstanbul AVM'de sahip olduğu özellikler ile kentsel iç mekan potansiyeli yüksek olan, Ramazan Bayramı etkinlik mekanı öne çıkmaktadır. Ortak alanda düzenlenen, Sahne Sensin ve Dino Lab etkinlik mekanı ile AVM giriş alanında düzenlenen Yeni Yıl mekanı ise; Ramazan Bayramı etkinlik mekanından sonra, kentsel iç mekan potansiyeli en yüksek olan düzenlemelerdir.

3.3.4. Metrocity Alışveriş Merkezi'nin Potansiyel Kentsel İç Mekanları

Metrocity 2003 yılında hizmet vermeye başlayan, 24 katlı ofis binası ve toplam 205 daireden oluşan iki adet rezidansı ile bütünleşen kompleks bir yapıdır. Tasarımını Tekeli-Sisa Mimarlığın yaptığı yapıya; Büyükdere Caddesi'nin arkaya doğru eğimli olan arazisinin koşulları göz önünde bulundurularak giriş, iki farklı kottan sağlanmaktadır (Karabey, 2003). Birincisi; Büyükdere caddesi tarafından olan ana giriş, diğeri ise G44 sokaktan gerçekleştirilen giriştir. Büyükdere caddesinden sağlanan ana giriş ile AVM'nin en üst katına erişilmektedir. Araştırma kapsamında incelenen Metrocity AVM'de etkinliklerin düzenlendiği potansiyel kentsel iç mekanlarına ilişkin mekan analizleri Şekil 3.9'da ki gibidir. Etkinlik mekanlarına erişim; sıkça kullanılan Büyükdere caddesi ana girişi ve -2. kat girişi ile iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir. -2. katta, -1. katta ve zemin kat sirkülasyon alanında düzenlenen etkinlik mekanlarının bulunduğu katlara ilişkin mekan kullanım analizleri de ilgili şekilde yer almaktadır.

METROCİTY AVM

Açılış Tarihi: 2003

Arsa Alanı: 24.300 m²

Potansiyel Kentsel İç Mekan

Alanları

- -2. kat Ortak Alanı
- -1. kat Özel Etkinlik Mekanı
- Zemin kat Sirkülasyon Alanı
- Giriş Alanı

-2. kat Ortak Alanı

-1. kat Özel Etkinlik Mekanı

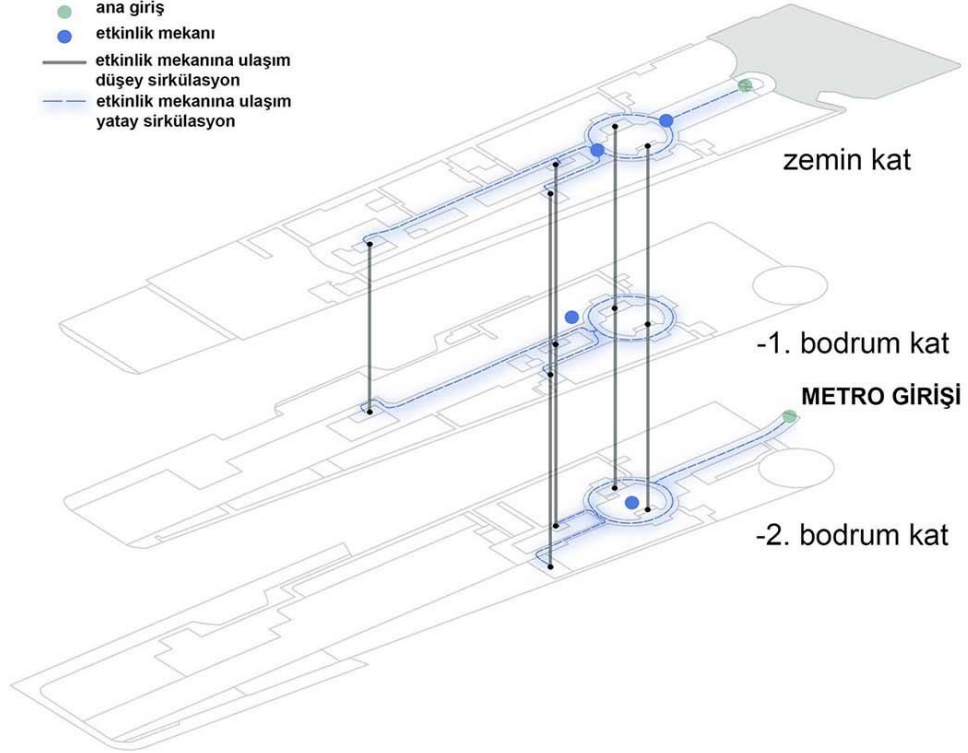
Zemin Kat Sirkülasyon Alanı

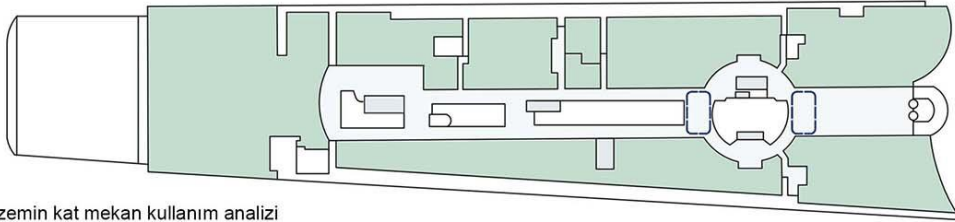
Giriş Alanı

BÜYÜKDERE CADDESİ AVM GİRİŞ ALANI

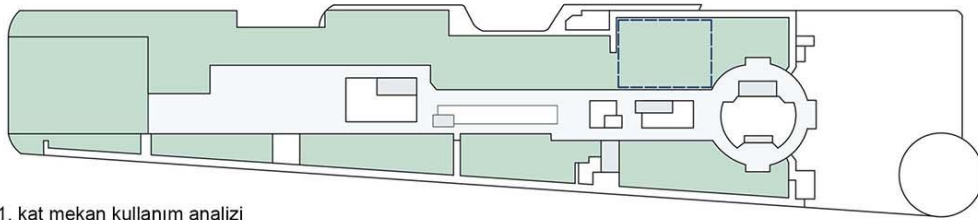
- ana giriş
- etkinlik mekanı
- etkinlik mekanına ulaşım
- düşey sirkülasyon
- etkinlik mekanına ulaşım
- yatay sirkülasyon

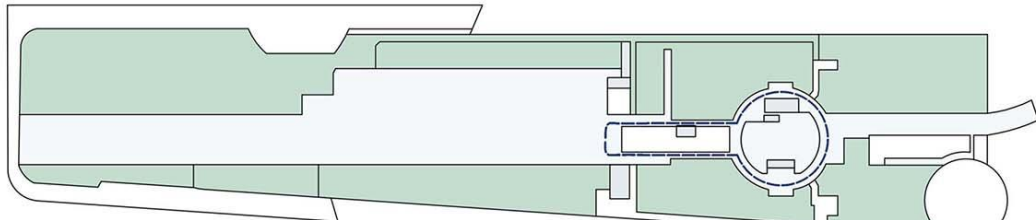
kent mekanından etkinlik mekanına erişim şeması

-zemin kat mekan kullanım analizi

-1. kat mekan kullanım analizi

-2. kat mekan kullanım analizi

- mağazalar
- düşey sirkülasyon
- yatay sirkülasyon
- ortak alan

Şekil 3.9: Metrocity AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeleri

Etkinlikler genellikle ortak alanın büyük olduğu ve her kattan görülen, -2. kat orta alanında gerçekleştirilmektedir. Çoğunlukla büyük mağazaların yer aldığı kat, atrium boşluğundan faydalanarak etkinliklerin gerçekleşeceği çeşitli kentsel iç mekanlara olanak sağlamaktadır. Etkinliklerin düzenlendiği, -2. kat ortak alanı; her kattan görülebilecek galeri açıklığında bulunmaktadır. -2. katta gerçekleştirilen etkinlikler, AVM ziyaretçilerinin erişim sağlayabileceği görünürlüğe sahiptir. Herhangi bir etkinliğin yapılmadığı zamanlarda, -2. kat orta alanı yatay sirkülasyonun sağlandığı, genel bir dolaşım alanı olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda -2. katta, sabit bir çocuk oyun alanı bulunmaktadır. -2. katta gerçekleştirilen etkinlikler, AVM ziyaretçilerinin tümünün katılımına açık şekilde düzenlenmektedir. Bunun dışında belirli sınırlamalara ve sabit mekan donatılarına ihtiyaç duyulan etkinlikler ise, -1. katta özel olarak ayrılan etkinlik mekanında oluşturulmaktadır. -1. katta düzenlenen etkinliklere erişim; AVM yönetiminin farklı iletişim kanallarından, mekan konumu hakkında yaptığı duyurular sayesinde gerçekleşmektedir. -1. katta gerçekleştirilen etkinlikler, etkinlik türüne göre farklı donatılar ve sınırlayıcı öğeler ile oluşturulmaktadır. -1. katta etkinlikler için özel olarak ayrılan mekanda, etkinliğin gerçekleşmediği zamanlarda herhangi bir işleve yer verilmemektedir. Daha az katılımcı ile gerçekleştirilmek istenen etkinlikler ise; ara katlarda mağazalar arası bağlantı yollarını galeri boşluğu üzerinde birbirine bağlayan köprülerde, yine görülebilir şekilde düzenlenmektedir. Ara katlarda etkinliğin türüne göre planlanan etkinlik mekanları; genellikle tüm AVM ziyaretçilerinin durakladıkları, izledikleri veya katılım sağlayabilecekleri şekilde konumlandırılmaktadır. Oluşturulan mekanlar, diğer etkinliklere göre daha kısa süreli olan etkinlikler içindir. Bu nedenle geçiş-bağlantı köprülerinde, genellikle katılımcıların oturarak katılım sağladığı ve birkaç konuşmacı ile gerçekleşen söyleşi vb. türde etkinliklere yer verilmektedir.

Metrocity AVM'de gerçekleşen etkinlikler de; etkinliğin gerçekleştiği alan, etkinlik türü, etkinlik süresi vb. özellikleri ile farklılık göstermektedir. Tablo 3.21'de, Metrocity AVM'de gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin analizler yer almaktadır. Etkinlik alanları dört farklı şekilde belirtilmektedir. Bunlar; -2. kat orta alanı, -1. kat özel etkinlik mekanı, sirkülasyon bağlantı köprüleri ve AVM giriş alanıdır. Analizler araştırma yönteminde belirtildiği üzere 5 başlık altında yapılmaktadır.

Tablo 3.21: Metrocity AVM-Etkinlik Analizi

METROCİTY AVM					
Adı	Etkinlik Görseli	Etkinlik Türü	Etkinlik Tarihi	Etkinlik Alanı	Etkinlik Tanımı
Ramazan Gösterileri		Eğlence Tabanlı Etkinlik	2003'ten beri her Ramazan ayı	Orta Etkinlik Alanı -2. kat	Çeşitli müzik dinletileri, söyleşilerden oluşan etkinliktir. 1 ay boyunca farklı günlerde tüm AVM ziyaretçilerine açık bir şekilde gerçekleştirilmektedir.
Yoga ile Sağlık Haftası		Eğlence Tabanlı Etkinlik ve Eğitsel Etkinlik	Haziran Temmuz 2018	-1. kat	Eğitmen eşliğinde, yoga seanslarının düzenlendiği etkinliktir. Etkinlikten önce, ilgili kişilere katılımların bildirilmesi ile sınırlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.
Metrocity Yaz Okulu		Eğlence Tabanlı Etkinlik ve Eğitsel Etkinlik	Temmuz Ağustos 2018	-1. kat	Haftaiçi ve haftasonu belirlenen günlerde çocuklar için düzenlenen etkinliktir. Resim-heykel sanatları, eğitici atölyeler ve yaratıcı tasarım atölyelerinden oluşmaktadır. Görsel sanatlar üzerine uygulamalar gerçekleştirilmiştir.
Sanat ve Tasarım Atölyeleri		Eğlence Tabanlı Etkinlik	1-31 Ekim 2018 Cumartesi Pazar Perşembe	-1. kat	Yetişkinler için düzenlenen ve el becerilerine dayalı çeşitli uygulamaların gerçekleştirildiği atölyeleri kapsamaktadır. Eğitmen eşliğinde farklı tasarım konularının işlendiği etkinlik, sınırlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.
Söyleşi		Eğitsel Etkinlik	13 Ekim 2018	Sirkülasyon Bağlantı Köprüleri	Anne-bebek konuları hakkında çeşitli bilgilendirmelerin yapıldığı etkinliktir. Uzman ve katılımcıların karşılıklı soru ve cevaplarına yer verilen etkinlik, tüm AVM ziyaretçilerine açık bir şekilde gerçekleştirilmiştir.
Sweat Box		Eğlence Tabanlı Etkinlik	16 Eylül 16 Ekim 2018	AVM Giriş Alanı	Katılımcılarla beraber farklı egzersizlerin yapıldığı ve çeşitli yiyecek-içecek tadımlarına yer verilen etkinliktir. Tüm kentlilerin katılımına açık şekilde düzenlenmiştir.

Metrocity AVM'de düzenlenen etkinliklerin, mekan özellikleri ve bu bağlamda kentsel iç mekan analizleri aşağıdaki gibidir.

Ramazan Gösterileri Mekanı; kurulan sahne platformu ve izleyiciler için yerleştirilmiş oturma düzeninden oluşmaktadır. Düzenlenen oturma birimleri gün içerisinde etkinliğin gerçekleşmediği saat aralıklarında sahne kenarında depolanarak, orta alanının kullanımı rahatlatılmaktadır. Etkinlik süresince orta alanın bu dinamik mekan kurgusu düzenlenen etkinlikle birlikte, mekanın var olan işlevine yeni bir işlev kazandırmaktadır. Tüm mekan düzenlemeleri ve yeni işlevler doğrultusunda etkinlik mekanı, geçici deneyime imkan sağlayan potansiyel bir kentsel iç mekanı karşılamaktadır. Düzenlenen kentsel iç mekanının, geleneksel toplum kültüründe yer eden her Ramazan ayında tekrar ortaya koyulması ile mekan süreklilik

göstermektedir. Bu süreklilik beraberinde kullanıcının mekan ile olan ilişkisini arttırarak, kentsel iç mekan potansiyelini olumlu yönde etkilemektedir.

Tablo 3.22: Ramazan Gösterileri Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

RAMAZAN GÖSTERİLERİ

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

-2. kat

Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kul.

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

düzenlendiği alana işlev kazandırma

sürelili kullanım

her yıl 1 ay boyunca belirlenen saat aralığında

sosyal ulaşılabilirlik

etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması

fiziksel ulaşılabilirlik

orta alanda ve sirkülasyona yakın

bireysel deneyim

bireye yönelik eylemlere yer verilmesi

toplu deneyim

grup olarak etkinliğe katılabilme imkanı

aidiyet

ortak kültüre ait değerlerin yansıtılması

Çözümleme

Yogayla Sağlık Haftası Mekanı; özel olarak ayrılan alanda yer almıştır. Mekanın sınırlarını belirleyen cam bölmelerin üzeri perde ile çevrilerek, katılımcıların dikkatinin dağılmaması adına diğer mekanlar ile görsel ilişkisi kesilmiştir. Yoga seanslarına katılan AVM ziyaretçileri dışında kalan bireyler tarafından izlenemeyen etkinlik, orta alanda düzenlenen etkinliklere göre belirli sınırlamaları olan bir mekanda gerçekleştirilmiştir. Etkinlik mekanı, tüm AVM kullanıcılarına açık olmasına rağmen; katılımcı kontenjanında belirlenen kişi sayısına göre deneyimlenebilmiştir. Bunun yanı sıra mağazaların yer aldığı katta düzenlenen etkinlik mekanının bulunduğu alana, ikincil bir işlev kazandırması ve AVM ziyaretçilerini bir araya getirerek deneyime dayalı bir mekan tanınması ile kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı tespit edilmiştir. Düzenlenen kentsel iç mekanın; katılımcı sayısı, etkinlik süresi gibi belirli kısıtlamalarının olması deneyim imkanını da etkilemiştir. Bu nedenle yer aldığı

mekana işlev kazanımı da belirtilen süreler içerisinde gerçekleştiğinden, kentsel iç mekan potansiyeli değişkenlik göstermiştir.

Tablo 3.23: Yogayla Sağlık Haftası Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

YOGAYLA SAĞLIK HAFTASI

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

-1. kat

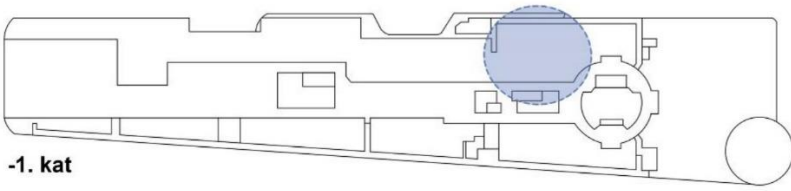
Ara kavramlar	Açıklama
sürelili kullanım	2 ay boyunca belirlenen gün ve saatlerde
bireysel deneyim	kayıt yaptırarak etkinliğe bireysel olarak dahil olma
toplu deneyim	gruplara yönelik yoga seansları
ihtiyaca yönelik çözümler	donatı düzeninin kullanıcılarla birlikte şekillenmesi

Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kul.

Çözümleme

Metrocity Yaz Okulu Mekanı; -1.kat özel etkinlik alanında düzenlendiği süre boyunca gerçekleşen atölye türüne göre farklı şekillerde tasarlanmıştır. Genellikle eğitici atölyelerin gerçekleştiği mekan, katılımcıların çalışabilecekleri masa ve oturma birimlerinden meydana getirilmiştir. Yerleştirilen donatılar ile çocuk katılımcıların kullanımına da imkan tanınmıştır. Etkinlik süresince ortaya koyulan işler, mekanın duvarlarına yerleştirilen panolarda sergilenmiştir. 2 ay boyunca süren etkinlik, oluşturulan atölyelere katılan farklı katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. 2 ay süresince etkinliğin aynı alanda yer alması, mekanın erişimini kolaylaştırarak tanınırlığını arttırmıştır. Etkinlik mekanı çoklu işleviyle birlikte, deneyime dayalı olarak düzenlenen potansiyel bir kentsel iç mekanı karşılamaktadır. Metrocity Yaz Okulu kentsel iç mekanı; etkinlik süresince kullanıcı deneyimi ile sürekli olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu bağlamda mekanda, ihtiyaca yönelik çözümler üretilmiştir.

Tablo 3.24: Metrocity Yaz Okulu Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

METRO CITY YAZ OKULU			KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ				
			Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir
	-1. kat		Bireysel & Toplu Kul.				
Ara kavramlar		Açıklama					
sürekli kullanım		2 ay boyunca belirlenen gün ve saatlerde					
çoklu işlev		sanatsal atölyeler, sergi					
bireysel deneyim		kayıt yaptırarak etkinliğe bireysel olarak dahil olma					
esnek planlama		işleve göre yeniden düzenlenecek donatı düzeni					
ihtiyaca yönelik çözümler		mekan donatı düzeninin kullanıcılar ile birlikte şekil alması					
Çözümleme							

Sanat ve Tasarım Atölyeleri Mekanı; özel olarak ayrılan etkinlik alanında, atölyenin türüne göre farklı şekillerde gerçekleştirilmiş düzenlemelerdir. Mekanın farklı donatılar ile oluşturulmasıyla çok yönlü kullanım sağlanmıştır. Kimi zaman, etkinliğin gerçekleşmesi için gerekli olan ışık miktarına göre sınırlayıcı niteliğinde ki cam bölmelerin üzeri perde ile kapatılmıştır. Mekana, esnek kullanıma olanak sağlayan, portatif donatı birimleri yerleştirilmiştir. Bu sayede donatı düzeni, kullanıcı isteğine göre ihtiyaca yönelik olarak düzenlenebilmiştir. Yer alışı süre boyunca sınırlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirilen etkinliklerin düzenlendiği mekan; geçici ve deneyime dayalı kullanımı ile AVM içerisinde yer alan potansiyel bir kentsel iç mekanı karşılamıştır.

Tablo 3.25: Sanat ve Tasarım Atölyeleri Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

SANAT VE TASARIM ATÖLYELERİ

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

-1. kat

Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kul.

Ara kavramlar

Açıklama

sürelili kullanım	1 ay boyunca belirlenen gün ve saatlerde
çoklu işlev	atölyeye göre mekanın yeniden işlevlendirilmesi
bireysel deneyim	kayıt yaptırarak etkinliğe bireysel olarak dahil olma
esnek planlama	işleve göre yeniden düzenlenecek donatı düzeni
ihtiyaca yönelik çözümler	mekan donatı düzeninin kullanıcılar ile birlikte şekil alması

Çözümleme

Söyleşi mekanı; tüm AVM ziyaretçilerinin katılım gerçekleştirebildiği, ara kat yatay sirkülasyon alanında düzenlenmiştir. Etkinlik mekanı; konuşmacı ve izleyicilerin yer aldığı, iki bölümden meydana getirilmiştir. Konuşmacının yer aldığı alana, etkinliği açıklayan bilgilendirici levhalar yerleştirilmiştir. Bunun dışında konuşmacı, ayakta veya kendisi için ayrılmış oturma biriminden söyleşiyi gerçekleştirmiştir. Etkinlik mekanı, mağazalar arası ulaşımı sağlayan sirkülasyon alanında konumlanması ile var olan alana ikincil bir işlev kazandırmıştır. Tüm bu özellikleri açısından Söyleşi Mekanı kentsel iç mekan potansiyeli taşımaktadır. Düzenlenen kentsel iç mekan; günlük işleyişinde, sirkülasyon görevi gören alanın kullanımını dinamik hale getirmiştir. Fakat etkinlik süresinin birkaç saat ile sınırlandırılmış olması, mekan ve kullanıcı ilişkisini kısıtlamıştır.

Tablo 3.26: Söyleşi Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

SÖYLEŞİ

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

zemin kat

Ara kavramlar	Açıklama
dinamik	düzenlendiği alana işlev kazandırma
sürelili kullanım	belirlenen gün ve saatte
sosyal ulaşılabilirlik	etkinliğin tüm AVM ziyaretçilerine açık olması
fiziksel ulaşılabilirlik	yatay sirkülasyon alanında, düşey sirkülasyona yakın
bireysel deneyim	kayıt gerektirmeden etkinliğe katılımın sağlanması

Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kul.

Çözümleme

Sweat Box Mekanı; egzersizlerin yapıldığı dış mekan ve yiyecek-içecek tadımlarına yer verilen iç mekandan oluşturulmuştur. Etkinlik mekanında, yoga vb. özel egzersizler için ayrılan, ikinci açık bir kat düzenlenmiştir. AVM giriş alanı olan dış mekanda yer alan etkinlik mekanı; kent mekanına ikincil bir işlev katarak, alanının kullanımını dinamik hale getirmiştir. Düzenlenen mekan, aynı konsept ile farklı AVM mekanlarında da yer almaktadır. Bu da kentli hafızasında mekanın tanınırlığını arttırmaktadır. Sweat Box etkinlik mekanı, bireysel ve toplu deneyime imkan sağlayan geçici süre ile oluşturulmuş potansiyel bir kentsel iç mekanı karşılamaktadır. Sweat Box kentsel iç mekanının; bir ay boyunca kent mekanına eklemlenmesi ve mekanın tüm kentlilere açık olması alan kullanımını arttırmıştır. Bu bağlamda etkinlik mekanı, işlevselliği ve kullanımıyla dinamik bir kent mekanına dönüşmüştür.

Tablo 3.27: Sweat Box Mekanının Kentsel İç Mekan Analizi

SWEAT BOX

KENTSEL İÇ MEKAN ÖZELLİKLERİ

zemin kat

Geçici	Deneyime Dayalı	İşlev Kazanımı	Bağlama Özgü	Ulaşılabilir	Bireysel & Toplu Kul.

Ara kavramlar

Açıklama

dinamik

düzenlendiği AVM giriş alanında işlev kazandırma

sürelili kullanım

1 ay süresince tüm gün mekan deneyimi

sosyal ulaşılabilirlik

etkinliğin tüm kentlilere açık olması

fiziksel ulaşılabilirlik

AVM girişinde ana caddeye yakın olarak konumlanması

bireysel deneyim

kayıt yaptırarak etkinliğe bireysel olarak katılım

toplu deneyim

gruplara yönelik spor aktiviteleri

Çözümleme

Metrocity AVM'de düzenlenen etkinlik mekanlarının, kentsel iç mekan çözümlemelerinin tümü Şekil 3.10'da görülmektedir.

ETKİNLİK MEKANI	KENTSEL İÇ MEKAN POTANSİYELİ
RAMAZAN GÖSTERİLERİ	
YOGAYLA SAĞLIK HAFTASI	
METROCITY YAZ OKULU	
SANAT VE TASARIM ATÖLYELERİ	
SÖYLEŞİ	
SWEAT BOX	

Şekil 3.10: Metrocity AVM, Kentsel İç Mekan Çözümlemeleri

Metrocity AVM'de düzenlenen etkinlik mekanlarının, dört ayrı alanda konumlandırılarak farklı özellik ve kullanım imkanına sahip olmasına rağmen, kentsel

iç mekan potansiyelleri benzerlik göstermektedir. Bu durumun nedeni, farklı ara kavramlar üzerinden, mekan niteliklerinin kentsel iç mekan çözümlemelerine etkisidir. Metrocity AVM'de kentsel iç mekan potansiyeli yüksek olan Ramazan Gösterileri mekanı; 2003'den bu yana belirli günlerde düzenlenerek, -2. kat ortak alanında ki toplumsal paylaşımı dinamik tutmaktadır. Etkinliğin ortak kültürel değerler üzerine kurgulanması, aidiyet bağlamı ile kentsel iç mekan potansiyelini arttırmaktadır.

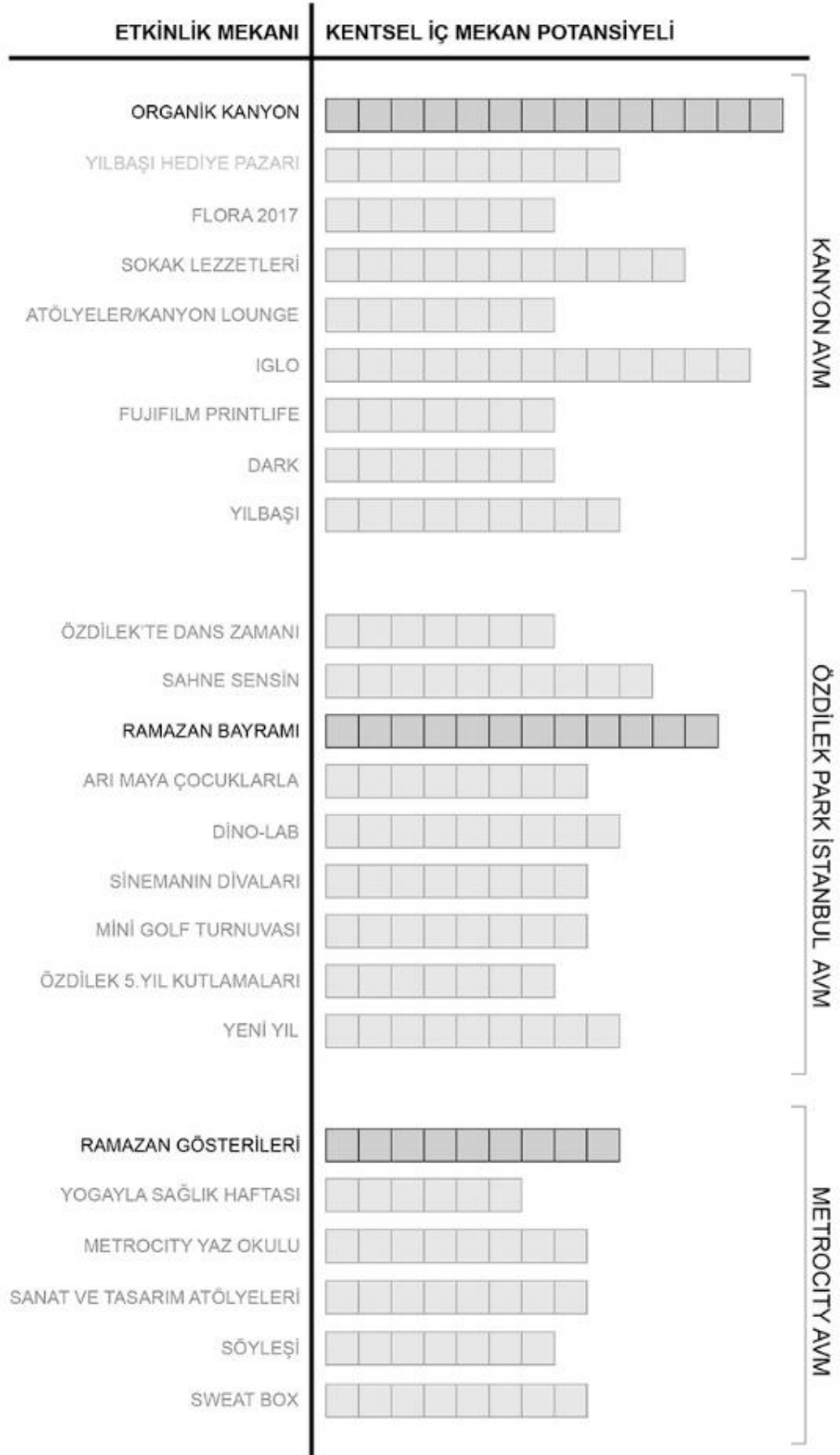
Etkinlikler için özel olarak ayrılan alanlarda düzenlenen kentsel iç mekanlar, ihtiyaca yönelik çözüm üretme ve esnek planlama yönüyle öne çıkmaktadır. Fakat bu mekanlar, tüm AVM ziyaretçileri tarafından görülebilir değildir ve belirli kontenjan sınırlamaları ile mekan kullanımı gerçekleşmektedir. Bu nedenle, sosyal ve fiziksel ulaşılabilirliği zayıftır ve mekan kullanıcılarının, hareket özgürlüğü kısıtlıdır. Bu yönleri ile ortak alanda düzenlenen etkinlik mekanlarına göre kentsel iç mekan özellikleri dolayısıyla potansiyelleri daha sınırlıdır. Ancak Metrocity AVM'de etkinlik için ayrılan özel mekan, -1. katta mağazalar ile bitişik olarak ana dolaşım aksında yer aldığından, bu alanda ki etkinliklere ulaşım daha kolaydır. Metrocity AVM özel etkinlik mekanında, etkinlikler dışında herhangi bir işlevin olmaması ile etkinlik işlevi, birincil olarak nitelendirilmektedir.

Bu doğrultuda; -1. kat özel etkinlik mekanında, belirlenen günlerde geçici olarak düzenlenen Metrocity Yaz Okulu ile Sanat ve Tasarım Atölyeleri mekanlarının, işlev kazanımı yönüyle kentsel iç mekan potansiyeli yüksektir. Bu iki mekanın kamusalılığı, -2. kat ortak alanına göre göreceli olsa da mekanda düzenlenen her etkinlik ihtiyacına yönelik sunulan çözümler, mekan kullanımını dolayısıyla deneyim yönünü güçlendirmiştir. Yalnızca Yogayla Sağlık haftası mekanının, -1. kat özel etkinlik alanında düzenlenmesine rağmen kentsel iç mekan potansiyeli düşüktür. Bu duruma, etkinlik mekanının belirli olmayan aralıklarla düzenlenmesine bağlı olarak, mekan kullanımında ki değişkenlik neden olmaktadır. Mekan kullanıcı ilişkisi kurulamadığından, kentsel iç mekan potansiyeli olumsuz etkilenmiştir. Kentsel iç mekan potansiyeli yüksek bir diğer etkinlik mekanı olan Sweat Box ile AVM giriş alanında geçici deneyime imkan tanınmıştır. Etkinlik mekanının, herkesin kullanımına açık olması, kentsel iç mekan potansiyelini artmıştır.

Tüm analizler doğrultusunda, Metrocity AVM'de Ramazan Gösterileri mekanı, ortak alanda düzenlenerek kentsel iç mekan potansiyeli yüksek olan tek düzenlemedir. Kentsel iç mekan potansiyeli yüksek olan diğer etkinlik mekanları ise; AVM özel alanında düzenlenen Metrocity Yaz Okulu, Sanat ve Tasarım Atölyeleri ile AVM giriş alanında düzenlenen Sweat Box etkinlik mekanıdır.

3.4. Analiz Bulguları ve Değerlendirmeler

Bu bölümde ilk olarak, alışveriş merkezlerinin değişimi ele alınarak, bu değişime öncülük eden AVM ortak alanlarının kullanımına ilişkin literatür değerlendirmelerine yer verilmiştir. AVM'ler de ortak kullanım mekanı kapsamında değerlendirilen, etkinlik mekan düzenlemeleri ele alınmıştır. AVM mekanlarına işlev kazandırarak, toplumsal paylaşımı güçlendiren etkinlik mekanlarının; kent-kentli ilişkisi, özel-kamusal kesişimi, iç-dış kurgusu ile kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı tespit edilmiştir. Araştırma için belirlenen; Kanyon AVM, Özdilek Park İstanbul AVM ve Metrocity AVM'nin, potansiyel kentsel iç mekanlarına ilişkin mekan incelemeleri ve etkinlik analizleri yapılmıştır. Sonrasında etkinlik mekanları, öne çıkan kentsel iç mekan özellikleri ve ilişkili olduğu ara kavramlar üzerinden değerlendirilerek, kentsel iç mekan çözümleri yapılmıştır. Bu çözümler Şekil 3.11'de bir arada bulunmaktadır.

Şekil 3.11: Kentsel İç Mekan Çözümlmeleri

Kanyon, Özdilek Park İstanbul ve Metrocity AVM'lerindeki etkinlik mekanlarının, kentsel iç mekan çözümlmeleri karşılaştırmalı olarak aşağıda ki gibi değerlendirilmektedir.

Kentsel iç mekan çözümlmelerinden görüldüğü üzere; incelenen üç AVM'de de ortak alanda düzenlenen ve tüm kullanıcıların kullanım ve katılımına açık olan etkinlik mekanlarının, kentsel iç mekan potansiyelleri daha güçlüdür. Araştırma kapsamında incelenen kentsel iç mekan potansiyeli en yüksek olan Kanyon AVM; Organik Kanyon, Özdilek Park İstanbul AVM; Ramazan Bayramı ve Metrocity AVM; Ramazan Gösterileri etkinlik mekanlarının tümü ortak alanda konumlandırılmıştır. Kanyon, Özdilek Park İstanbul ve Metrocity AVM'nin planlamasında da ortak alanlar tek bir düzlemde, erişilebilir ve genellikle tüm katlardan algılanabilir. Bu nedenle ortak alanlarda yer verilen kentsel iç mekanların, kent ve iç mekan ilişkisinde hem bireysel deneyimi hem de kamusalılığı, yüksektir.

Üç AVM'de öne çıkan etkinlik mekanlarının orta alanda konumlanmış olması, beraberinde yer aldığı alanın işlevine de etki etmektedir. Kanyon, Özdilek Park İstanbul ve Metrocity AVM ortak alanları, kullanıcılar sayesinde, kent mekanı ve AVM mekanları ile kesişmektedir. Dolayısıyla bu alanlarda etkinlik sayesinde kazandırılan işlev, iletişim halinde olduğu tüm mekanları da etkilemektedir.

Kentsel iç mekan potansiyeli ile öne çıkan; Organik Kanyon, Ramazan Bayramı ve Ramazan Gösterileri, belirli aralıklarla tekrar düzenlenen etkinlik mekanlarıdır. Etkinlik analizlerinde de vurgulandığı üzere, tekrar eden etkinliklerin bağlamı ile kurduğu güçlü ilişki, kentsel iç mekan potansiyelini arttırmaktadır. Bu nedenle kentsel iç mekanların geçicilik odaklı kurgusu, bağlamına özgü tasarlanması ile kullanıcı hafızasında kalıcı bir yer edinmektedir. Dolayısıyla incelenen AVM'ler de belirli aralıklarla tekrar düzenlenen etkinlik mekanları, en yüksek kentsel iç mekan potansiyellerine sahiptir.

Kanyon AVM ve Metrocity AVM'de özel etkinlikler için ayrılan mekanlar bulunmaktadır. Kanyon AVM'de yer alan Kanyon Lounge mekanının, P1 otoparkında yer alması ve bu alana tek bir akstaki sirkülasyon zonuyla ulaşılması ile etkinlik mekanına erişim sınırlanmaktadır. Metrocity'de ise etkinlikler için ayrılan mekanın, mağazalar ile bitişik konumu ve ana sirkülasyon öğelerine yakınlığı, etkinlik mekanına erişimi kolaylaştırmaktadır. Ulaşılabilir olan kentsel iç mekan, tesadüfi karşılaşmalara imkan vermektedir ve bu sayede mekanın dinamizmini sürekli kılmaktadır. Bu nedenle, Metrocity AVM özel etkinlik mekanında düzenlenen kentsel iç mekanlar ulaşılabilirlik yönüyle, Kanyon AVM özel etkinlik mekanına göre daha yüksek kentsel

iç mekan potansiyeli taşımaktadır. Dolayısıyla ortak alanlar dışında, AVM'ler de düzenlenecek toplumsal paylaşım mekanlarının, AVM birimleri ve dış çevre ile ulaşılabilirlik ilişkisi önem arz etmektedir.

Kanyon AVM ve Metrocity AVM özel etkinlik alanlarında düzenlenen mekanların işlev kazanımı, daha görecelidir. İncelemeler de belirtildiği üzere Kanyon AVM özel etkinlik alanı, etkinlik dışında da çeşitli kullanımlara sahiptir. Bu doğrultuda Kanyon Lounge mekanında etkinlik ile tanımlanan işlev, ikincil işlev niteliğindedir. Fakat Metrocity özel etkinlik alanının, etkinlik dışında kullanılmaması, gerçekleştirilen eylemleri mekanın birincil işlevi haline getirmektedir. AVM özel etkinlik alanlarında tanımlanan işlevlerin, her zaman kazanım niteliğine sahip olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle Kanyon ve Metrocity AVM özel etkinlik mekanlarının işlev kazanımı, ortak alan düzenlemelerine göre daha zayıftır.

Her üç AVM'de de giriş alanlarında düzenlenen etkinlik mekanlarının; dış-iç mekan diyalektiği zayıftır. Ancak AVM'lerin giriş alanlarının konumu, ana yola ve ulaşım akslarına yakınlığı, mekan kullanımını olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle Kanyon AVM, Özdilek Park İstanbul AVM ve Metrocity AVM giriş alanı etkinlikleri, ancak kamusal yönü ve tekrarlanması ile kentsel iç mekan potansiyelini arttırmaktadır.

Özetlenecek olursa; AVM'nin mekan kurgusunda ortak ve özel etkinlik alanlarının, dış çevre ve komşu AVM birimleriyle kurduğu ilişki, düzenlenen kentsel iç mekanların, niteliklerini de etkilemektedir. Kanyon, Özdilek Park İstanbul ve Metrocity AVM'de; -2. kat ortak alanlarının tasarım ve kurgusunun, etkinliklerin, kentsel iç mekan potansiyeli açısından herhangi bir farklılığı tespit edilmemiştir. Ancak Kanyon AVM ve Metrocity AVM'de etkinlikler için ayrılan özel mekanların tasarımı; ulaşılabilirlik, kullanım ve işlev özelliklerini farklılaştırarak, kentsel iç mekan potansiyellerinde değişikliklere neden olmaktadır. Ayrıca üç AVM'nin giriş alanlarındaki düzenlemelerde ortak bir çevre bağlamına sahip olunması; sosyal-fiziksel ulaşılabilirliği ve toplu deneyim özelliklerini benzer kılmaktadır. Dolayısıyla incelenen üç AVM'de giriş alanı etkinliklerinin kentsel iç mekan potansiyelleri, aidiyet ilişkisinin varlığı ve yokluğu ile farklılaşmaktadır.

Yapılan analiz ve değerlendirmelerde görüldüğü üzere; etkinlik mekanlarının öne çıkan özellikleri bir çok farklı yönden, kentsel iç mekan potansiyelini güçlü veya zayıf kılmaktadır. Bu duruma kentsel iç mekanların düzenlendiği AVM'nin mevcut planlaması da neden olmaktadır. Kanyon AVM genel tasarım kurgusunda "kentin içi" yaşam modeli öngörüsünün, ortak alanların dış mekan ile bağlamını arttırdığı

düşünülmektedir. Bu bağlam ilişkisi, Kanyon AVM ortak alanında düzenlenen etkinlik mekanlarında, ulaşılabilirlik özelliğinin öne çıkmasından anlaşılmaktadır. Özdilek Park İstanbul ve Metrocity AVM tasarım kurgusunda ise; giriş alanlarının, Büyükdere aksının baz alınarak oluşturulmuş olması, ortak alanların ulaşılabilirliğini arttırmıştır. Etkinlik mekanlarını nitelendirerek, kentsel iç mekan potansiyelini belirleyen her bir etkenin saptanması ve bu doğrultuda mekan niteliğinin artırılması önem arz etmektedir. Bu nedenle araştırma kapsamında ortaya koyulan kentsel iç mekan analiz yönteminin, kentlerde bu yönde geliştirilecek tasarımlarda kullanılabileceği düşünülmektedir.

4. SONUÇ

Kentlerde meydana gelen toplumsal ve sosyolojik değişimler, kent mekanlarına da etkilemektedir. Kent nüfusunun artması, yaya ve taşıt trafiğinde olumsuzluklara neden olmaktadır. Modernleşme ile birlikte günlük rutin değişerek, yaşamsal faaliyetler hız kazanmaktadır. Birey ve topluma yönelik eylemlerin bir arada gerçekleştirilmesi ile insan ilişkileri de değişikliğe uğramaktadır. Tüm gelişmelerle birlikte kamusal alanlar, ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalmaktadır.

Kent yaşantısında gerçekleşen değişimler, birey ve toplumu içeren geniş bir kapsama sahiptir. Birey ve toplumun bir aradalığı, etkileşimi de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle kamusal alanlarda topluma yönelik eylemlerin, bireyi esas alarak oluşturulması önem kazanmaktadır. Kent mekanlarının birey odaklı planlanmasının ise; ancak mekanı mikro düzeyde ele alan bir tasarım disiplini ile gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle iç mimarlık disiplini, toplumsal paylaşımın çokça yaşandığı kamusal alanlarda yer etmeye başlamıştır. Aynı zamanda mekanlar arasında dolaşım halinde olan kullanıcılar tarafından, kamusal ve iç mekan birbiri ile ilişkilendirilmektedir. İç mekanın mikro etki alanı ve kamusal mekanın makro etki alanı bir araya gelerek, kentsel iç mekan tasarım stratejisini gündeme getirmektedir. Kentsel iç mekanların, kent mekanı ve iç mekanın kesişimin de yer alması, modern hayat içerisinde ki dinamizmi güçlendirmektedir. Devam eden çalışmalar da kentsel iç mekan kavramı farklı yönlerden ele alınarak, çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmektedir.

Araştırma da kentsel iç mekan yaklaşımları değerlendirilerek, kentsel iç mekan özellikleri ve bu özelliklerin uygulamalarda nasıl karşılık bulabileceği sorgulanmıştır. Kentsel iç mekanlarda öne çıkan; bağlama özgü, geçici, deneyime dayalı, işlev kazandıran, ulaşılabilir, bireysel ve toplu kullanım özelliklerine ve bu özelliklere bağlı dinamik, süreli kullanım, çoklu işlev, sosyal-fiziksel ulaşılabilirlik, bireysel-toplu deneyim, aidiyet, esnek planlama, ihtiyaca yönelik çözümleri kapsayan ara kavramlara ulaşılmıştır. Kentsel iç mekan özellikleri ve ara kavramları ile sistematik ilişkiler ağı ortaya koyulmaktadır. Kurulan sistematik ilişkinin, bir mekanın kentsel iç mekan olarak nitelendirilmesini doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Kentsel iç mekan tanımlayan alanların, kentsel iç mekan özelliklerini sağlaması gerektiği ön görülerek, bu özelliklerin sorgulanması adına bir yöntem önerisi geliştirilmiştir.

Araştırmada, yarı kamusal alanda geçici ve deneyime dayalı oluş hali ile kentsel iç mekan potansiyeli taşıdığı ön görülen AVM ortak alan düzenlemeleri ele alınmıştır. Büyükdere Caddesi'ne dair yapılan analizler sonucunda; geleneksel kamusal alanların bölgede düzensiz şekilde yer alması ile AVM ortak alanlarının bu yönde kullanımının, önem kazandığı düşünülmektedir. Bu kullanımın ise; AVM'ler de farklı konumlarda düzenlenen etkinlik mekanların da öne çıktığı görülmüştür. Bu doğrultuda ele alınarak incelenen her bir etkinlik mekanı, ikinci bölümde ortaya koyulan; dinamik, sürekli kullanım, çoklu işlev, sosyal-fiziksel ulaşılabilirlik, bireysel-toplu deneyim, aidiyet, esnek planlama, ihtiyaca yönelik çözümler, ara kavramları ile bu kavramların ilişkili olduğu; bağlama özgü, geçici, deneyime dayalı, işlev kazandıran, ulaşılabilir, bireysel ve toplu kullanım özellikleriyle eşleştirilmiştir. Mekanı niteleyen her ara kavram, kentsel iç mekan özelliklerine bağlı bir potansiyeli ifade etmektedir. Değerlendirilen alanın, kentsel iç mekan özellikleri ve çözümlemesi; kentsel iç mekanı ne boyutta karşıladığının saptanması açısından önem taşımaktadır.

Yapılan tüm analiz ve değerlendirmeler sonucunda; etkinlik mekanlarının sahip olduğu kentsel iç mekan özelliklerinde, benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir. İncelenen 24 etkinlik mekan düzenlenmesinde; kentsel iç mekan tanımlayan her bir birimin özelliklerinin değerlendirilmesinin, bu özelliklerin iyileştirilmesi adına bir veri niteliği taşıdığı düşünülmektedir. Elde edilen veriler, etkinlik mekanlarının kentsel iç mekan niteliklerinin ne yönde geliştirilmesinin gerekli olduğunun saptanması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmada kentsel iç mekana yönelik varılan sonuçlar ve öneriler şu şekildedir;

- Kentsel iç mekanların dinamik yapısı ilgili disiplinlerle birlikte sürekli olarak değişiklik göstermektedir. Bu nedenle kentsel iç mekan kavramının, multidisipliner bir yaklaşımla değerlendirilmesi önem arz etmektedir.
- Kentsel iç mekanların, kent ile ilişkisinde toplum kimliğini yansıtmasının, o toplumun sosyal ve kültürel değerlerinin yaşatılmasına katkı sağladığı söylenebilir. Dolayısıyla kentsel iç mekanların, ortak bir kamu imajı oluşturacak nitelikte kurgulanması önemlidir.
- Kamusal alanlarda tasarlanan kentsel iç mekanların; geçirgen mekanlar olarak kentte yer alması, tesadüfi karşılaşmalara olanak sağlanması açısından önem taşımaktadır.
- Günümüz Alışveriş merkezlerinin, ortak alanlar ile sahip olduğu kamusal nitelik, tasarımın da bu yönde geliştirilmesini beraberinde getirmektedir. Bu doğrultuda, AVM ortak alanlarına potansiyel bir kentsel iç mekan olarak

yaklaşılması, hem bireysel kullanım hem de kamusal yönün güçlendirilmesi açısından önemli görülmektedir.

- Kentsel iç mekanlarda kullanıcıya özgü tasarımın, ancak kullanıcının mekan tasarımına dahil edilmesi ile mümkün olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle kentsel iç mekanların deneyime dayalı kullanımı, mekanın devingen tasarım kurgusunda kullanıcı etkisine dayanmaktadır.
- Araştırmada etkinlik mekanlarının, yer aldıkları çevreye ilişkin kamusal mekan analizlerinin yapılması, kent ile kurulan bağlamın çözümlenmesini desteklemektedir. Dolayısıyla, kentsel iç mekanlarda kent ve kentli ile olan ilişkinin saptanması adına, yakın çevresine dayalı kamusal mekan analizlerinin yapılması önemli görülmektedir.
- Etkinlik mekanlarının, AVM’de konumlandığı alanının mevcutta ki kullanımını etkileyen girdiler, kentsel iç mekan potansiyeline de etki etmektedir. Bu nedenle AVM ortak alanlarının, AVM birimleri ve kent mekanı ile ilişkisi sorgulanarak, mekanlar arası bağlam ilişkisi daha tanımlı hale getirilebilir.
- AVM ortak alalarına, düzenlenen etkinlik mekanı ile ikincil bir işlev kazandırılması, kentsel iç mekan potansiyeline etki ettiği gibi ortak alan dışında kalan AVM mekan birimlerinin kullanımını da etkilemektedir. Bu nedenle alanda tanımlanacak yeni işlevin, komşu birimlerle kentsel iç mekan bağlamını güçlendirecek niteliklere sahip olması önemli görülmektedir.
- Yapılan mekan analizlerinde, etkinliklerin belirli aralıklarla tekrar etmesi ile kentsel iç mekanın kullanımının dolayısıyla özelliklerinin farklılaştığı görülmektedir. Bu doğrultu da AVM etkinlik mekanlarını, dinamik tutacak sürelerde, yine geçicilik odağında düzenlenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.
- Kanyon AVM ve Metrocity AVM’de özel etkinlik mekanlarına ulaşım farkının, kentsel iç mekan potansiyeline de etki ettiği varılan bir diğer sonuçtur. AVM tasarımında, bu alanların kamusal niteliği göz önünde bulundurularak, ulaşım rotaları oluşturulmasının; düzenlenecek kentsel iç mekanında kullanımına olumlu etkisi olacağı öngörülmektedir.
- AVM’lerde özel olarak ayrılan ortak alanların, etkinlikler dışında ki kullanımının, mekanın işlev kazanım yönünü etkilediği görülmüştür. Bu nedenle özel etkinlik alanlarının, çoklu işleve imkan tanıyacak tasarım anlayışıyla kurgulanması büyük önem taşımaktadır.
- AVM etkinlik mekanları üzerine yapılan analizler de göstermektedir ki, AVM giriş alanında yer verilecek kentsel iç mekan düzenlemelerinin, iç mekan ile

diyalektik ilişkisinin kurulması güçtür. Bu nedenle AVM giriş alanında tasarlanacak geçici düzenlemelerde, iç mekan ile kurulacak bağlam ilişkisinin sorgulanması, faydalı bir yönelim olacaktır.

- Geliştirilen analiz yöntem önerisinin, AVM ortak alanları gibi kentsel iç mekan tanımlayan alanların nitelikleri üzerinden, kentsel iç mekanı ne ölçüde karşıladığının saptanmasına imkan vereceği ön görülmektedir.
- Araştırma da alışveriş merkezi etkinlik mekanlarının analiz edilmesiyle birlikte, bu alanların sahip olduğu kentsel iç mekan potansiyelinin sorgulanmasının önemi anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında ortaya koyulan analiz yöntem önerisinin, kentsel iç mekan olarak tanımlanan alanların niteliklerinin arttırılması adına yapılacak çalışmalar adına ilk aşamayı karşıladığı düşünülmektedir.
- Alışveriş merkezi ortak alanlarında düzenlenecek deneyime dayalı mekanların, kentsel iç mekan kapsamında değerlendirilerek, bu yönde planlanmasına yönelik geliştirilecek tasarım stratejileri, ileri ki çalışmaların konusunu oluşturabilir.
- Araştırma kapsamında geliştirilen kentsel iç mekan analiz yönteminin; kentsel iç mekan tasarım, uygulama ve araştırmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Analiz yöntemi, kesin bir değerlendirmeyi ifade etmemekle birlikte, her yeni yaklaşım ile yeniden düzenlenmeye açıktır.

Kentsel iç mekan üzerine gerçekleştirilen çalışmalar, iç mimarlık disiplinin kent ile olan bağlamına da yeni bir bakış açısı getirmektedir. Kentsel iç mekanın tanım ve tespitine ilişkin yürütülen tez çalışması, kentte yer alan kentsel iç mekanların belirli bir analiz yöntemi ile araştırılması, sorgulanması ve bu doğrultuda mekânsal niteliklerinin arttırılması adına bir öneri niteliğindedir. Farklı araştırmacıların kentsel iç mekan alanında yapacağı çalışmaların, öznel deneyimlerin ve çıkarımların tümü bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilerek, kamusal alanların bu yönde geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu gelişime katkı sağlaması açısından, araştırma kapsamında ortaya koyulan analiz yöntem önerisi ve kentsel iç mekan tasarım stratejiler ağının değerlendirilerek; kentsel iç mekan tanımlayan alanların niteliklerinin bu veriler üzerinden sorgulanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akı, A. & Erdönmez, M., "Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri", *Megaron Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, İstanbul: YTÜ Mimarlık Fakültesi, 2005, 67-87, 23.09.2019 <<https://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-21939-ARTICLE-ERDONMEZ.pdf>>.

Güner Aktaş, G., "Çağdaş Alışveriş Merkezlerinde, Rekreatif İç Mekan Organizasyonu Önerileri", *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Ocak-2011, 1-14.

Akyol, D., Çiğdem, A. & Düzenli, T., "Toplumsal Değişim Sürecinde "Kamusal Mekân"ın Dönüşümü", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Ankara, 2017, 545-554.

Alexander, N. & Akehurst, G., *The Emergence of Modern Retailing 1750-1950*, Cilt 40, London: Business History, 1999, 1-15.

Alkibay, S., Tuncer, D. & Hoşgör, Ş., *Alışveriş Merkezleri ve Yönetimi*, Ankara: Siyasal Kitapevi, 2007.

Altuna, O. K., *AVM'ler Nasıl Farklı Konumlandırılır?*, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2012.

Argan, M., *Eğlence Pazarlaması*, 3. baskı, Ankara: Detay Yayıncılık, 2007.

Arslan, T. V., "Yok Mekanlar ve Kimliksizlik: Alışveriş Merkezi Örneğinde Yok-(Çok)Mekan Olgusu", *Mimarlık Dergisi*, Sayı 347, Mayıs-Haziran 2009, 05.01.2020 <<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=361&RecID=2073>>.

Asiliskender, B., "Kimlik, Mekan ve Yer Deneyimi", *Kültür ve İletişim Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, İstanbul: İmge Kitapevi Yayınları, 2004, 73-96.

Attiwill, S., "Urban and Interior: techniques for an urban interiorist", *Urban Interior Informal Explorations, Interventions and Occupations*, Germany: Spurbuchverlag, 2011, 11-26.

Attiwill, S., "Urban Interior: interior-making in the urban enviroment", 2011 IDA Congress Education Conference, Taipei, 2011, 217-224.

Augè, M., *Yok-yerler: Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş*, İstanbul: DiamonYayınları, 2016.

Aydınlı, S., "Aylak ve Muğlak Kent Deneyimleri", *Skop Dergisi*, Sayı 2, Mart-2012, 09.12.2019<<https://www.e-skop.com/skopdergi/aylak-ve-muglak-kent-deneyimleri/595>>.

Aytaç, Ö., "Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu", *Dergipark*, Mayıs-2013, 138-169.

Bakır, N. & Aydoğan, S., "Türkiye'de Faaliyet Halindeki Alışveriş Merkezlerinin İncelenmesi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 4, Ankara, Mart-2016, 302-326.

Bal, B., "Düşsel Atlaslar: Constant'ın New Babylon'u ve Calvino'nun' Görünmez Kentler'i ile Zaman Ötesi Yolculuklar", *Skop Dergisi*, Sayı 2, Mart-2012, 06.01.2020 <<https://www.e-skop.com/skopdergi/dussel-atlaslar-constantin-new-babylonu-ve-calvinonun-gorunmez-kentleri-ile-zaman-otesi-yolculuklar/581>>.

Batı, U., "Tüketim Katedralleri Olarak Alışveriş Merkezlerinin Toplumsal Göstergebilimi: Forum Bornova Alışveriş Merkezi Örneği", *Journal of Human Sciences*, Cilt 4, Sayı 1, Sakarya: Faculty of Education, Department of Educational Sciences, 2007, 1-26.

Binat, B. & Şık, N., "Alışveriş Merkezleri, Kanyon" *Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi 1, Ticari Yapılar*, İstanbul: Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi, 2012, 120-123.

Can, K., *Çarşı-Pazar İstanbul*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2011.

Church, K., "Making Visible: Registering the Asynchronous City", *Urban Interior Informal Explorations, Interventions and Occupations*, Germany: Spurbuchverlag, 2011, 27-44.

Cordan, Ö. & Çolak, Ş., İç ve Dış Arasında Mekansal ve Toplumsal Bir Karşılaşma Durumu Olarak 'Kentsel İç Mekan', *Mimarlık Dergisi*, Sayı 384, Temmuz-Ağustos 2015, 68-73.

Crawford, M., "The World in a Shopping Mall", Sorkin, M., *Variations on a Theme Park: The New American City and the En of Public Space*, New York: Harvard University, 1992, 2-30.

Çolak, Ş., *Kamusal Alanda Kentsel İç Mekanlar: Kent Mobilyaları ve Moda Senti Üzerine Bir Analiz ve Tasarım Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012.

Dodsworth, S., *The Fundamentals of Interior Design*, Lausanne-Switzerland: AVA Publishing SA., 2009.

Douglas, M., *Situating social contingency: mobility and socially-engaged public art*, Melbourne, Australia: Spurbuchverlag, 2011, 45-62.

Eco, U., *Mimarlık Göstergebilimi*, Çev. Akerson, F. E., İstanbul: Daimon Yayınları, 2016.

Erdönmez, E., *Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplumsal İlişkileri Yapılandırmadaki Rolü, Büyükdere-Levent-Maslak Aksı*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005.

Erdönmez, E. & Çelik, F., "Kentsel Mekanda Kamusal Alan İlişkileri" *TÜBA-KED Dergisi*, Sayı 14, Ankara, 2016, 145-163.

Erkip, F., "The Shopping Mall as an Emergent Public Space in Turkey", *Environmentand Planning A*, Cilt 35, Sayı 6, SAGE, 2003,1073-1093.

Fava, N. & Vergara, M., "New Scenarios for the Touristic European Maritime Coast", Girona, İspanya: Documenta Universitaria, 2014, 18.02.2020 <https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/217461684/Publication_New_scenarios_for_the_Touristic_European_Maritime_Coast.pdf>.

Feinburg, R. A. & Meoli, J., "A Birief of the Mall", *Advances in Consumer Research*, Sayı 18, 1991, 426-427, 03.11.2019

<<https://www.acrwebsite.org/volumes/7196/volumes/v18/NA-18>>.

Ferreri, M., "The Seductions of Temporaray Urbanism", *Ephemera: theory&politics in organization*, Cilt 15, Sayı 1, California: MyFlyBooks, Ocak 2015,181-191, 26.12.2019

<<http://www.ephemerajournal.org/sites/default/files/pdfs/issue/15-1ephemera-feb15.pdf#page=182>>.

Gardner, C. & Sheppard, J., *Consuming Passion (RLE Retailing and Distribution):The Rise of Retail Culture*, London: Routledge, 2012.

Giunta, E. E., "Urban interiors. Artifical territories: designing 'spatial script' for relational field", *Interior Territories, IDEA Journal*, Australia: Queensland University of Technology, 2009, 52-61.

Gomes, P., "Factors of Good Public Space Use", *Hal archives-ouvertes*, Ocak 2017, 11.02.2020 <<https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01422747/document>>.

Gökgür, P., *Kentsel Mekânda Kamusal Alanın Yeri*, İstanbul: BağlamYayıncılık, 2017.

Göksu, T. & Kara Pehlivan, N., "19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Beşiktaş-Maslak-Büyükdere Aksı", *Yakın Mimarlık Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Lefkoşa: YDÜ Mimarlık Fakültesi, 2019, 118-139.

Gruen, V. & Smith, L., *Shopping Towns USA: the planning of shopping centers*, New York: Reinhold Publishing Corporation, 1967.

Güleç, G., "Olay-Kentler: Yeni Bir Bağlamsal Mimarlık Terminolojisi", *Mimarlık Dergisi*, Sayı 366, Temmuz-Ağustos 2012, 05.04.2020 <<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=380&RecID=2975>>.

Güneş, A., "Bir Eserin Mimarisini Göstergebilimsel Bir Yaklaşımla Okuma Ya Da Mimari Göstergebilim: Divriği Ulucamii ve Darüşşifası", *Erciyes İletişim Dergisi "Akademia"*, Cilt 3, Sayı 2, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 2013, 74-86.

Gürallar, N., "Kamusal Alan: Kamu-Kamusal Alan-Kamu Yapıları Kamusal Mekan: Modernite Öncesi ve Sonrası için Bir Terminoloji Tartışması", *Mimarlık Dergisi*, Sayı 350, Kasım-Aralık 2009, 04.02.2020

<<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=364&RecID=2230>>.

Gwinner, K., Larson, B. & Swanson, S., "Image Transfer in Corporate Event Sponsorship: Assessing the Impact of Team Identification and Event-Sponsor Fit", *International Journal of Management and Marketing Research*, Cilt 2, Sayı 1, Rawalpindi: Esci Journals Publishing, 2009, 1-15.

Hartveld, M. & Scott Brown, D., "On Public Interior Space", *AA Files*, London: AA Publications, 2007, 65-73.

Hasol, D., *Mimarlık Cep Sözlüğü*, İstanbul: Yem Yayınları, 2009.

Hinkel, R. U., "Private encounters and public occupations: a methodology for the exploration of public space", *Urban Interior Informal Explorations, Interventions and Occupations*, Germany: Spurbuchverlag, 2011, 79-98.

Hubbard, P. & Kitchin, R., "Marc Auge", *Mekân ve Yer Üzerine Büyük Düşünürler*, Ed. Duman, B., Çev. Ataman, E. Ş., İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018, 63-74.

İnceoğlu, M. & Aytuğ, A., "Kentsel Mekanda Kalite Kavramı", *Megaron Dergisi*, Cilt 4, Sayı 3, İstanbul: YTÜ Mimarlık Fakültesi, 2009, 131-146
<https://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON_4_3_131_146.pdf>.

Jacobson, J., "Atelier YokYok Designs an Enchanting String Installation in Cahors", *ArchDaily*, Haziran-2016, 28.10.2019 <<https://www.archdaily.com/642852/atelier-yokyok-designs-an-enchanting-string-installation-in-cahors>>.

Karabey, H., "Metrocity-Konut ve Alışveriş Merkezi", *Yapı Dergisi*, Sayı 263, 12. 11.2019 <http://www.yapi.com.tr/haberler/metrocity---konut-ve-alisveris-merkezi_61103.html>.

Karakaş, M., *Kent, Mekan ve Toplum*, İstanbul: Tezkire Yayıncılık, 2019.

Kılıç, S. E. & Aydoğan, M., "Alışveriş Merkezleri-Kent İlişkisinde Kronikleşen Sorunlar, Toplu Ulaşım ve Yaya Ulaşım İlişkileri: Forum (Bornova) Alışveriş Merkezi Örneği", *Planlama Dergisi*, Sayı 3, İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası, 2006, 89-95.

Kılıçarslan, S. C., "*Tüketiciler Açısından Serbest Zaman Faaliyetleri ve Alışveriş Merkezleri; içinde Tüketici Yazıları II*", Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Tüketici-Pazar-Araştırma-Danışma Test ve Eğitim Merkezi, 2010, 353-362.

Koca, S. K. & Jonathan, H., "Geçicilik Ve İnşaa: Geçiciliğin Mekânsallığı, Tekrarın Yeri, Mekânın Teni", *Yapı Dergisi*, Sayı 435, Mart-2018, 40-45.

Köksal, Y. & Aydın, E., "Tüketicilerin Alışveriş Merkezi Algısı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: Göller Bölgesi Örneği", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt 11, Sayı 24, Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi, 2015, 231-248.

Köseoğlu, E., "Kent Mekanına İlişkin Kuramsal Bakışlar: Rob Krier, Christopher Alexander ve Bill Hillier", *İdealkent Dergisi*, Sayı 5, Ankara: İdealkent Yayınları, 2011, 96-111.

Krier, R., *Urban Space*, London: Academy Editions 1979.

Lefebvre, H., *Mekânın Üretimi*, İstanbul: Sel Yayınları 2016.

Lefebvre, H., *Kentsel Devrim*, Çev. Sezer, S., İstanbul: Sel Yayıncılık, 2017.

Lynch, K., *Kent İmgesi*, Çev. Başaran, İ., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973.

Marchi, L. Z., "Victor Gruen: the environmental heart", *The Journal of Public Space*, Cilt 2, Sayı 2, Bologna-İtalya: Queensland University of Technology, 2017, 75-84.

Olgun, H. B., "Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennet'in Kamusal Alan Yaklaşımları", *Dergipark*, Cilt 2, Sayı 1, 2017, 45-54, 13.09.2019 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-full-file/30366>>.

Önbilgin, T. & Uzun, İ., "Alışveriş Merkezleri ve Atriumlar", *Ege Mimarlık Dergisi*, Sayı 40, İzmir: Mimarlar Odası İzmir, 2002, 23-26.

Özkul, B. & Adıgüzel Özbek, D., "Kent ve İç Mimarlık Kesişimde Kentsel İç Mekân", *Yakın Mimarlık Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, Lefkoşa: YDÜ Mimarlık Fakültesi, Ekim-2019, 1-17.

Pagnotta, B., 'The REAL Estate / AL/Arch', *ArchDaily*, Ağustos 2012, 10.10.2019 <<https://www.archdaily.com/265895/the-real-estate-alarch>>.

Pallasmaa, J., *Tenin Gözleri*, Çev. Kılıç, A. U., İstanbul: Yem Yayınevi, 2014.

Poot, T., Van Acker, M. & De Vos, E., "The Public Interior: The meeting place for the urban and the interior", *Urban+Interior, IDEA Journal*, Australia: Queensland University of Technology, 2015, 44-56.

Prete, B. D., "Urban Interior Design: Strategies for Public Living Spaces", *Design Innovations for Contemporary Interiors and Civic Art*, Milano: IGI Global, 2017, 156-185.

Rebaglio, A., Di Prete, B. & Lonardo, E., "Specializing Master in Design for Public Space-Urban Interior design in contemporary cities" *Polidesign*, Mayıs-2019, 02.07.2019 <https://polidesign.net/it/system/files/sottopagscheda/brochure_designforpublicspaces.pdf>.

Roth, L. M., *Mimarlığın Öyküsü*, İstanbul: Kabalcı, 2014.

Sayar, Y. & Süer, D., "Alışveriş Merkezleri Türkiye Örnekleri", *Ege Mimarlık Dergisi*, Sayı 40-41, İzmir: Mimarlar Odası İzmir, 2002, 14-19.

Sennett, R., *Kamusal İnsanın Çöküşü*, Çev. Durak, S. & Yılmaz, A., İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010.

Solak, S. G., "Mekan-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış", *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, Kırgızistan: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, 2017, 13-37.

Sola-Morales, M., "Openbare en collectieve ruimte De verstedelijking van het privedomein als nieuwe uitdaging", *Oase*, Sayı 33, 1992, 3-8.

Stone, S. & Brooker, G., *İç Mekan Tasarımı Nedir?*, Çev. Yazıcıoğlu Halu, Z., İstanbul: Yem Yayın, 2011.

Süer, A., *Alışveriş Merkezleri ve Perakende Sürdürülebilirlik*, İstanbul: Yakamoz Kitap, 2014.

Şahin, B. E. & Vural Arslan, T., "Kamusal ve Özel-Kamusal Mekanlarda Kullanıcı Tercihleri Açısından Bir İnceleme", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 36, Şubat-2015, 997-1012, 28.12.2019 <http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt8/sayi36_pdf/8digersosyalbilimler/sahin_ece_vd.pdf>.

Şan, M. K., Hira, İ. & Saraçoğlu, A. D., "Kentlerin Yeni Tüketim Mabetleri: Alışveriş Merkezleri", *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 5, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, 2017, 149-169.

Şentürk, Ü., "Tüketim Toplumu Bağlamında Boş Zamanların Kurumsallaştırdığı Bir Mekan: Alışveriş Merkezleri (AVM)", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 13, Pamukkale: Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, 63-77.

Taş, A. G., "Çok Katmanlı, Dinamik ve LEED Gold Sertifikalı Özdilek Center", *Yeşil Bina Sürdürülebilir Yapı Teknolojileri Dergisi*, 2016, 22-24, 08.10.2019 <http://www.yesilbinadergisi.com/yayin/732/cok-katmanli-dinamik-ve-leed-gold-sertifikali-ozdilek-center_22335.html>.

Taşçı, H., *Şehir, Mekan, Meydan*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2014.

TDK, Ocak-2020, <<https://sozluk.gov.tr/>>.

Tokyay, V., "Yeni Tasarım Kültürü Işığında Alışveriş Mimarlığı ve Gösteri Kültürü", *Yapı Dergisi*, Sayı 286, Eylül-2005, 28.10.2019 <http://www.mimarizm.com/makale/yeni-tasarim-kulturu-isinginda-alisveris-mimarligi-ve-gosteri-kulturu_113333>.

Topçu, K., *Alışveriş Alanlarının Mekansal Kalite Açısından Değerlendirilmesi: Karşılaştırılmalı Bir Analiz*, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2011.

Turkan, I., "Alış-Veriş Tüketim Mabetleri: Sosyoekonomik Açıdan Mekan Tüketiminde Türkiye Örneği", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, Özel Sayı 2, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi, 2016, 85-104.

Uzun, İ., "Kamusal Açık Mekân: Kavram ve Tarihe Genel Bakış", *Ege Mimarlık Dergisi*, Sayı 59, İzmir: Mimarlar Odası İzmir, 2006, 14-17.

Vural, T. & Yücel, A., "Çağımızın Yeni Kamusal Mekanları Olan Alışveriş Merkezlerine Eleştirel Bir Bakış", *İTÜ dergisi/a*, Cilt 5, Sayı 2, Eylül-2006, 97-106.

Wang, S. H., "Shopping Mall As Privately Owned Public Space: A New Approach For Designing Public Space", *The 5. International Conference of the International Forum on Urbanism (IFoU)*, Singapore: National University of Singapore, Department of Architecture Global, 2011, 14.10.2019
<<http://globalvisions2011.ifou.org/Index/Posters/FOUA00029-00042P2.pdf>>.

Yalçinkaya, Ş., "Modern Kentin Yeni Kamusal Alanında Çocuk, Alışveriş Merkezleri ve Serbest Zaman Etkinlikleri", *İdealkent Dergisi*, Sayı 17, Ankara: İdealkent Yayınları, Eylül-2015, 80-105.

Zengel, R., "Tarih İçinde Değişen Tüketim Mekanları", *Ege Mimarlık*, Sayı 40-41, İzmir: Mimarlar Odası İzmir, 2002, 10-13.

İnternet Kaynakça:

URL-1, 10.12.2019 <<https://www.pps.org/places/hotel-de-ville-city-hall>>.

URL-2, 13.08.2019 <<https://www.al-arch.com/the-real-estate/>>.

URL-3, 22.11.2019 Please be Seated by Paul Cockledge, London Design Festival, <<https://www.londondesignfestival.com/event/please-be-seated>>.

URL-4, 10.10.2019 <<https://www.archdaily.com/775301/paprocany-lake-shore-redevelopment-rs-plus>>.

URL-5, 17.01.2020
<http://www.mimarlikdergisi.com/dsp_imageNavigasyon.cfm?YaziID=3710&ResimID=73017>.

URL-6, 21.01.2020 <[http://osmangazi.bel.tr/tr/haber/geleneksel-degerler-fetih-senliklerinde-yasatiliyor#lightbox\[news\]/6/](http://osmangazi.bel.tr/tr/haber/geleneksel-degerler-fetih-senliklerinde-yasatiliyor#lightbox[news]/6/)>.

URL-7, 11.08.2019 <<https://www.archdaily.com/642852/atelier-yokyok-designs-an-enchanted-string-installation-in-cahors>>.

URL-8, 15.10.2019 <<https://librarybuildings.info/belgium/genk-public-library>>.

URL-9, *Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Bitirme Projesi Kataloğu*, 2018-2019 bahar yarıyılı, 204-298, 08.02.2020
<https://issuu.com/fsmvu-mtf/docs/fsmvu_mtf_i_c_mimarlik_2018-2019_bahar_donemi_pr>.

URL-10, 16.11.2019 <<http://www.tabanlıoglu.com/project/kanyon/>>.

EKLER

EK A: Kanyon AVM Yararlanılan Kaynaklar

EK B: Özdilek Park İstanbul AVM Yararlanılan Kaynaklar

EK C: Metrocity AVM Yararlanılan Kaynaklar

EK A

KANYON AVM YARARLANILAN KAYNAKLAR

- <https://www.kanyon.com.tr/> (22.05.2020)
- Şekil 3.5: Kanyon AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeleri
<https://mekanlar.com/haber/etiket/kanyon-avm> (11.12.2019)
<http://www.cevredostu.com/yesilbina/kanyon-avm-ve-ofis/> (11.12.2019)
<https://www.flickr.com/photos/erhanmeco/41843059360> (22.12.2019)
<http://mimarlikdukkani.com/gallery/kanyon-p1-kati-lounge/> (21.12.2019)
<http://www.parsanews.com/weak/kanyon-sinema-alisveris-merkezleri> (13.10.2019)
<https://www.arkitera.com/proje/kanyon/> (13.10.2019)
- Organik Kanyon
https://twitter.com/kanyon_da/status/660097825716441088 (16.11.2016)
<http://www.organikolmali.com/istanbulun-orta-yeri-organik-pazar/> (16.11.2019)
<https://www.datcamuratciftligi.com/nerelerdeyiz> (17.11.2019)
<https://tr-tr.facebook.com/events/kanyon/organikanyon-yenilendi/712637742160265/> (18.11.2019)
- Yılbaşı Hediye Pazarı
<https://avmdergi.com/yilbasi-hediye-pazari-kanyonda-2/> (26.12.2019)
<https://www.istanbul.net.tr/etkinlik/festival/yilbasi-hediye-pazari-kanyonda-kuruluyor/152916/6> (26.12.2019)
<https://www.youtube.com/watch?v=wivUiVhcl3k> (26.12.2019)
- Flora 2017
<https://www.contentandeventstudio.com/projeler/kanyonda-flora-2017> (27.12.2019)
- Sokak Lezzetleri
<https://www.turizmgunlugu.com/2018/07/24/meshur-sokak-lezzetleri-ucuncu-kez-kanyonda/> (30.12.2019)
<https://www.youtube.com/watch?v=3DvIbF83RpE> (02.01.2020)
<https://www.youtube.com/watch?v=0rDvh4WWzuY> (02.01.2020)
- Atölyeler/Kanyon Lounge
<https://www.instagram.com/p/Bwm3oB9FWZ7/?igshid=gchj4n7h7u8z> (02.01.2020)
<https://kido-fun.com/etkinlik/istanbul-modern-ile-aile-sanat-atolyeleri-kanyon-da/ec20eaaa-287a-4236-9cc3-1d0e0e5c8c83> (30.12.2019)
<https://www.youtube.com/watch?v=mojeNmYVVAA> (02.01.2020)
- IGLO
<https://www.instagram.com/p/Bsava7vgCps/?igshid=lj160bguvbxn> (14.11.2019)
<https://www.youtube.com/watch?v=D1jEiHUSjxY> (14.11.2019)
- Fuji Film PrintLife Sergisi
<https://www.novart.istanbul/post/t%C3%BCrkiye-nin-en-b%C3%BCy%C3%BCK-foto%C4%9Fraf-sergisi-fujifilm-print-life-kanyon-da-a%C3%A7%C4%B1ld%C4%B1> (11.02.2020)
- Dark
<https://avmdergi.com/dark-deneyimi-kanyon/> (25.01.2020)
<https://www.youtube.com/watch?v=YgbuUS9cSTO> (25.01.2020)

- Yılbaşı
<https://www.magazinmax.com/haber-new-york-sokaklari-kanyonda-2> (24.12.2019)
<https://www.avmgezgini.com/avm-etkinlikleri/kanyon-avm-18/> (24.12.2019)

EK B

ÖZDİLEK PARK İSTANBUL AVM YARARLANILAN KAYNAKLAR

- <http://www.ozdilekparkistanbul.com.tr/> (22.05.2020)
- Şekil 3.6: Özdilek Park İstanbul AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeleri
<https://www.retailturkiye.com/avm/pazarlama-dunyasinin-en-prestijli-odulu-ozdilekparklara> (19.12.2019)
<https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g293974-d10619081-i225573255-OzdilekPark-Istanbul-Istanbul.html> (20.12.2019)
https://ne-np.facebook.com/pg/TravelSecretsandAdvices/posts/?ref=page_internal (19.12.2019)
<https://www.shutterstock.com/tr/video/clip-1034316731-istanbul-turkey---april-2019-people-walking> (20.12.2019)
<http://www.ozdilekparkistanbul.com.tr/tr/kurumsal/kat-planlari> (07.11.2019)
- Özdilek'te Dans Zamanı
<http://www.ozdilekparkistanbul.com.tr/tr/Etkinlikler/ozdilekparkta-dans-zamani> (12.12.2019)
- Sahne Sensin
<http://www.ozdilekparkistanbul.com.tr/tr/Etkinlikler/sahne-sensin-1>
<https://www.youtube.com/watch?v=XecCbqyivdI> (14.01.2020)
- Ramazan Bayramı
<http://www.ozdilekparkistanbul.com.tr/tr/Etkinlikler/ramazan-bayrami-etkinlikleri> (10.12.2020)
- Arı Maya Çocuklarla
<https://www.facebook.com/356805944450928/posts/1447362942061884/> (15.01.2020)
- Dino Lab Çocuk Etkinliği
<http://www.ozdilekparkistanbul.com.tr/tr/Etkinlikler/dino-lab-1> (26.12.2019)
- Sinemanın Divaları
<http://www.ozdilekparkistanbul.com.tr/tr/Etkinlikler/sinemanin-divalari-ozdilekpark-istanbulda-nostalji-ruzgari-estirdi-1> (26.12.2019)
- Mini Golf Turnuvası
<http://www.ozdilekparkistanbul.com.tr/tr/Etkinlikler/mini-golf-turnuvasi-ozdilekpark-istanbuldaydi> (27.12.2019)
<https://www.youtube.com/watch?v=VwpVi5HumHA> (28.11.2019)
- Özdilek 5. Yıl Kutlamaları
<https://www.urfadabugun.com/haber/125654/ozdilekpark-istanbulda-5-yil-coskusu.html> (29.12.2019)

- Yeni Yıl
<https://www.instagram.com/p/B5ksX0JFsdI/?igshid=10u24uggdgh6v> (29.12.2019)

EK C

METROCITY AVM YARARLANILAN KAYNAKLAR

- <http://www.metrocity.com.tr/> (22.05.2020)
- Şekil 3.7: Metrocity AVM Proje Bilgileri ve Potansiyel Kentsel İç Mekanlarına İlişkin Mekan İncelemeleri
<https://www.facebook.com/metrocityavm/?rf=336372163123585> (24.12.2019)
<https://www.behance.net/gallery/28479485/Metrocity-Shopping-Mall-Istanbul-Levent> (19.11.2019)
https://www.tripadvisor.com.gr/Attraction_Review-g293974-d3617554-Reviews-Metrocity_Alisveris_Merkezi-Istanbul.html (19.11.2019)
<http://www.vitracagdasmimarlikdizisi.com/projeler/Metrocity.aspx> (19.11.2019)
- Ramazan Gösterileri
<https://www.istanbul.net.tr/Etkinlik/aile-eglencesi/metrocityde-ramazan-eglence-dolu-51020/33> (09.12.2019)
- Yogayla Sağlık Haftası
<https://twitter.com/i/web/status/1011195276986642432> (09.12.2019)
<http://www.metrocity.com.tr/etkinlik-detay/?Id=23061> (09.12.2019)
- Metrocity Yaz Okulu
<https://tr.facebook.com/GAcocuk/photos/a.880254795326297.1073741851.187939341224516/1985631991455233/?type=3> (11.12.2019)
- Sanat ve Tasarım Atölyesi
<http://www.metrocity.com.tr/etkinlik-detay/?Id=26063> (11.12.2019)
- Söyleşi
<https://www.instagram.com/p/BoqsEgjAEoS/?igshid=1qb8aftpbqe2> (11.12.2019)
- Sweat Box
<https://www.instagram.com/p/Bn8K1s4ngiR/?igshid=uqvf17ww3arn> (15.12.2019)
<https://www.sweatersapp.com/SweatBox> (15.12.2019)

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Büşra Özkul
Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 11.06.1994
Lisans: İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Mimarlık Bölümü
Mesleki Deneyimler: 2014, Summer Intensive School-Education and Culture Lifelong Learning Programme, Girona, İspanya.
Yayınlar: 2018, “Kent ve İç Mimarlık Kesişiminde Kentsel İç Mekan”, II. Ulusal İç Mimari Tasarım Sempozyumu, Karadeniz Teknik Üniversitesi.
2019, “Kent ve İç Mimarlık Kesişiminde Kentsel İç Mekan”, Yakın Mimarlık Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, (1-17) Lefkoşa: YDÜ Mimarlık Fakültesi.
E-Mail: busra-ozkul@outlook.com